

ri lit

zb(i)rka pripovjedaka

zb(i)rka pripovjedaka

Šaka krpica © Alen Kapidžić, 2013., 2014.

Rebra, Mario © Moris Mateljan, 2013., 2014.

Duboka ljubičasta © Vlado Simcich Vava, 2013., 2014.

Pet razina zadrnosti, Neću niš od fašisti © Zoran Žmirić, 2013., 2014.

Vježba iz krivo usmjerene ljutnje, Levitas literis (iz knjige Ništa za pisati kući o, *Algoritam*, 2013.) © Enver Krivac, 2013., 2014.

Karmine za gospodu Š., Car je car, Posljednji dan na Zemlji © Milan Zagorac, 2013., 2014.

Naša stvar © Tea Tulić, 2013., 2014.

Ples na rubu © Zoran Krušvar, 2013., 2014.

Jupiter u travnju (demo) © Bojan Mušćet, 2013., 2014.

Mladunac (najjači u razredu), Sumrak i navike © Izet Medošević, 2014.

Novinar, Stela © Robert A. Vrbnjak, 2014.

Autogol, Pa ti vidi! © Igor Večerina, 2014.

O umijeću jahanja © Kristina Posilović, 2014.

izdavač

[studio TiM]

V. Babić 2, Rijeka

tel. (fax) 051/677-196

www.studiotim.hr

priprema materijala

Tamara Modrić

logotip

Mladen Stipanović, Studio Smart 69

fotografija na naslovnici

Jasna Dimitrijević

tisak

web2tisak, Zagreb

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu

Sveučilišne knjižnice Rijeka pod brojem 130320072

ISBN 978-953-7780-27-2

Ova je knjiga objavljena uz finansijsku pomoć Grada Rijeke.

Posebno se zahvaljujemo na nesebičnoj pomoći Goranu Ušljebrki te svima koji su nas podržavali i koji nas podržavaju u realizaciji ovog projekta.

zb(i)rka pripovjedaka

kapidžić - mateljan - simcich - žmirić - krivac -
zagorac - tulić - krušvar - mušćet - medošević -
vrbnjak - večerina - posilović

[studio TiM]
Rijeka, 2014.

Sadržaj

Alen Kapidžić: Šaka krpica II

Moris Mateljan: Ogledi o tijelu (Rebra, Mario) I8

Vlado Simcich Vava: Duboka ljubičasta 22

Zoran Žmirić: Priče o krutosti (Pet razina zadržtosti, Neću niš od fašisti) 27

Enver Krivac: U bestežinskom stanju (Vježba iz krivo usmjerene ljutnje, Levitatis literis) 37

Milan Zagorac: Posljednji dani (Karmine za gospođu Š., Car je car, Posljednji dan na Zemlji) 44

Tea Tulić: Naša stvar 54

Zoran Krušvar: Ples na rubu 57

Bojan Mušćet: Jupiter u travnju (demo) 67

Izet Medošević: Ideal Tonyja Soprana (Mladunac [najjači u razredu], Sumrak i navike) 70

Robert A. Vrbnjak: Povratak iz samsare (Novinar, Stela) 79

Igor Večerina: Autogol iz zasjede (Autogol, Pa ti vidi!) 9I

Kristina Posilović: O umijeću jahanja IO6

O autorima III

Predgovor

Konkretan povod zašto sam napisao ovaj predgovor jest dugo očekivani i posve nedavno realizirani e-magazin, točnije knjiga *Ri Lita – Sajam insolventne literature*, te ova tiskana koja je u odnosu na prethodno e-izdanje dodatno proširena čitanim radovima novih sudionika (ne samo na glavnom događaju već i na drugim predstavljajima *Ri Lita* ili na probama). Štoviše, što idem dalje, mislim da je onaj podnaslov s naglaskom na *insolventnosti* istovremeno i činjenica (nastajanje nečega iz posvemašnje financijske neodrživosti) i dokaz bizarnosti situacije (u kojoj ovakav događaj sa svim popratnim sadržajima može nastati na toj razini – bez novca), a što nužno otvara cijeli niz novih i novih pitanja.

Ono što je u svemu tome zapravo najzanimljivije nije to da se uspjelo okupiti toliko tako različitih autora, već da je publika – štoviše, ogromna publika – s velikim odobravanjem (i prethodnim iščekivanjem) popratila događaj, kao i činjenica da je sam događaj ubrzao cijeli niz novih procesa u književnoj produkciji i plasmanu pisane riječi, pritom bivajući u stalnoj dinamici mijenjan i preoblikovan do jednog novog fenomena – Književnosti uživo, ali to je već druga priča.

Iza cijeloga *Ri Lita* kao festivalskog fenomena stao je Vlado Simcich, poznatiji kao Vava, laufersko-rocker-sko-scenskom koncepcijom nastupa koji je omogućio dovoljnu razinu estradnosti da se događaj ne utopi u moru malih, nedovoljno popraćenih, otužnih promocija kakvima smo imali prilike svjedočiti dugi niz godina. Štoviše, gotovo nijedna promocija nakon *Ri Litove Noći velikog čitanja* u Rijeci više nije izgledala isto: posve nove energije, popraćene promocije, žive emo-

cije, ljudi koji barem dolaze i šuščaju, rumor publike, ako već ne i ona koncertna egzaltiranost na nekima od najpopraćenijih, zacijelo su izravna posljedica ovoga Vavina eksperimenta koji tako postaje kontrapunkt u dugogodišnjem tavorenju književne Rijeke.

A što li je bila ta minimalna točka zajedničkog interesa riječkih autora (najprije nas devetero iz prve postave: Zoran Žmirić, Enver Krivac, Zoran Krušvar, Tea Tulić, Bojan Mušćet, Moris Mateljan, Alen Kapidžić, Vava i ja, a zatim još i Izet Medošević, Igor Večerina, Robert Vrbnjak i Kristina Posilović)? Na to pitanje nije jednostavno odgovoriti čak ni meni, koji sam izravni insajder, iako bih mogao lakonski dati jedan jedini odgovor: želja za eksternalizacijom ponajprije vlastitoga, a onda i grupnoga literarnog identiteta, i to ponajprije u vlastitome gradu, u vlastitoj sredini, u sredini u kojoj smo svi mahom i formirani, a u kojoj se nije nalazio ni minimum prostora za novo, za afirmaciju, za komunikaciju, a što je uvjet bez kojeg se ne može.

Naime, iako Rijeka ima nedvojbene literarne veličine današnje (a i ranije) hrvatske književnosti, što god mislili o tome, i koliko god nominalno postojali u Rijeci neki književni časopisi i naklade (a oni svojim dosegom i literarnim kvalitetama koje afirmiraju također nisu kompatibilni), ona je za većinu nas autora, unatoč postojanju svih formalnih preduvjeta (više objavljenih naslova, neki su i dobitnici relativno prestižnih nagrada, prisutnost u alternativnom (?) medijskom prostoru, dakle na netu), bila jednostavno neosvojiva tvrđava, kula bjelokosna kojoj nismo mogli/znali/uspjeli pristupiti, koja je za većinu nas autora ostajala prostor u kojem nema mogućnosti, nema vidljivosti, jednostavno prostor u kojem smo se nalazili ispod radara medija, a samim time i neke šire publike. Ri Lit je ove stvari, ako ne drastično, onda ozbiljno poljuljao, a Književnost uživo kao događaj-kći Ri

Lita dodatno zatresla, jednostavno nadrastajući krute zadanosti jedne rubne književne sredine (ne kažem namjerno provincijske jer riječka književna scena ipak ima i izdavače i urednike i prevoditelje i, ono najvažnije, autore).

Možda je riječ i o sazrijevanju? Kako god, rilitovski su događaji (od *Noći velikog čitanja* pa sve nakon toga) donijeli nešto novo, novu energiju, novi poticaj i samim time postali svojim autorima referentna točka u kojoj ćemo se prestati baviti *traženjem medijskoga prostora*, a na račun književne produkcije koja bi od sada trebala stajati na prvome mjestu.

Stoga nam je Ri Lit i neka vrsta obaveze – i to ozbiljne obaveze – koja bi trebala jamčiti pravu plimu novih knjiga, nove književnosti – bilo proze, bilo poezije – i to u stalnoj međusobnoj komunikaciji. Jesmo li na takav korak spremni? Po mojem sudu, ta je priča pomalo pred svojim konstituiranjem, i to svih sastavnih dijelova (najprije onih autorskih i uredničkih, dakle, grubo rečeno, ljudskih resursa, zatim financijskih, a uz to i medijskih) koji već u sljedećih godinu dana moraju uroditi znatnim preslagivanjem i jednom novom književnom pričom iz Rijeke.

Milan Zagorac

Uvodnik (onaj pravi, prvog e-izdanja)

Kulturi je dijagnosticirana, sukladno recesiji, slabost. Terapiju bi rado propisali političari i mediji. Ona bi bila – suzdržati se od bilo kakvih oblika investiranja u tu disciplinu.

Ali ljudski je mozak konstruiran u suprotnosti s razumnim napucima. Radi u trenucima najvećih kriza. Kreativnost se hrani mentalnim zatvaranjima i urođenom radoznalošću, težnjom ka stjecanju znanja i novih nepredvidljivih iskustava.

Zalihe te energije su neiscrpne i samo se gomilaju. Ri Lit ne mari za financijsku nestabilnost pa stoga ne riskira svoju ovisnost. Želi se predstaviti što većem broju čitatelja, a i slušatelja, jer naš je pristup otvorenog karaktera, ostvarivanje bliskog kontakta treće vrste.

Mogli smo izabrati – nastaviti gundati ili preuzeti inicijativu. Ovo je potonje pobijedilo i neće usporiti.

Izlazimo zajednički, ali u svoje smo priče ugradili vlastiti izričaj. Nećemo vam prodavati iluziju kako smo nevjerojatno složni i kako zastupamo jedan jedini entitet u svrhu očuvanja književnosti na ovom području, no svjesni smo zajedničke snage kojom možemo donijeti promjenu u afirmaciji lokalne, ali i općenito domaće literature.

Zaboravite neutralne i samozatajne autore koji čame kod kuće pod žutim svjetlom 40-vatne lampe i pišu svoje memoare s tendencijom da ih nikada ne objave! Dolazimo neupitno samouvjereni, s puno kontroverzi u nama samima, s ciljem da publici odagnamo dvojbu o opstojnosti knjiga i naše književnosti.

Znamo da ne živimo u zlatnim danima kada se čitanje tretira modom, a možda ste upravo i vi sami, dok čitate ovo, okrenuli leđa toj potrebi. I upravo, unatoč tomu, Ri Lit vrvi vitalnošću, novim naslovima i autorima koji se moraju predstaviti.

Jer rastu iz dana u dan.

Vlado Vava Simcich

Alen Kapidžić

Šaka krpica

Vilica mu je bila u grču. Nosnice raširene. Oči gutale monitor. Čelo orošeno. Ljevica se ritmično trzala u stisku. Klimaks je tempirao za trenutak kada prvi štrcaj pogodi spoj najlonke i kopče, ali se prevario. Kroz poluzatvorene vjeđe škiljio je promašenu scenu.

“Uuuuuuh!” olakšanje opusti tijelo kao nesvjestica. Glava zakima. Znoj kliznu ponad obrve niz kapak. Naslonjač škripne.

Alt + F4 zбриše prozor filma koji mu se sada činio glupim...

“E, je l' znaš da je haltere izumio Eiffel?”

“Sereš!”

“Ne, zbilja! Čitao sam negdje. Spika je da mu se žena žalila da joj stalno padaju čarape pa je odlučio riješit taj problem.”

“To je bilo prije tornja ili poslije?”

“Nemam pojma. Nije bio tekst o tornjevima.”

Nasmijali su se.

“Šta ne predložiš Maji da kupi haltere i čarape?”

“Si ti lud?! Znaš šta bi mi rekla?”

“Šta?”

“Serem ti se u čarapu!”

Smijeh.

“Ne, zbilja. Pitaj je. Šta? Ako te to tol’ko brije...”

“Ma, da! Pa da misli da sam neki manijak.”

- - -

Petom je strugao pijesak redajući crte. Čelo je odavalo zabrinutost. Teške misli. Radosno *Hej!* mu podigne bradu. Majin osmijeh izmami njegov.

“Zdravo!” odgovorio je ne veseleći se očima. Usne im se mekano spoje.

“Si dobro?” odmah ga je upitala.

“Da”, obrazi se još malo zategnu otkrivajući zube kao potvrdu dobrog raspoloženja. “Zašto?”

“Izgledaš mi malo čudno. Buljio si u pod...”

“Ma, ne, ne!” prekine je. “Sve je okej! Šta ima kod tebe?”

“Pfuuuu! Daj, poludila sam na faksu danas. Došlo mi je da onu kravu iz Pantologije pošaljem u kurac!”

“Zašto? Šta je bilo?”

“Ma, ništa! Sere bez veze! Objašnjavala nam je kako moramo dolaziti na predavanja i da se nemamo zašto buniti što nas zapisuju k’o u osnovnoj školi jer smo mi svi upisali fakultet na teret ministarstva i naša je dužnost biti na predavanjima. Kao, kad budemo sami plaćali faks, e onda ćemo moći dolaziti i odlaziti kad hoćemo, a ovako, kad nam država plaća, onda moramo biti na predavanjima! Ma, mislim si ja: *A ko plaća tu jebenu državu? A? Gospođo Sveznalić? Ko? Moja mama i moj tata iz poreza, pizda ti materina! Eto ko! Moji starci rintaju da bi se ti tu bavila nekim kvaziznanstvenim radom i dobila usranu plaću! Zato mi nemoj srat da nama plaća država i da mi zbog toga moramo bit na predavanjima!* Znam ja čega se ona boji. Frka joj je jer su joj predmet i predavanja za kurac! To je njoj! Kada nas ne bi

zapisivala, onda joj nitko ne bi ni dolazio na predavanja pa bi se postavilo pitanje čemu taj njen predmet služi. E, to je njoj! A ne neka tamo sranja o državi, ministarstvu, moralnoj obvezi, plaćanju faksa i šta ti ja znam. Dupe je njeno doktorsko-znanstveno u pitanju! E, to je! Kužiš? Ful mi idu na živce takve spike!”

“I? Si joj šta rekla?”

“Nisam”, stavila je kosu iza uha. “Mislila sam, ali nisam... Šutila sam kao i svi ostali”, glasom je mahala bijela zastava.

“Ma, bolje da se nisi zamjerala. Samo bi poslije na ispitu imala sranja.”

Iskopala je iz pletenog ruksaka cigarete i upaljač.

“Daj i meni jednu.”

Žuta plastika. Plamen. Dim. Palcem je tupkao po filtru otresajući pepeo kojeg nije bilo.

“Znaš, nešto sam razmišljao...”

Podignuta obrva:

“Šta si razmišljao?”

“Kol’ko smo mi već zajedno?” ispalo je iz njega kao mrtvorodjenče. “Dvije godine?”

Pogledala ga je:

“I dva mjeseca skoro. Zašto pitaš?”

“Tako...”

“Nešto nije u redu?” drhtaj joj zatitra tijelom.

“Ma, ne, ne...”

“U čemu je problem?”

“Ma, nema nikakvih problema...” povukao je dim.

“Viktore, šta je!”

Počeo se po glavi.

“Si ti zadovoljna našim seksualnim odnosom?”

“Šta pričaš?!”

“Nije ti, ono, dosadno...”

“Dosadno?!”

“Ono, da bi nešto htjela promijenit, možda...”

“Ne, a ti?” počela je tresti nogom.

“Pa, šta ja znam...”

“Slušaj me sad pažljivo!” ispuhala je dim i bacila cigaretu. “Ako mi sad predložiš nekakav grupni seks, zabit ću te šakom!”

“Nisam to mislio!”

“Nego?”

“Mislio sam da bi se, možda, mogla, tu i tamo, ono, malo izazovnije obuć, kužiš?”

“Kao na primjer?”

“Paa... šta ja znam... ono...” stisnuo je usnice.

“Zini, Viktore!”

“Čarape i haltere, ono, kužiš?” povukao je dim iščekujući presudu.

“Ti si totalna budala! Znaš? Ja sam mislila ko zna šta ćeš sad israt, ko zna kakve brije briješ, a ti bi da ja obučem čarape i haltere. Ne mogu vjerovat!” počela se smijati.

Osjećao se kao poliven vodom iz kiselih krastavaca.

Kakva sam ja budala!? Tako mi i treba kad slušam Rogija! mislio je. *Trebao sam štitit i na miru doma gledat porniče, a ne...*

“Znaš li ti kol’ko koštaju te *krpice*?”

“Kol’ko?”

“Previše za moj studentski status. Ali”, zabavljala se, “ako hoćeš da nosim čarape i haltere, onda ih kupi.”

“Šta ćeš ih obuć ako ih kupim?!” uskrasnulo je.

“Da.”

Viktorov barometar sreće pokazivao je najljepši dan na svijetu.

- - -

“Skupi su ti halteri i čarape, jebote!” konstatirao je Viktor.

“Šta da?”

“279,00 kuna!”

“Čuj, zadovoljstva su skupa ako ih pribavljaš novcem”, mudrovaio je Rogi.

“Da, da. Samo ti filozofiraj. Boli tebe dupe!”

Gledali su patke ispod mosta.

“I? Kad ćeš u šoping?”

“Zajebavaš ti, a?”

“Ozbiljno te pitam!”

“Nemam pojma. Mislio sam da će mi bit problem nabavit pare, a sad kad sam ih nabavio... Juče' sam k'o neki manijak kružio oko dućana u Starom gradu.”

“Pa šta nisi ušao unutra?”

“Šta ja znam!”

“Koji ti je kurac?!”

“Bed mi je, jebote!”

“Šta ti je bed?! Uć unutra i kupit haltere?!”

“Da...”

“Pa ti nisi normalan! Jednostavno uđi u jebeni dućan i kupi ih!”

“A kad mi je bed. Daj odi ti!” žicao je.

“Neću ti ja kupovat jebene haltere! Odi si ih sam kupi, ako su ti tol'ko super!”

“Koja si ti pizda!” žmirio je prema prijatelju.

“Daj, fak of!”

- - -

Pričekaao je da dućan ostane prazan i brzo ušao osjećajući da ga svi prolaznici gledaju. Prodavačica sasiječe poriv za vrzanjem:

“Izvolite! Mogu li vam pomoći?”

“Paaa... kupio bi... e... ovaj... haltere i čarape”, glas mu je podrhtavao kao da će ostati bez zraka.

“Kakve?”

“Crne”, dahnuo je.

“Imamo nekoliko modela. Da vam pokažem...”

“Ne treba! Dajte mi ove koje imate na ovoj lutki.”

“Koja veličina?”

Blenuo je.

“Koja veličina?” ponovila je prodavačica.

Uši mu pocrvene:

“Samo malo.”

Izišao je iz dućana.

“Koji broj nosiš?” slinio je u mobitel.

“Čega?”

“Čega? Čega? Pa haltera, jebote!”

“Šta se dereš na mene!”

“Šta me zajebavaš!?”

“Ko te zajebava? Šta je tebi?! Si lud?”

Udahnuo je.

“Dobro, dobro... daj mi samo reci koji broj haltera nosiš.”

“Šta mi kupuješ haltere?”

Osjetio je da se smješka.

“Ne. Kupujem banane. Nemoj me sad sprdat, na redu sam.”

Zahihotala se. Bilo mu je muka.

- - -

Ušla je smiješeći se. Da je mogao vidjeti, primijetio bi da joj je bilo mrvicu neugodno. Ogrnuta demodiranim bademantilom, prošetala je sobom do ormara s vratima-ogledalom. Stala je u mali raskorak i zanjihala bokovima prebacujući težinu s jedne noge na drugu. Viktor obliže sasušene usne i zagriže donju. Srce je trčalo na sto metara. Palcima je raspetljala jednostavni uzao pojasa i raskrilila ogrtač.

To je to!!! kliknula je misao. Fiksirao je jabučice na čipki i najlonu. Ništa drugo nije postojalo. Srce je upravo srušilo svjetski rekord.

Viktor usiše sav zrak u prostoriji.

Njegova fascinacija zainteresira Maju i ona ponovo prebaci težinu s jedne noge na drugu prateći njegov pogled što je vijugao poput hipnotizirane kobre. Osjeti naviranje ugone i uzbuđenja. Disanje joj se produbi. Isturi kuk zamamno. Viktor je pratio. Toplina joj oblije donji dio trbuha. Spusti ruke i frotir klizne na parket.

Viktor se ugleda u ogledalu.

To nije bio on. Netko drugi ga je gledao njegovim očima. Netko njemu jako sličan, ali potpuno nepoznat. Viktor kakvog je znao nikada nije ovako izgledao. Opsjednut, izgubljen, izobličen. Pogledao je Maju, pa haltere, pa Maju, pa sebe. Parket zapucketa pod njegovom težinom.

“Št... Šta je?” upitala je nesigurno.

“Ništa”, odgovorio je stajući iza nje.

Petljajući po kopčicama, skinuo joj je haltere i svukao čarape. Zbunjeno je stajala uzdignutih ruku:

“Sam nešto krivo napravila?”

“Ne”, odgovorio je bacajući šaku krpica u koš za smeće.

Moris Mateljan

Ogledi o tijelu

Rebra

Polugol i nasapunan, Danko je istrčao u dvorište čim je čuo Luciju kako vrišti. Vrisak je uzbunio cijelu Strmicu i pol Trsata, to nije običan vrisak – to je dodir najgore noćne more grotesknim nožem u najdublje strahove što Luciji cijepa glasnice pa ona gura prste u usta i raskrvavljuje ih, ali to ne pomaže. *Baš čudno*, pomisli Danko. Njegova je mlada supruga inače tako krhka, a on, muškarac i zaštitnik, ne može joj izvaditi šake iz usta i osloboditi tijelo grča; toliko je snage u užasu. On je grli, nuna, viče, pita što se kog vraga dogodilo. Potom pogleda tamo gdje su gledale Lucijine izbezumljene oči.

Na neki je način to bilo smiješno, mislio je kasnije; nisu više bili svjesni ni kuće, ni vrta što ga je Lucija okopavala, ni voćki, ni cvrkuta ptica. Samo taj humak u kutu vrta i taj poderani crni najlon, i rebra što strše iz zemlje, ruka, napola otvorena usta, zubi, nešto slijepjeno među njima, i meso, može li meso biti tako crno? I kako se to drži za kosti, kao mokra vlakna konopca? Umalo da se nije histerično nasmijao, u trenutku nestane cvrkut ptica, samo čuješ zujanje roja zelenih muha. I taj smrad, o Bože! Kao da je kubikaža zračnog prostora vrta nestala i ostavila samo tunel gustog smrada između njih

i leša. Bljuvotinom je poškropio i sebe i zagrljenu Luciju, smrdljivi i zagrljeni teturaju unazad, zapinju – baš glupo – o motiku koju je ispustila. Lucija više ne vrišti, nego krljla, glasnice su je izdale. Postaje svjestan povika uz ogradu gdje su se skupili susjedi.

Poslije se nije sjećao kako je policijskom inspektoru odgovarao na pitanja, nije se sjećao zapisnika, nije se sjećao ničijih riječi, ni nevjerice ni utjehe, samo je u kutku mozga pohranio zvuk Lucijina prelaska iz stanja šoka u tihe jecaje, i tada je shvatio da će biti dobro.

“Zagrlj me, molim te”, rekla je kroz suze kad su ostali sami. Gotovo da to i nije trebala reći, sad kad je užas prošao, zagrlit će je, naravno. Naravno da hoće.

Samo, nije to učinio, ne odmah. Mozgom mu prostruji slika mrtvačkih kola i službenika koji su odnosili umotano tijelo; okrenuo je leđa da ih ne gleda, pa ipak je čuo, ipak je osjetio kako ono tijelo prolazi mimo njega, kako mu ona rebra grebu po leđima poput usijanih prstiju, zauvijek ostavljajući ožiljke.

“Danko, zašto stojiš, zagrlj me, molim te”, ponovit će ona promuklim glasom dok joj se ramena tresu, a suze kapaju u čaj koji se hladi na stolu. Danko samo stoji, nesiguran, jer ako obujmi rukom Lucijina leđa, ona će prokleta rebra kroz njega plaziti prema njezinim leđima, da tamo zauvijek ostanu. Danko pruža ruku prema njenim lopaticama i vidi kroz vlastitu kožu, vidi tetive i mišiće spojene s kostima, vidi ruku koja joj grli i steže rame, vene na šakama koje Lucija u postelji voli nježno dodirivati, a koje će se, sada zna, izgubiti u gnjusnoj crnoj magmi jednog izvjesnog dana. Shvaća, to je to; ako se sada strese, ako ga prođu srsi, to će biti potvrda da i njih to čeka, njega, nju, *poželjet ćeš se sakriti*, mislio je, *otrcati natrag u majčin stan, Lucija, samo što dalje od ovog vrta... ali ne možemo pobjeći, to je u nama, osjećaš li i ti gvalju gorčine kako se skuplja u grlu; sasvim sigurno je crna.*

Mario

Te ljetne večeri Mario i ja zajedno smo dahtali, znojili se i stenjali u staroj stražarskoj kućici, zaklonjeni od pogleda drugih vojnika, u tjelesnom klinču koji je – pod okolnostima kakve su već bile – bio apsolutno tajan, pod zakletvama u ime rođenih majki, očeva i koječega. Uostalom, te zakletve su bile samo ona posljednja, gotovo formalna verbalna potvrda da ostaje sve među nama dvojicom – previše smo dobro poznavali jedan drugoga i bili bliski u našem čudnom prijateljstvu.

“Ne mogu ja ovo, stari moj”, procijedio je kroz zube, “nemam snage i strah me je.”

Ni meni nije bilo lako – nikad nisam radio ništa slično, ali uvjeravao sam ga da je to upravo ono što želi, da mora ići do kraja i da se ne mora bojati. Uostalom, sam je dao inicijativu. Iako su, vjerojatno, generacije vojnika prolazile kroz isti unutarnji sukob, možda baš u ovoj istoj kućici. Prostruji mi slika austrougarskih vojnika u šinjelima, dvojice brkatih koji jedva natučaju zajednički jezik; talijanskih soldata s perjanicama, mršavih jugoslavenskih novaka naivnih lica.

Znoj se cijedio kroz neudobnu vojnu odoru, smrdjeli smo podjednako.

“Moramo požuriti, ubrzo će prozivka”, rekao sam skrivajući nervozu.

“Imamo cijelih sat vremena. Ne moramo žuriti.”

“Za sat vremena možda nećemo biti gotovi.”

“Ne spominji mi to. Bit ćemo.”

Izmjenjivali smo poteze agonije; na meni je bio red. Prišao sam mu s leđa, obgrlio ga i tijesno se pribio uz njega. Uzeo sam mu šaku vlastitim rukama, gotovo

prekomjerno nježno, kao da nadoknađujem zbog grubosti koja će uslijediti. Znojili smo se u potocima. Imaju li kiseli znojevi nervoze, straha i vrućine različitu pH vrijednost?

Digao sam mu ruku visoko. Šutio je, ali disanje mu je nadglasalo zrikavce u noći.

U meni ponovo bukne kočnica, negacija, gađenje, i razlije se iz utrobe po udovima. Lomio sam zvijer u sebi istom količinom boli koju sam se spremao zadati, kao da sam bicikl kojemu je u vožnji pao lanac, dok bijesan biciklist na silu i dalje vrti pedale lomeći zupce lančanika, ali tjerajući bicikl naprijed.

Moja je ruka obrušila njegovu i ispustila je u trenutku kad je dosegla vodoravan položaj. Šaka muklo lupne po betonskom oknu puškarnice. *P.* Zvuk koji se čuo bio je gotovo uvreda za svu tu frustraciju i pripreme. *P.*

Mario prokune, padne na koljena držeći ruku i počne stenjati. Cupkao sam oko njega u nervozi osjećajući dotad neotkriveno ljudsko osjetilo. Vrlo oštro osjetilo koje govori do koje mjere si drugome tijelu nanio bol i koliko je teška povreda. Bez ikakve dijagnoze.

Lančanik u meni se trzao u osmicama. Zgrabio sam ga u trenutku dok se nije nadao i svom snagom opalio njegovom šakom po ispustu. Trgnuo se i umjesto rubom šake opalio nadlanicom, dobrono je izgrebavši usput. U boli, iznenađenju i prijekoru dobio sam šut čizmom u bedro. Nisam se bunio. Očekivao sam to i upisao pod puni aranžman prijateljske usluge koju pružam. Ležali smo tako na zapišanom podu, u polumraku, idiotski se cerekajući i trljali izubijane mišiće.

Drugo jutro ga nije bilo na smotri. "Fraktura metakarpalne kosti", rekao mi je po povratku iz stacionara. "Idem na kućnu njegu." Jučer mu je nervoza kvarila mir u glasu, ali sad je ponos nadvladavao nervozu.

Uspjeli smo.

Vlado Vava Simcich

Duboka ljubičasta

Rana joj je na srcu sporo zarastala. Mislim, nije da Ksenija nema nijedan ožiljak otprije. Iza nje su već dvije operacije – slijepo crijevo koje je pod teretom sočnog pršuta gotovo puklo u dućanu gdje je svojedobno, netom prije magisterija, prodavala jeftinu a zgodnu odjeću, te otklanjanje bazocelularnog karcinoma koji joj se godinama sporo razvijao na desnoj sljepoočnici u obliku male ranice, promjera tri centimetra. Srećom, nastali rez s nekoliko šavova nije osobito naštetio njezinom blijedom prelijepom licu. Ali ovo sad s defibrilatorom u trideset i, hmm, dakle, nekoj, nije joj se uopće dopadalo! Mala potkova ušivena ispod ključne kosti tišti je svaku noć kad god se okrene spavati na lijevi bok! Tako da uglavnom ono malo sna što ga doživi, provodi u krevetu ispružena na leđima.

Inače, luda je za gljivama otkako je u operacijskoj sali gotovo otegnula papke! Čim se dovoljno oporavi, i sama će u berbu po šumi, ali za sada se mora zadovoljiti i ovim primjercima kupljenima na placi. Kuha instinktivno, bez pomoći literature, a dok kuhačem miješa sadržaj – po povratku iz bolnice je otkrila još jednu novokomponiranu strast – pali cigaretu. Godi joj dim u plućima. Uzalud joj Leksi, koji je ponosni nositelj titule zaručnika, prijetiti novim zloćudnim alienom. Oduvijek je bio čistunac, štreber, ali zgodan, odlazi redovito u teretanu, provjerala napredak – taštiji je i samouvjereniji i od samog Lucifera – svoje muskulature na velikom zrcalu u hodniku.

Što ga je dao, navodno, instalirati zbog nje. Ha, ha. Još mu to nije rekla, ali prekrížila ga je iz svog života. Pretpostavljala je da će joj ključeve stana jednostavno ostaviti na stoliću. Jednom kad mu priopći svoju emocionalnu nedvosmislenost.

Upravo je izlazila iz obamrlosti nakon poslijepodnevnog odmora. Čvrsto je stiskala kapke sklopljene u svrhu bonus spavanja još desetak minuta. Ponavljala je u sebi gramatičke vježbe iz francuskog, to ju je oduvijek zabavljalo i opuštalo, a i vremenske su jedinice pritom dobivale na ubrzanju kao da lete konkordom. Baš poput Phila Collinsa '85. kad je jurio iz Londona u Philadelphiju ne bi li stigao odsvirati svoj prvi i posljednji nastup sa *Zeppelinima*! Polovično je odškrinula prozorčice na svojim očima. Nitko se još uvijek nije ukazivao pred njezinim rekonvalescentskim prostorom. *Hej! Heeeej?* Nikakav odgovor nije uslijedio. Suprotno očekivanju, uopće nije paničarila. Štoviše, obožavala je provoditi vrijeme potpuno sama. Pridigla se, veselo ugurala stopala u japanke, ljetu je cvjetalo vani, zavirila najprije u hodnik. Nikoga. Kupaonica također prazna, ali kad je već tu, provjeri stanje frizure. Nimalo zadovoljavajuće. A što je mogla očekivati? Dnevni boravak je također patio od manjka ljudske nazočnosti tako da je isključila mogućnost neočekivanog susreta s misionarima Mansonove crkve. Okrenula se oko sebe kao derviš želeći se uvjeriti kako je nitko zaista neće gnjaviti. Sjela je za radni stol, ukopčala komp. Po glavi su joj se motali neki mravci koji su nalikovali na nesređene kaotične misli. Kad je u takvu stanju, najlakše joj se artikulirati kroz poeziju ili kroz kakvu neuspješnu pričicu. Tipkala je, završila, pročitala sedam puta i konačno sejvala tekst u fajl *Moje pjesme, ničiji snovi*. Nije bila nezadovoljna, ali svakako to nije bilo ni blizu Yeatsu ili Dylanu, no sasvim dostatno za kraće zadržavanje pred svetim Petrom. Kad bi u njega vjerovala, no. A sad, pravac – kuhinja!

Očistila je nekoliko vrganja, ubacila u lonac i prodinstala ih s mrkvom, krumpirom, šparogama, graškom. Mljac! Pojela je bučkuriš od maneštre i primijetila kako joj crijeva uopće nisu napuhana. Preko tanjura je izvrnula prekjučerašnje novine, zvjerala po starim vijestima, riješila križaljku na engleskom (to je bilo bizarno – domaće novine na stranom jeziku!) bez greške, istresla tri mrvice sa stolnjaka kroz prozor te se vratila udobnosti madraca. Onesvijestila se brzo, efikasno. Ništa je nije pomaknulo s mjesta satima kasnije, kada se probudila uz škripu ulaznih vrata i nekakvo neodredivo komešanje, ležeći na lijevom boku. Mama ili Leksi, pretpostavljala je.

Mjesecima se nije ovako naspavala! Ustala je, osjetila neobičnu snagu u tijelu. Napredovala je u oporavku ubrzano, poput kakve civilizacije pri susretu sa superiornijim miroljubivim posjetiteljima! Ispružila je ruke visoko iznad glave, tako još dvaput, ne bi li se uvjerala da je *stvarnostvarno* ništa ne zateže niti boli. *Baš ludo*, pomislila je. *Danas jesi, jučer nimalo, a sutra – jebiga!*

Na potencijalnog uljeza od maločas više nije obraćala pažnju; uostalom, brzom inspekcijom prostora ionako ga je neuspješno locirala, a to joj je ionako bilo posljednje na top-listi briga. Jer nakon što je već doživjela kliničku smrt – prilikom ugradnje ovog pulsirajućeg aparatića – nije joj bilo jednostavno razlikovati javu od snenih doživljaja. A da – nije svjedočila nikakvoj svjetlosti u tunelima u limbu, uopće ne. Ugašena lampa u mozgu, pa onda crnilo i spoznaja koliko je fragilno naše tijelo. To je sve.

Prišla je ormaru, počela češljati po kolekciji haljina, ali zapravo je precizno znala koju želi vidjeti na sebi, pa ju je izvukla i položila na krevet. Pod tušem je malo kasnije zapjevala, otkud joj samo to, pitala se, ariju iz *Carmen*. Uredila si je kosu, ispeglala je, našminkala se nimalo di-

skretno, a opet decentno, ogledala se s lijevog pa s desnog profila. Nikad si nije bila ljepša! Uvukla se u onu ljubičastu ljetnu haljinu, nataknila cipele s petama od sedam centimetara istovjetne boje. U torbicu je stavila kutiju cigareta, nešto novca i već sjeda u vozilo, pravac – grad. *Ja sam uskrснуće*, zadovoljno je primijetila u vožnji. *Besmrtnica*, još si je dodala u nominaciju. Retrovizor joj je nasmiješeno potvrdio izrečeno.

Noć je bila ugodna, vibrantna. Šetkala je uz more, vjetar je neznatno vitlao oko nje. Nitko joj nije prilazio, nudio joj neodoljivu večer uz klapsku pjesmu, samo je zurila prema otvorenoj pučini i ništa nazirala iz daljine. Sjećanje joj se pretvaralo u najbolji nizozemski ementaler, brisala je sve iz sebe, posljednjih desetak, petnaestak, dvadesetak godina. Kao u transu gledala je u pjenu mora uvijajući pramen kose oko kažiprsta i palila cigaretu za cigaretom. Na svjetlu izašlog sjajnog Mjeseca ukazao joj se visoki muškarac, običan i ružnjikav, blagog pogleda, primio je za lakat i vukao nježno po rivi, vodeći je do njezinog auta. U maniri klasične bečke škole otvorio joj je vrata, pričekao da smjesti svoje koščate bijele noge ispod volana i pažljivo škljocnuo bravom pozdravivši je izvana bezglasnim kimanjem. Odsutno mu je odmahnila, stavila mijenjač u brzinu i krenula kući.

Ušla je u stan i skljkala se na kauč. Sjedila je ondje najmanje pola ili pet sati, tko će znati. Potom je oteturala do spavaće sobe polegavši se. Htjela je plakati, ali su suze, izgleda, proglasile elementarnu nepogodu, jednostavno presušivši u svojim izvorima. Čudan kratkotrajni bijes zahvatio je njezinu utrobu, ali znala je da nije vrijedilo buniti se. Posegnula je za cigaretama na noćnom ormariću, no prsti su joj, kao da su načinjeni od zraka, prošli kroz kutiju. Bit će da je začinila gljive s malco previše papra i soli, a ni pedeset i tri *Praxitena* smljevena u fini prašak svakako nisu pomogla u obnavljanju njezine

vitalnosti. Stoga je konačno mogla i službeno proglasiti vlastitu smrt pravovaljanom. *Zaštozaštozaštozašto?* čitala bi s usana samo da je mogla vidjeti oko sebe svečano okupljene mamu, tatu, Leksija i zakašnjelu ekipu zaduženu za ispumpavanje želuca.

Zoran Žmirić

Priče o krutosti

Pet razina zadrčnosti

Prvog dana proljeća 1971. godine, gledajući ravno ispred sebe, gospođa Marija je žurno i bez glasa izjurila iz crkve svetog Nikole. Samo desetak minuta prije, nesigurno je prekoračala mramorni pod do oltara, da bi nakon par razmijenjenih rečenica sa svećenikom punog i brzog koraka skoro pa istrčala iz župnog ureda. Iza nje je ostao namršteni don Ivan zbog kojega gospođa Marija idućih trideset godina nije prekoračila crkveni prag. Njezin muž koji je mjesec dana ranije poginuo na porincu broda u 3. maju nije dočekao kraj Marijine trudnoće. Mjesec dana kasnije, mlada je udovica krstila sina u pravoslavnoj crkvi zatvorivši si tako još jedna vrata. Nakon toga sa svojim ocem više nikad nije progovorila niti riječ. Za Juru Bjeliša, kojemu je UDBA u par navrata odbila bubrege zato što je i nakon '45. na zidu svoje kuće u Metkoviću držao NDH domovnicu, zet, bosanski Srbin, nije bio ništa simpatičniji zato jer mu je s najmlađom kćeri živio daleko od očiju. Razilaženje s Marijom Jure je samo još jednom pokušao dovesti u red, i to na zetovom sprovodu, kada joj je po najstarijoj kćeri poručio neka ostavi dijete i vrati se u Metković. No, Mariji to nije padalo na pamet, isto kao što nakon

svađe s don Ivanom nije potražila drugu katoličku crkvu u kojoj bi krstila sina. Na očevom sprovodu, Marija je progutala suze zašutjevši na puna tri dana. Progovorila je tek na mostu iznad Neretve ulazeći u autobus koji je, vozeći iz Dubrovnika, na tom mjestu skupljao putnike za zapad. Sa sinom Željkom u naručju, sjela je odmah iza vozača i prišaptala: *Kartu do Rijeke*.

Usred ljeta 1981. petero sinova i kćeri Jure Bjeliša na ostavinskoj je raspravi podijelio zemlju. I prije nego su ušli u općinski sud u Metkoviću, Jurini su nasljednici znali da im je najmlađa sestra razbaštinjena. Nisu o tome iznosili mišljenje. Ni u godinama koje su dolazile, nitko od njih se nije odrekao ničega u sestrinu korist, samo je jedna od sestara za nju i Željka jednom godišnje autobusom slala paket mandarina. Najstariji brat kojemu je otac prepustio Marijin komad voćnjaka, prodao je tu parcelu procijenivši kako je ipak red da i sestri nešto pripadne. Toga dana kada je gospođa Marija poštaru potpisala izbrojane novčanice, po prvi je put sina uvela u jednu riječku trgovinu s instrumentima, istu onu pred kojom bi inače svaki put zastali ne bi li Željko na par minuta opet i iznova gledao u gitare koje godinama nisu napuštale izlog. Melodija Mengeš boje javora koštala je točno u dinar onoliko koliko je brat gospođe Marije procijenio da vrijedi njegova mirna savjest. Idućega dana gospođa Marija je po Željku poslala plavu kovertu za don Ivana. Njome je nakanila platiti misu za svog oca, no Željko se vratio neobavljenog posla. S oltara crkve svetog Nikole ime Jure Bjeliša nikada nije izgovoreno. Gitara je nadživjela gospođu Mariju.

U jesen 1991. Željko je u maskirnoj uniformi brazilskih specijalaca sjedio u planinarskom domu na Platku i s grupom vršnjaka čekao zapovijed o pokretu. Njegovom je odlasku prethodila žestoka svađa s majkom, no Željko nije kanio odustati od nauma. Gospođi Mariji

je preko noći u susjedstvu porastao ugled. Samohrana majka koja je sina jedinca ispratila u dragovoljce postala je mitska veličina poput Bogorodice koja je za svojim hodala do Golgote. Ali za razliku od blažene imenjaninje, gospođa Marija nije bila na toj razini prihvaćanja. Prošlo je desetak dana otkako je Željko otišao od kuće obećavši da će se javiti čim se dokopa telefona. No, otkako je ostala sama, telefon se niti jednom nije oglasio. Tko zna kako, gospođa Marija je nabavila broj gradskog zapovjedništva i danonoćno zahtijevala da joj se kaže na kojem terenu se nalazi njezin Željko. Ljubaznost s druge strane samo je dodatno izluđivala zabrinutu majku koja nije birala riječi kako bi obranila svoje pravo da dozna gdje joj je sin. *Jebem vam mater svima. Vi znate gdje su vaši sinovi. Jebali vas Tuđman i Milošević zajedno. Gdje je moje dijete...* Gospođa Marija je mantrično ponavljala psovke kontrolirajući suze naučenom, gotovo glumačkom vještinom. Idućih godina susjedi su iz crkve svetog Nikole dovlačili odjeću i hranu. Caritas je hranio čitav kvart, točnije sve katolike u kvartu. Osim gospođe Marije. Samo jednom don Ivan joj je po ministrantu poslao par najlona brašna, šećera i ulja. Gospođa Marija je kroz odškrinuta vrata kimnula glavom i protisnula: *Ne treba. Sad sam bila u Bonaviji na ručku.*

Usred siječanjske zime 2001. u opatijskom hotelu *Kvarner* mala grupa ljudi slavila je Željkovu i Sanjinu svadbu. Po licima slavljenika nitko ne bi pomislio kako je tek večer prije Željko s budućim tastom vodio vrlo otvoren i neugodan razgovor. *Ti si u redu dečko, ali mi smo različiti ljudi. Kod nas se u Zadru kaže da se svoji trebaju držati skupa, a mi si nismo svoji. I nikada nećemo biti.* Željko je dugo šutio grijući uho slušalicom, da bi na koncu kratko odrezao: *S vama ili bez vas, svadba je sutra u šest.* Samo koji mjesec kasnije, kao pred streljačkim vodom, Sanja je, držeći se za trbuh, stajala nasu-

prot obitelji koja se nije mogla pomiriti s time da netko odrastao može ignorirati liječnički savjet o pobačaju. Sanjini nisu prestajali urlati. *Sad misliš tako, ali vidjet ćeš za koju godinu! Takvo dijete je teret i sebi i drugima! Cijeli život ćeš biti žrtva invalida!* Čak se i Željko po prvi i jedini put složio s tastom i punicom. Gospođa Marija je šutjela gledajući bespomoćnu snahu, da bi na koncu ustala i stala između Sanje i ostalih. *Ona nosi i ona jedina ima pravo odlučiti. Nitko od vas, pa ni ti, sine, nemate je pravo na ništa nagovarati.* Obitelj se rastala u svađi. Opet su se sreli tek pred Božić iste godine, u crkvi svetog Nikole, gdje je don Ivan krstio zdravu djevojčicu. Nitko od okupljenih nije mogao sakriti suze, pogotovo kada je Sanja s tek krštenom Katarinom u rukama zagrlila svoju svekrvu i naglas zaplakala: *Da mi vi niste dali snagu, nje sad ne bi bilo...* Gospođa Marija jedina nije plakala.

U proljeće 2011. sijeda glava gospođe Marije utopila se u bijelu jastučnicu s cvjetnim uzorkom. Izgledala je kao da joj ruže i bršljani rastu iz ramena tvoreći joj oko glave cvjetnu aureolu. Nakon što je, sporo dišući, dugo i nepomično ležala, konačno je otvorila oči i pogledom potražila sina. Sjedio je tik do njenog uzglavlja. Primakao se bliže ne bi li čuo kako joj može udovoljiti. Šapnula mu je nešto, na što se Željko okrenuo i Sanji dao znak neka s Katarinom izađe iz sobe. Kad su vrata tiho klapnula, gospođa Marija je progovorila. *Kad riknem, otiđi kod svećenika.* Željko se snuždio nabirući obrve. *Kad rikneš? Mama? – Da, kad riknem. Otiđi u crkvu i pitaj ga hoće li mi doći na sahranu.* Oči gospođe Marije napunile su se suzama. Uхватила je sinov dlan i stisnula ga. *Obećaj mi!* Željko je pomilovao majčino lice i blago se nasmijao: *Obećajem, ali... Što ako odbije?* Na licu gospođe Marije dvije su se duboke bore pretvorile u kanale kojima su debele suze natapale ulegnuće pod grlom. *Znam i ja da neće doći, ali ti ga ipak pitaj. A kad ti kaže*

da neće, reci mu... reci mu da sam ga pitala tek redi reda. Reci mu da sam ga pitala samo kako bih čula da ne želi doći i kako bih mu mogla poručiti neka se jebe!

Neću niš od fašišti

Negdje po svršetku Prvog svjetskog rata, u doba kad je Vlado bio dječarac koji je na zidu rodne kuće u Poreču kredom pisao svoje ime, Istra je pala pod vlast Italije. Mještani su Vladu znali kao mladića vedra duha kojemu bi se tek na spomen okupatora oči zašiljile, a usne stisnule. Znao je s vršnjacima šetati po gradu, iz dosade se premećući s noge na nogu, a kad bi susreli karabinjersku ophodnju, zasuli bi ih kamenjem i dali se u bijeg popraćen razuzdanim mladenačkim smijehom. Došlo je i doba kad je ispod oka pogledavao djevojčice, ali bi se olako vratio djetinjem nestašluku, samo ako bi mu se ukazala prigoda da žandarima složi kakvu pakost. U nadolazećim godinama u Poreču se pročulo kako se Vlado na svakom koraku predstavlja imenom i prezimenom koje je dobio od roditelja, a ne talijaniziranom inačicom kojom ga je, kao i sve netalijansko stanovništvo, nova vlast željela obilježiti. Sjedeći na zidu s prvom cigaretom između prstiju, društvo je, imitirajući svoje očeve, znalo voditi ozbiljne razgovore. Fašisti su već sustavno provodili talijanizaciju koja je konačno dobila i službenu formu. Po kraljevskom dekretu, svatko tko ne bi promijenio ime, morao je platiti veliku globu, a onaj tko je bio bez novaca, proveden je u zatvor. No, sve što je Vlado, pljučkajući višak duhana, o toj temi imao za reći bilo je:

“Bolje va prižun sa svojim imenom nego slobodan s tuđin.”

Dosegavši punoljetnost, Vlado se oglušio o poziv da dođe u općinu i promijeni ime i prezime. Komad papira s pečatom za vlast je bio dokument kojim se još jedan Istrijan ima odazvati na poslušnost, no za njega je to bio dokument koji mu je zauvijek trasirao sva buduća životna događanja. Nije prošlo dugo, pročulo se kako Vlado ne miriše vlast pa su ga uskoro svi karabinjeri u gradu držali na oku. Kad god bi ga presreli, uslijedilo bi obavezno legitimiranje. Na upit zašto do sad nije promijenio ime, smireno bi odgovarao:

“Iman svoje ime i prezime, ne triban drugo.”

Policijska prijetnja i sporadična pljuska nije mogla zatvoriti Vladina usta, a još manje ga prisiliti na promjenu stava. Štoviše, njegova se netrpeljivost prema fašistima pojačavala. Ni u konobi, uz bukaletu terana, ova mu tema nije davala mira. Znao je razvezati o Istrijanima koji su, ne želeći se pokoriti fašistima, napustili Istru, na što bi ga prijatelji, znajući kakav je, podbadali zašto i on ne ode iz Poreča. Odgovor je uvijek bio isti:

“To bi fašisti i stili. Da svi gremo i da in puštimo naše.”

Nakon nekog vremena vlast je shvatila kako Vlado nije tek buntovni mladić koji ne trpi autoritet, već materijal iz kojeg lako može izrasti opasan neprijatelj. Stoga je odlučeno da mu se posveti malo više pažnje. Prvo su uslijedili pismeni pozivi na kućnu adresu koje je Vlado ležerno ignorirao. Kad je vlast izgubila strpljenje, patrola ga je pokupila i odvela u postaju na razgovor. Uz pogrede i psovke dali su mu do znanja da neće proći jeftino. Bio je upozoren kako je prevršio mjeru te da je njegovo ponašanje postalo direktno iskazivanje neposlušna prema vlasti. No, Vlado je mirno objasnio da bi se rado odazvao pozivu, ali da nije bio adresiran na njegovo ime. Vladimiro Stefani na kojega je pismo glasilo, njemu je bio nepoznat čovjek. Karabinjeri su uvidjeli da od priče neće biti ništa. Kući je pušten uz obilne pljuske, da bi mu

se već istog tjedna na kućnu adresu odaslala uplatnica s visokom kaznom koju ne bi bio u stanju platiti niti kakav bogatun. No, podmirenje računa u Vladinu slučaju nije imalo veze s novcem što ga nije imao, već s prkosom što ga je za fašiste imao i previše. Kako se opet oglušio na poziv, na vrata mu je još jednom zalupala policijska šaka.

“Vladimiro Stefani? Uz najboju voju, ne poznan tega čovika”, bilo je to sve što je uspio reći prije negoli su ga dograbili i izveli iz kuće.

Nisu čekali da stignu do zatvora. Okružili su ga i nabatali držeći ga ramenima uza zid, onaj isti po kojemu je kao dijete kredom ostavljao grbava slova. Zadržali su ga čitavu noć u zatvoru, gdje je poliven hladnom vodom prespavao na kamenom podu. Ujutro su ga pustili natrpavši ga prethodno ricinusovim uljem, a na izlazu je počašćen s još nekoliko udaraca. Nakon toga susjedi su ga potajice pozdravljali, strahujući da se ne pomisli kako su njegovi istomišljenici, a nije prošlo dugo, neki su ga počeli i otvoreno izbjegavati. Dobri prijatelji kojih nije manjkalo, uvjerali su ga kako je to tek komad papira te da mu je jednostavnije učiniti ono što se od njega traži. No, Vlado bi odlučno zavrtio glavom:

“Neću niš od fašiši, nanke ime.”

Fašistička je ikonografija krasila čitav grad, od općinskog ureda do policijske postaje. Pomireni sa sudbinom, ljudi su se okretali svome poslu, no Vlado je još uvijek s prijezirom gledao u talijanske natpise na obavijestima, osmrtnicama, oglasima, školama, imenima ulica... Drugi svjetski rat je kucao na vrata i Italija je počela s novačenjem. Dok su porečki mladići, kao i njihovi vršnjaci iz drugih istarskih gradova, oblačili talijanske uniforme i odlazili na obuku, Vlado je pobjegao takvom brzinom da je čak ostavio dopola izvučenu mrežu s ribom. S nešto stvari u naprtnjači krenuo je na put, no petnaestak kilometara dalje, u mjestu Fabci, presrela ga

je fašistička patrola. Priveli su ga u zatvor iz kojega je nakon nekoliko dana prisilno transportiran na obuku. U uniformi se Vlado tek na trenutak izgubio u masi. Nakon par dana pročulo se kako Vladimiro Stefani glasno komentira da se zove Vlado Štifanić te da nije Talijan iz Parenza već Hrvat iz Poreča. Nakon obuke bi satima puzao po blatu poligona, a batine su mu postale redovitije od obroka. Nakon tri mjeseca torture, što one vojne gdje je obučavan za rat, što one druge gdje mu se pokušala slomiti volja, Vlado je u jednom trenutku odlučio sve staviti na kocku. Odabravši pogodan trenutak, uspio je umaknuti iz vojske. Dobro je znao da povratka nema i da su svi oni razgovori, progutani ricinus, pljuske i udarci samo dječja igra prema ovome što je moglo uslijediti. Za dezertere je postojala samo jedna kazna. Svjestan da bi, vrativši se u Poreč, bio uhapšen i strijeljan, odabrao je jedinu preostalu opciju. Priključio se partizanima.

Padale su anke i veće sile. Pal je i Cezar, past će i fašisti! bila je misao koja je hranila Vladu dok se sljedećih godina borio protiv okupatora. S partizanskim jedinicama konačno se koncem rata vratio u Istru.

Nekoliko godina nakon oslobođenja, kad je Europa cvjetala pomirbom i novosklopljenim prijateljstvima između država, Vlado se odlučio na sitno poduzetništvo. Kupio je staru barku koju je mjesecima s puno ljubavi čistio i renovirao, da bi na koncu od nje načinio simpatično plovilo. S prvim dolaskom turista u poslijeratnom razdoblju, Vladina je brodica ugostila mnoge koji su vožnjom uživali u ljepoti istarske obale. Domaći turisti, kao i oni iz Mađarske, Češke, Austrije, pa čak i donedavno mrske Njemačke, svi su oni bili Vladini klijenti u plovnom taksiju. Ali ne i oni iz Italije.

“Neću niš od fašisti!” poput psovke bi opalio Vlado i okrenuvši im leđa, nastavio ribati usku palubu.

Prijatelji su mu uzalud govorili da se stiša jer bi no-

va vlast mogla pogrešno protumačiti njegove riječi. Pokušali su mu objasniti da ovi Talijani koji dolaze u turizam, zasigurno nisu okupatori koje su on i njegova generacija dobro upoznali između dva rata. Uzalud. Vlado je bio odlučan. Znali su mu govoriti da tvrdoglavost nema smisla i da se ne treba osvrutati za onim što je bilo, te da je vrijeme da konačno počne uživati u slobodi. No, sve je to Vlado znao i sam, kao što je znao i koju je cijenu godinama plaćao za svoje *ja* koje je, za razliku od njega, svaki Talijan imao po rođenju.

“Ne mrzin *ja* nikega, ali ih niman zač ni volit. Oni su došli va našu hižu, a ne mi va njihovu.”

Pedesetih godina Vlado se preselio u Labin gdje ga je čekala budućnost. Selo Fabci nije mu bilo sudbonosno ne samo zato što je u njemu bio ulovljen pri bijegu od novačenja, već i zato jer je tamo upoznao svoju buduću suprugu. Posao, obitelj, djeca. Tona i Vlado su dobili šest sinova. Svoj posao iz Poreča kasnijih je godina umnožio, pa je u Rapcu držao nekoliko barčica koje je i dalje iznajmljivao turistima. Kad su djeca poodrasla, pomagala su mu u poslu, a sam je Vlado s vremenom, pod pritiskom okoline, olabavio s netrpeljivošću. No, ukoliko bi netko od starijih mušterija iz Italije imao kakvu primjedbu, Vlado bi se maknuo i diplomaciju prepustio sinovima.

Poživio je do konca osamdesetih, kažu oni što su ga dobro poznavali, časno i na ponos obitelji kojoj se trudio pružiti što je mogao više. Par godina prije smrti posljednji su ga put čuli da spominje fašiste.

Toga dana na stolu ga je dočekalo pismo. Bilo je poslano iz Rima, ukrašeno kićenim pečatom ministarstva obrane. Obitelj se natiskala oko poruke očekujući da je Vlado otvori i pročita. Iako su svi slutili sadržaj pisma, čekala se Vladina reakcija. U to doba talijanska vlada je počela s isplatama vojnih mirovna vojnicima koji su služili u njihovim oružanim snagama, a koji do tada, zbog

administrativnih zavrzlama, nisu bili evidentirani. Kao i ogroman broj Istrijana koji su prisilno novačeni, i Vlado je dobio mirovinu talijanske vlade. Obitelj je zapljeskala, veselje je preplavilo čitavu kuću, poteklo je vino, odjednom se na stolu našao i pršut, krenule su i suze. Štifanići su upravo doznali da su bogatiji za 80.000 njemačkih maraka u gotovini, s tim da je Vladi do konca života pripadalo i 1000 maraka mjesečno. No, kako je euforija provalila, tako se i stišala, jer svi su okupljeni shvatili da Vlado nije prozborio niti riječi. Tona i sinovi su zašutjeli uperivši poglede u njega, a on je samo procijedio:

“Neću niš od fašisti!”

Tek tada je u kući nastao urnebes. Sinovi su počeli salijetati oca, okružili su ga pokušavajući ga uvjeriti kako je suludo odbiti toliko bogatstvo, naglas su sanjali što bi si sve mogli priuštiti, nagovarali Vladu da barem razmisli. No, čini se da je on o svemu razmislio još onda kad je po prvi put dobio poziv da promijeni ime. Kad je obitelj shvatila da ništa ne pomaže, krenula je diplomacija. Pokušali su ga uvjeriti kako je to prilika da se naplati za sve što je proživio, na što je on samo odmahnuo rukom:

“Nisu to šoldi ča su me mimo moje voje zeli va rat. To je plaća ča sam bija soldat od fašisti.”

Pred kraj života još jednom je posjetio Poreč. Dugo je sjedio nasuprot rodnoj kući i s velikom pažnjom promatrao zid, kao da traži tragove krede koji su možda nekim čudom preživjeli sedam desetljeća. No, ako je ime napisano na zidu nakon par kiša i izbljedilo, ono na pismu iz Rima nadživjelo je generacije. To ime od tinte bilo je potvrda svega za što se cijelog života borio. Na službenom dopisu ministarstva obrane republike Italije, Vladino ime i prezime pisalo je točno onako kako se on sam cijelog života i potpisivao. Vlado Štifanić.

Vlado Štifanić 1911. – 1987.

Enver Krivac

U bestežinskom stanju

Vježba iz krivo usmjerene ljutnje

Ako ikad sretnem toma cruisea
kao što se to patricku batemanu onomad dogodilo
u liftu
reći ću mu
đubre bezobrazno da ti pička materina bezobrazna
ti se kurčiš po premijerama uništavaš žene
a meni u ugovoru o radu piše da ću tjedni odmor ko-
ristiti
subotom i nedjeljom pa te pitam tome
kako to da je onda skoro svaka subota radna
i da lipe naknade za to nisam vidio
a da o radu za sve božje i državne blagdane ni ne govo-
rim
majmune bezobrazni na scijentologiju ideš da maj-
mune
kakvu molim te scijentologiju kad su i ozbiljnije vjere
sprdnja
a kamoli ova tvoja miki maus pizdarija
vrbuješ bogate a meni u ugovoru o radu piše

poslodavac će radniku isplaćivati i dodatke na plaću
i to za otežane uvjete rada s uvećanjem od deset posto
prekovremeni rad s uvećanjem od pedeset posto
rad noću s uvećanjem od trideset posto
rad nedjeljom s uvećanjem od trideset pet posto
rad blagdanom
ili drugim zakonom utvrđenim neradnim danom
s uvećanjem od pedeset posto
i da plaća stiže
i osnovna i s dodacima
najkasnije do petnaestog u mjesecu
a ništa ništaaaaaaaa tome od toga nije istina
i kad pitam zašto nije istina jer prošao je petnaesti
ni ne vidi ga se više koliko je odmakao
dobijem da šta sam bezobrazan i kako je drugima
i da oni nisu naviknuti na takav nivo komunikacije
ne znaš ni glumiti a glumiš majmune produciraš film-
ove
u kojima se praviš važan i nadljudski
i svaka ptičica koju možeš zamisliti slijeće ti na ruku
a ja nakon dvadeset godina specifičnog iskustva
radim za četiri tisuće
četiri tisuće za koje su me odgojili reći
ha jebiga dobro dok je i toliko samo nek dođe
pa zašto onda ne dođe tome pizda mu materina
zašto onda ne dođe
zašto moram prositi naknadu za to što sam odradio
kao da nisam
kao da sam na autobusnom kolodvoru i govorim *dragi*

putnici pomodite
udijelite novčić za prosjaka kako to
kako to da ja ne smijem kasniti a oni se ni na telefon
ne javljaju
ha tome pičko holivudska
bu faking hu odrastao si bez oca o tragedije
nijedan čovjek kojeg poznajem nema oca i svi rade od
jutra do mraka
prije za vrijeme i nakon posla opet rade i nitko im
nema reći volim te
a ti imaš muda skakati po kauču u talk showu i vikati
da ju voliš
a oženio si je samo da nas zavašaš
pizda li ti strinina licemjerna pederska
ti izvodiš sam svoje kaskaderske scene uuuu na podu
smo svi
a puca mi za tvoju muškost
jer radim za toliko za dovoljno
da bih opet mogao ići na posao
poštovanje sam posljednji put vidio na filmu
i to ne tvojem majmune
jer ha šta ćeš danas ti je to tako
bolje to nego biti bez posla
vidiš kako je onima u dini ili kamenskom
a ja ne radim ni u dini ni u kamenskom tome
reci šta to je opravdanje
jer ako je onda odrežimo si svi kolektivno noge
dobijmo rak iskopajmo si oko jebimo djecu
jer
ha

šta ćeš
ima i takvih
ako ikad sretnem toma cruisea u liftu
pfu bit će krvi najvjerojatnije moje
al dobit će i on par komada po licu
pizda li mu materina
par komada po onoj glupoj faci
pa onda snimaj film ljepotane

Levitatis literis

Zoran je pisac znanstvene fantastike. Relativno dobar. Za ove prostore, čak i uspješan. Objavio je nekoliko romana, od kojih su mu neki prevedeni i na jezike drugačije od ovog. Mnoge pripovijetke i članke objavio je na internetu, a neobično veliku popularnost stekao je u Srbiji i Litvi romanom *Tamna strana Zemlje*. Zoran već dugo hoda sa svojom djevojkom Lidijom. Sljedeće ljeto ženit će se u Gorskom kotaru jer to je Lidiji najljepši dio države. Zoran pristaje na sve Lidijine prijedloge jer je iskreno voli. On nju zove Lidač, a ona njega Kapetane.

Zoran boluje od bolesti koja napada isključivo pisce znanstvene fantastike. Radi se o spontanom, nekontroliranom i nedobrovoljnom skoku u bestežinsko stanje zvanom Wakefieldov sindrom, Wellsova bolest ili najčešće *levitatis literis*. Ovu rijetku bolest prvi je uočio i opisao Herbert George Wells na jednoj od mnogih radionica kreativnog pisanja koje je organizirao do 1895. Nadareni polaznik, izvjesni Graham Wakefield, jedne je večeri iz čista mira počeo lebdjeti i Wells je, nakon godinu i

još pola godine proučavanja svog učenika, objavio kao samizdat znanstveni članak imena *Levitatitis Literis – A Phenomenal State of Grace of Mr. Graham Wakefield*. Daljnja istraživanja drugih pisaca, novinara, medicinara dovela su do otkrivanja da su mnogi poznati pisci žanra bili zahvaćeni manje ili više akutnim ili kroničnim *levitatitisom*. Jonathan Swift i Robert Heinlein, između ostalih.

Bestežinsko stanje zahvaća i sitnije predmete unutar tridesetak centimetara od samog izvora *levitatisa*, tako da Zoran zna kad slijedi napad po tome što se mobitel, kutija *Lucky Strikea*, upaljač, jabuka ili knjiga krenu odljepljivati od stola. To predstanje zove se *levitatis aura*. Bolest nikad ne zahvaća predmete teže od nekoliko kilograma, osim u slučaju samog izvora antigravitacije. No, i to ovisi o čovjekovoj kilaži. Čim je čovjek teži, to ga *levitatis* teže diže. Evo, na primjer, Darko Macan se već godinama uspješno bori protiv te zanimljive, ali podmukle bolesti.

Zoran je prosječno mršav mladač. Laka meta. Ponekad, ljeti, kad zaspe pored otvorenog prozora, probudi se na sasvim drugom kraju grada. Pidžamom zapne za antenu i tako lebdi. Izgled Zoranovog lica u trenucima takvih buđenja je neprocjenjiv. Pravi problem je silazak s krova, dozivanje upravitelja zgrade zbog ključa od krovnih vrata i povratak kući preko pola grada u pidžami ili samo u gaćama i majici na kratke rukave. Ponekad ova bolest i nagradi neočekivanom pojavom, pogotovo kad ga *levitatis* uhvati u seksu s Lidijom pa oboje počnu lebđjeti iznad kreveta i po stanu, vodeći tako slatku ljubav u zraku.

Koliko god egzotično zvučala, kao i svaka druga bolest, Wellsova je prava gnjavaža. Zoran se već godinama navikava. I ne predaje se. I dalje većinu vremena predano radi na pričama i romanima, organizira radionice kreativnog pisanja za djecu, piše blog na engleskom za

litvanski književni portal, radi u školi kao pedagog. Isto tako, većinu Wakefieldovih napada uspijeva savladati pravovremenim hvatanjem za stol ili ormar ili uličnu lampu ili nekog prijatelja, kolegu i najčešće Lidiju.

Zoran piše priču za prestižni SF natječaj. I samozadovoljno se smješka jer zna da ima pobjedničku priču. Zna tko je u žiriju i zna da će im materijal koji priprema i koji je skoro i završio sjesti kao poslovični šamar poslovičnoj budali. Zoran pripovijeda luckastu dovtljivost da Leonard Nimoy nije Leonard Nimoy već zaista Spok, pravi Vulkanac od zelene krvi i logičke misli, izvanzemaljac koji je stigao na Zemlju sredinom šezdesetih. Spok nije znao kako nam prenijeti poruke univerzalnog mira, a da ga ne hospitaliziraju, pa je uzeo alter ego mladog glumca i suptilnim se metodama infiltrirao u društvo Gena Roddenberryja. Bivajući već dovoljno blizak TV scenaristu, vulkanskom *mind meld* tehnikom prenio mu je ideju o znanstvenofantastičnoj seriji.

To je prvi put da Zoran piše duhovitu priču, a da se ne odmiče od svog već razrađenog stila. Posebno je ponosan na dijalog između Spoka prerušenog u Nimoya i mladog Roddenberryja, u kojem Nimoy govori rečenice tipa: *Evo, ja ću glumiti Spoka. On je Vulkanac. Njih ćemo isfurati kao stamene, logikom tjerane moralne stupove koji će odsutnošću emocija ukazivati na ljudsku impulzivnost. Uzmi još nekoliko različitih nacija na brod, ono, nekog Kineza. Obavezno crnkinju. To će biti povijesno. A ona budala će biti Kirk.*

Zoranu je jako smiješna rečenica: *Ona budala će biti Kirk.* Kad ju je prvi put pročitao Lidiji, toliko su se smijali da je smijeh prerastao u dodire, a dodiri u vođenje ljubavi na stropu.

Zoranova priča završava – *Spokojni Spok, star i umoran, gleda epizodu već četvrte spin-off serije i razmišlja kako je Zemlja još uvijek daleko od prvog kontakta, no*

njegov život ipak nije bio uzaludan jer nas je barem malo pripremio na oblik stvari koje dolaze. Zoran jako voli način na koji je naslov žanrovskog klasika postao savršen kraj posljednje rečenice priče.

Klešući završne dodire i mičući posljednje viškove, Zoran je jedne noći zaspao nad svojim iBookom. Vrlo brzo sve je krenulo levitirati, i Zoran i računalo i još jedna kemijska i pola sendviča uskoro su se našli iznad susjednog kvarta. Kad se probudio, licem zalijepljen za jednu od onih velikih *Ja volim nogomet* reklama što prekrivaju cijelu stranu zgrade, rukama je snažno zgrabio tkanje džambo plakata. *Levitatis interruptus*, obično kad se bolesnik probudi. Vatrogascima su trebala dva sata da ga spuste na zemlju.

Zoran je te noći izgubio laptop. Odlaptopao je predaleko i pao na tendu balkona sisate netalektirane starlete koja je za tu i mnoge druge priče koje je pronašla unutra dobila nacionalnu književnu nagradu.

Zoran je bio tužan, ali od tog dana za svoj je laptop vezao sidro. Kapetane, moj kapetane.

Milan Zagorac

Posljednji dani

Karmine za gospođu Š.

Gospođu Š. sam upoznao na neki neobičan način. Naime, punica joj je prodala grobnicu, neku dvostruk-ku nišu na Trsatu, pa se kupoprodajna veza, umjesto da mine tijekom nekoliko dana dok se ne napravi prijepis i ostale formalnosti, nastavila kao prijateljska sljedećih desetak godina. Klasično, stariji bračni par, gospođa Š. i njezin suprug, izbjegli iz Bosne tijekom devedesetih, bez neke bliže rodbine, osim njezine sestre u Njemačkoj i njegovog brata u Kolumbiji. Da se odmah razumijemo, punica nije željela preuzeti na sebe onu brigu za *staru tetu koja nema nikoga, a poslije nam ostavi stan*. Za tu vrstu odnosa nitko nije bio spreman, već je to prije bila neka čudna prijateljska veza koja se sastojala od neobaveznih, povremenih nedjeljnih ručkova, povremenih šetnji gradom, povremenog odvoženja liječniku, povremenog druženje s ostarjelom Š. i njezinim mužem. Dosta je bilo tih *povremeno* i *neobavezno* (što mi, priznajem, kao glavnom vozaču nije smetalo), a gospođa Š. je to uvijek vraćala doista dobrim baklavama (ali pred kraj su joj uvijek *jufke bile slabe* i uvijek je bila kriva *ona mala što ih prodaje na pijacu*). Kako je vrijeme odmicalo, to je *povremeno* postalo skoro svakodnevno, a kada je

umro suprug, pokoj mu vječni, postalo je još i češće jer je gospođa Š., žena bivšeg direktora iz bivšeg sistema, zaista zadržala ono držanje supruge direktora iz bivšeg sistema, a to je malo visoka, s jednom gotovo napadnom nadmenošću koju joj, istini za volju, nismo previše zamjerali, valjda zato što je sve to bilo tek *povremeno*. Ipak je bila stara, bolesna i osamljena, u stranom gradu, u drugoj sredini, daleko od ljudi na koje je možda navikla i tako dalje, filozofirali smo i pokušavali naći opravdanje.

Da, bolesna, jer se bolest nekako dotakla i gospođe Š. za koju se činilo da bolesti nikada neće ni vidjeti, i to toliko da su je liječnici tog posljednjeg ljeta jednostavno *otvorili i zatvorili*, odnosno ispalo je da nisu imali što spašavati, sve je bilo zahvaćeno bolešću, a napredovanje je sprečavala jedino starost, tako smo mislili. Tada je ubrzo gospođa Š. završila u hospiciju. Zna se kakvo je to mjesto, ali za živo čudo, za određeni financijski iznos čak i tamo dobijete komadić lijepe boje, komadić ukusnog obroka i komadić osmijeha. Ipak, gospođa Š. je sve to dosta loše podnosila, bila je čangrizava, išli su joj na živce i drugi pacijenti (budimo realni, ona je u odnosu na mnoge izgledala najbolje), sestre i hrana i manje-više sve što joj je moglo ići na živce. Kao da je u tom domu, tih nekoliko posljednjih mjeseci, ponovo postala ona ista, stara gospođa Š. koja opet naređuje, zahtijeva, traži i izvolijeva, opet ona stara čangrizava direktorovica kojoj možda jest odzvonilo, ali se nije tako činilo nakon jednosatnog susreta nekoliko puta tjedno. Punica je mjesecima vodila brigu o tom hospiciju, plaćanju računa, javljanju rodbini i sličnim stvarima koje idu u red, valjda, prijateljskog povremenog druženja. Voljela me vidjeti, znao sam to, iako ne znam zašto. Nismo mi imali neke zajedničke teme, pa ipak se nisam neodazivao na pozive kada me osobno htjela vidjeti. U krajnoj liniji, valjda je i to dio nekog, možda neobičnog prijateljstva.

Ipak, dođe smrt po svoje i dođu ti posljednji dani. Oporuka je već odavno bila napisana, sve je već bilo pismeno riješeno, punica je, igrom slučaja, a da toga nije bila ni svjesna, postala *izvršni organ* posljednje raspodjele, istini za volju, uz jednu simboličnu naknadu, a koja je, kako se kasnije pokazalo, ovisila o glavnim nasljednicima, te uz obavezu organizacije posljednjih dana i samoga sprovoda. Opet smo se vratili na početak i na onu istu grobnicu koju joj je prije toliko godina bila prodala.

Sjetio sam se ovog događaja jer je to bio samo jedan u nizu mojih ogleđa o smrti, pa sam tako, opet nekom neobičnom igrom slučaja, dospio u sobu u kojoj je gospođa Š. bila smještena svojih posljednjih dana na ovome svijetu. Ispalo je – posljednjih sata. Ta soba je bila na dnu zgrade, na rubu, malo dalje od očiju ostalih sustanara. Ovdje više nije bilo ni veselih boja, ni televizora, ni bilo čega što bi podsjećalo na život i ljepotu, nego samo spartanska oprema u obliku drvenih stolica za goste oko umirućeg, siva boja zidova i kreveta okićenih raznim medicinskim cjevčicama, bocama i iglama. Mora da je smrt jako spartanska i jako ozbiljna pojava.

Dovezao sam punicu i dopratio je u sobu. Znao sam da treba biti uz umirućeg jer sam to negdje čitao ili čuo. Gospođa Š. je bila jedva živa, uglavnom nepokretna, tek s pogledom koji je valjda pitao *dokle*, ali sam ga ja nekako protumačio kao *spasi me*. Ne znam što je mislila. Ruke su joj bile neobično tople, izvalio sam neku možda neprimjerenu šalu, ali sam vidio da se nasmijala. Usta su joj bila otvorena na O, kao da pokušavaju još doći do zraka ili vode, ne znam. Punica joj je na slamku davala vodu, ona više nije pila, zatim joj je davala na vatu. To je onaj neobičan osjećaj kada vam je posve jasno da je to kraj. Zanimljiva je slučajnost da sam i od njezina pokojnog supruga uspio uhvatiti isti taj posljednji pogled, ali tada, valjda je riječ o iskustvu, ne znam, nisam uspio

shvatiti da je to taj posljednji pogled. Ovaj put sam znao o čemu je riječ. I tada me prekinula neka tuga i osjećaj neke duboke, neartikulirane žalosti, osjećaj za drugog čovjeka koji valjda steknete naknadno, kada ste spremni na to. Ne, nije to bila žalost zbog prekida nekog mojeg neobično važnog prijateljstva ili smrti nekoga bliskog člana obitelji, nego tuga zbog toga što je smrt jednostavno tužna i strana, neobjašnjiva, neizreciva i duboka, iskustvo koje vas, htjeli vi to ili ne, mijenja. Tužna je pomisao na taj prelazak i upravo zbog svega što sam ranije naveo, nije lako ni nama koji smo, za sada, ostali ni onima koji odlaze. Osjećao sam njezinu nelagodu, ne bih rekao sram, kao i njezin strah od iščekivanja, a mi smo tu bili kako bismo joj ga odagnali i pomogli da lakše prođe *carinske formalnosti* onoga svijeta (kako to izgleda blesavo, ali, iskreno, zar nije tako, zar ne kažemo da je netko umro sam kao pas?).

Punica i ja smo se pogledali, naš je pogled bio jasan, ovdje je riječ o minutama, čak ne ni o satima, već o minutama.

Sestra je na izlasku nehajno dobacila *može ona tako danima*, valjda je proces umiranja toliko banaliziran svakodnevnim radom s umirućima da se može upravo tako prema njemu i odnositi. Punica i ja smo se opet pogledali, znali smo da je to danas, možda već sada.

Dok smo došli kući, a to može biti desetak-petnaest minuta, javili su da je umrla.

Sutradan je trebalo organizirati sve one tehničke stvari, javiti rodbini, naći odjeću za ukop... Dok smo po njezinom stanu u dokumentima sumanuto tražili opet onaj idiotski vlasnički list grobnice jer ga, naime, trebate imati za organizaciju sprovoda, naletio sam na neku pepeljericu, a u njoj šest kovanica starih njemačkih maraka: jedna od pet, jedna od dvije i četiri od jedne marke, nikakve posebne vrijednosti, sve kovanice iz 80-

ih i 90-ih godina. Uzeo sam ih bez razmišljanja i grižnje savjesti da sam nešto ukrao; naime, gospođa Š. mi je već ranije davala neke markice i novčiće koje je njezin suprug sakupljao, nikakve posebne vrijednosti, ali meni na neki način ipak drage – štaš, sakupljačka ovisnost. Dakle, nisam osjećao nimalo srama ni nelagode zbog toga što sam učinio, uzeo nešto što mi ne pripada, za čime, doduše, neće nitko ni žaliti ni pitati, ali što po prirodi i poretku stvari nije moje. Naravno, o tome nisam nikada ni na trenutak pomislio. Do sada.

Car je car

Ovo je jedan sasvim slučajan istiniti događaj. Prije nekoliko godina radio sam u jednom finom hotelu u koji je tih dana trebao doći i S.K.H. Otto von Habsburg und Lothringen, znate sve ono, i nadvojvoda, i kralj, i car, i grof, i vladar, i Bog te pitaj što već, danas bi u teorijama urote sigurno dodali *član komiteta 300, član skupine Bilderberg, crno plemstvo* itd. Uzbuđenje je bilo nevjerovatno, svi su nestrpljivo čekali taj događaj, uostalom, car je car, pa makar bio i detroniziran već sto godina. Odjednom, nakon dosta duge napetosti, pojavio se *silberne mercedes*, ništa posebno, ml 300 ili 500 njemačke registracije s troje ljudi unutra: S.K.H. Otto i njegovi majordomi, neka jako rezervirana gospoda, inače markgrofovi, muž i žena. Eh, sad, prvi kontakt, direktorica me hitno pojuri da uvezem taj *silberne mercedes* u garažu i otpratim, uz, naravno, nas još nekoliko, Njegovo carsko veličanstvo do sobe. Čim sam ušao u auto, osjetio sam jedan vrlo neobičan osjećaj, a to je da je sve – tako obično. Običan auto, obični ljudi, doduše ono dvoje malo rezer-

viranih pošlo je pješke do liftova, a car i ja smo se sami autom spustili do garaže; jasno, ja sam vozio. Car je bio ljubazan, gotovo budistički smiren. Parkirao sam auto na označeno mjesto, zatim sam pomogao caru da izađe iz auta (imao je jako naborane ruke s vidljivim mjestima za igle gdje je valjda primao infuzije), a čim je stao na svoje nesigurne noge, uočio sam pravu figuru starca: ofucane cipele, hlače jako visoko navučene, odijelo koje nekako visi i spori, posve nesigurni pokreti, tako da sam mu ponio mali neugledni aluminijski putni kovčežić na kojem su stajale bezbrojne naljepnice avionskih kompanija. Vrlo malo riječi smo razmijenili, ja sam mu uglavnom objašnjavao da smo svi jako sretni, veseli i oduševljeni, na što je on i nadalje zahvaljivao samo budističkim osmijehom na zacijelo nepotrebnim informacijama, dok sam ga upozoravao *pazite, stepenica ili evo lifta, 3. kat* i slično. Kad smo došli do sobe koja je bila predviđena za njega, a to je bila zacijelo najraskošnija soba u hotelu, odjednom obrat. Car kaže da mu je soba prevelika i ako ima neka manja. Cijela svita nas, recepcioneri, direktorica, domaćica hotela, šef restorana, uključujući i njegove vlastite majordome, sada smo ostali malo iznenađeni. Ipak, netko se dosjetio jadu i odmah su mu dodijelili drugu sobu, onu namijenjenu majordomima, koja je, doduše, podjednako raskošna, ali ipak nešto manja, a oni su, posve veseli, uzeli carevu. Car je bio zadovoljan. Tada su svi još oblijetali oko Njegovog carskog veličanstva, a on se držao uz mene, pod ruku, dok sam mu pokazivao balkon, krevet, kupaonicu i odvojeni zahod. Tada, opet iznenada, car, kao da se srami, privuče me k sebi i prišapne na uho. *Ich habe eine grosse Bitte an Sie! Imam jednu veliku molbu! – Bože, pomislio sam, pa nije valjda opet nešto.* Naravno, ljubazno sam mu odgovorio: *Izvolite, herr von Habsburg. – Wo ist die Steckdose für Rasierapparat? Gdje je utičnica za aparat za brijanje?* upita me jakim austrijskim izgovorom. S olakšanjem mu

pokažem tu štekdozu, a trenutačno se stvore ona dva neljubazna majordoma koji prekinu ovaj naš neobičan odnos starca i mladca (valjda sam bio mladač, nemam pojma), tutnu mi 5 eura u džep i lagano daju do znanja da je vrijeme za odlazak. Tako je završilo mojih prvih pola sata s jedinim carem kojeg sam sreo u životu. Pa makar i detroniziranim.

Posljednji dan na Zemlji

Činilo mi se kao da je jučer, po svemu, došao ako ne zadnji, onda barem jedan od zadnjih lijepih dana života kakvog smo imali. Nismo imali bogzna se što, ali smo uživali u tom danu koliko smo mogli: lijepa vožnja od Rijeke do Zagreba, roda uz cestu, poneki jastreb, vrana na odmorištu kopa po kanti. Njuške na benzinskoj. M. nije ponijela aparat pa nije uslikala nebo. Monsun, kažu, zagrebački monsun. Kad je vedro, vide se svježiji *chemtrailovi*. Lijepo nas zaprašuju, iako je valjda i njima jasno da je došao kraj priče.

I eto Zagreba, nakon sat i pol. Cestu znam i da su mi oči vezane. Prolazimo od Rotora prema Savskoj pa kraj potleuše na kojoj je reklama za aviokarte.hr. Gužva, hrvatski *rush hour*. Naviknuti smo na to. Imamo viška vremena ionako. M. je nekako žalosna, kaže da joj se gadi tranzicija. Da više ne može gledati to sranje oko sebe. Bojim se da je to već jako ozbiljna izjava.

Ali znamo da je uskoro kraj, kaže to i moja kolegica na poslu, ona čeka 21. 12. pa što bilo da bilo. Ja znam da je kraj blizu, njega nitko ne objavljuje, ali ga nekako osjećamo u zraku. Kažu neki da bi objava kraja svijeta trenutačno srušila sve sustave vrijednosti na svijetu

pa tako ne bi vrijedio ni novac. To je najvažniji sustav vrijednosti. Zanimljivo, nešto toliko virtualno i zapravo esencijalno bezvrijedno, nameće se kao vrijedno i svi vjeruju u to.

Pustimo sada te priče, bilo kako bilo, nitko nije objavio da je kraj blizu. To se ne mora objaviti, to se jednostavno osjeća. M. i ja volimo Zagreb. Kao što volimo i druge gradove u koje dođemo. Jednostavno, bez neke velike patetike. Uvijek nam je ovdje lijepo, iako nam u Hrvatskoj ponekad budu oči tranzicijske njuške i pojave.

Ovaj nas izlet, koji nije izlet nego posao, jer idem predstaviti knjigu moga autora u knjižnici u Zagrebu, podsjeća na lijepe dane koji su sada već daleka prošlost: lipanj u Zagrebu, toplo vrijeme, buka grada, tramvaji. Miris nas dvoje kad smo bili otprilike deset godina mlađi. I dalje isti, ali nismo isti. Ipak, nije vrijeme za takve pizdarije, osjećamo da je danas zadnji dan svijeta kakvog smo poznavali i da nema neke velike šanse da se izvučemo.

Kaže mi taj isti dan jedna prijateljica da na Marsu grade veliku bazu za doživotni *reality show*. Kao, napuštaš Zemlju zauvijek i odlaziš u novi život. Sve ispočetka. Let do Marsa uz našu tehnologiju traje osam mjeseci u najboljem slučaju, kada je Zemlja najbliža Marsu. Čak i svjetlost putuje nekoliko minuta ili desetaka minuta, također ovisno o položaju Zemlje i Marsa. Ipak, nećemo stići na taj let. Nije ni bitno, ko ga jebe. Većina ljudi na Zemlji ne zna ovu tajnu koju vam sada kažem, a to je da je kraj blizu. Možda čak i večeras, sutra ujutro. Uskoro. Da je tako, rekla mi je noć ranije mačka koju je tip u Nizozemskoj preparirao i pretvorio u helikopter. Pravu pravcatu mačku tip je lijepo pripremio, uredio, ubo joj dva lijepa umjetna oka i sada ima macu helikopter. Prišla mi je mačka u snu i rekla nekim negovornim, telepatskim jezikom da je sve gotovo i da ne treba brinu-

ti. Neće boljeti. Prelazimo u viši denzitet. Dojmio me se taj san. Sjetio sam se jedne serije slika iz knjige Carla Sagana *Kozmos* koje su nazvane *Posljednji dani Zemlje* ili tako nekako.

Promocija kao promocija, autor je malo žalostan jer je došlo malo ljudi, ali ja poznajem te promocije s malo ljudi. Što je vrijeme gore, ljude sve manje zanimaju knjige, naročito pjesama u prozi, ma koliko one govore o esencijalno bitnim stvarima naših života. Kako je vrijeme odmicalo, promocija je ipak bila sve zanimljivija. Ljudi su sudjelovali. Autor je bio ipak revoltiran time što nije dobio najbolji termin i središnju knjižnicu. Ipak, ja mu kažem, ne bi se značajno razlikovalo to predstavljanje od ovoga ovdje. Ne lažem, znam. Na kraju, i toj malo promociji dođe kraj.

Ona i ja smo pošli do *Mlinara* na uglu Savske i Grada Vukovara, pojeli sendvič, prošetali niz dvije-tri ulice i pošli prema Rijeci. Nema putem životinja, promet je jako, jako rijedak. Nigdje nikoga. Otkad smo napustili one idiotske Arena centre i slične konclogore, potpuna pustoš. Kaže M., da bar izleti lisica. Ili da vidimo medvjeda. Ipak, nema nigdje nikoga. Vozim sporo jer sam neki dan dobio kaznu od 1000 kuna zbog prekoračenja brzine. Sranje.

Dan je jako dug. Krajolik se na tom kratkom putu od Zagreba do Rijeke tri puta mijenja. Svjetlost dolazi sa zapada, vidim da je to boja neba sjevernog Jadrana. Ona je posebna, nekako zagasita, sfumatozna, dok je svjetlo kontinentalnog neba puno oštrije. Odjednom, da znamo, dolazi i to što nazivamo kraj. Nije stvar u tome da smo vidjeli kako se prevrću brda i preplavljuje nas more. Ne, ma kakvi. Auto i dalje vozi prema Rijeci, po istoj cesti, ali više ne vozi nego ide, jednostavno mehanički nastavlja dalje prema zapadu. Kažem M. da mi se čini da smo previše zapadno. Naizgled, sve je isto, krajolik je

isti, auto i dalje radi, kazaljke su na mjestu. Nema nikakve promjene. Kao da je um naviknut na svijet kakav je bio, pa i kada se dogodi ovakva promjena, još uvijek zabljesnut, nije u stanju prepoznati da je sve, ali baš sve stvarno drugačije: ni ova brda nisu više brda, ni cesta nije cesta, ni ona nije ona, ni ja nisam ja. Um je sve fotografski zabilježio i onemogućio da izađemo, barem u ovom prvom bljesku, iz nama poznatog svijeta. Kažu oni koju su pratili vrijeme do kraja svijeta, koji bolje poznaju majanski kalendar i oni koji su slušali kanalizirane poruke, da je to zato što Kreator ne želi da doživimo nagli šok od promjene denziteta. Od promjene dimenzije. Sada znam zašto prema židovskoj legendi anđeli prilaze novorođenom djetetu, stave mu prst na usta i izbrišu sva sjećanja. Iako ostaje hendikepiran time što ne dozna, nikada, tko je, ipak ostaje oslobođen tuge za prijašnjim životom.

Zato smo se sutra ujutro probudili opet na isti način kao i dan prije kraja svijeta. Sve je ostalo isto, ali ništa nije bilo isto. Samo je ostala jedna tuga za jednim vremenom koje više ne postoji. Prigušena tuga, jer smo ostali zarobljeni u kavezu slika našeg prijašnjeg života. A kojeg više nema.

Tea Tulić

Naša stvar

Naše majke rade u Italiji. Tamo peru i hrane stare, ne-moćne ljude. Kad se vrate kućama, kuhaju i smrza-vaju ručkove. Odlaze na frizuru, lakiraju nokte. Prave se da ništa ne čuju, a čuju sve. Naše majke i kod kuće na televizoru gledaju Rai Uno, Rai Due i Rai Tre. Tamo gdje im je posao, naše majke zovu – *maledetti Slavi*.

Naše majke peru guzice starim Talijankama, ponekad i njihovim muževima. Ako ima kućnih ljubimaca, čiste i za njima. Nekad su Talijanke i Talijani jeli kućne lju-bimce i golubove. U našoj zemlji nisi gladan sve dok ne jedeš kućne ljubimce i golubove. Dok skupljaš plastične boce, sit si.

Naše majke ne skupljaju plastične boce. Pedeset lipa po boci. One odlaze tamo gdje su im blagoslovljene ruke – proklete.

Kod kuće kuhaju gulaš i maneštru. To se može smr-znuti. Meso, kukuruz, tikvice, mrkva, kupus, pašta. Uz gulaš pristaje vino što ga najčešće nema u kući.

Vinograd traži slugu, a vino gospodara, kaže majka pa pripali usku bijelu cigaretu. Majka se razumije u vi-na, regije s cvijećem, regije bez cvijeća, čokoladne kekse. Cigarete od mentola ne voli.

“Sine, zašto ne bi otišao brati *mele* u Italiju?”

Sin šuti, jabuke padaju po njemu, kotrljaju se pod sto-lom, po stepenicama, izlaze na nos, šuti jer želi biti DJ.

“Ne možeš sjediti u kući bez veze.”

I njemu su vikali da je *maledetto Slavo*, onda kad je parkirao automobil ispred robne kuće na mjestu za invalide. *Vaša zemlja je puna invalida, ne mogu sami ni guzice prati!* odgovorio im je na prokletom slavenskom jeziku.

Majka neće moći dugo raditi u Italiji jer ima artritis. Ponekad, njezin sin uključi ambijentalnu muziku kako bi se opustila. Ponekad, majka lupa rukom o zid kao da je ta ruka krpena. To čini trzajem iz ramena. *Nostra signora di Fatima, kako boli!*

I boli što muža više nema. Muž je nekad plovio. Od posljednjih plaća je kupio drvenu barku koju drže na vezu u Mrtvom kanalu. Lovio je ribe koje su nekad jeli i galebovi. Danas galebovi jedu grad. Zalaze sve dublje i dublje. Ljudi govore da su već krenuli prema glavnom gradu, u unutrašnjost. Sin bi prodao barku i vez, majka ne da. Ona uredno plaća sve troškove, iako nigdje ne putuje. Stane na pramac pa čisti ptičji izmet. Ljuljuška se, pazi da ne padne u Mrtvi kanal. Kao što je pao njezin muž. Bez obdukcije, srce je otkazalo, rekli su.

Zna ona, kad se sin bude oženio, odlazit će sa ženom na obližnji otok gdje je more čišće. Unuci će bacati komadiće kruha u more. Samo da bude posla.

U Italiji, naše majke po noći slušaju stare *mamme* kako prde, kako se češu žutim noktima kada stignu komarci. Kada viču *Aiuto*, naše majke znaju da ustvari zovu svoju odbjegli djecu, pa se pretvaraju da su one njihova djeca. Kažu im, *evo me mamma, došla sam s posla*. Onda *mamma* zaspe uz *Tic Tac* bombon. Pita se gdje joj je sin, jesu li i njega galebovi pojeli ili je spreman poći u jabuke.

U Italiji naše majke, *maledetti Slavi*, uz šalicu fine kave snivaju more koje nikad ne umire, čisto i zaigrano, uz tanku bijelu cigaretu; more sito, more koje ne jauče.

Na nekom od Rai programa, svaki tjedan, izvlače sretno dobitnike Jackpota.

Naše majke utrnulih ruku uplaćuju i maštaju.

Dolaze i odlaze svakih petnaest dana.

Zoran Krušvar

Ples na rubu

Murakami kaže: *Pleši, pleši, pleši*, ali što on zna, disciplinirani japanski maratonac? Analni tip. Emmi Goldman ne treba ni revolucija, ako ne može plesati. Jasenko Houra i Davorin Bogović plešu cijeli dan i noć. Zemlja pleše kolo oko Sunca, a Mjesec oko Zemlje. Islužena perilica rublja pleše sitno, poskakuje na mjestu dok traje centrifuga. Da lim popusti, olabavljeni vijci ispadnu, kamenac začepi cijevi koje nikad nisu vidjele kalgona, mogla bi eksplodirati. Bubanj bi dobio ogromno ubrzanje. Izletio bi, vrteći se kao metalna balerina, i smrskao Anina koljena. U lokvi krvi ne bi se moglo raspoznati krhotine kostiju od keramike wc školjke na kojoj je sjedila. Liječnici bi nosili ozbiljna lica i odmahivali glavom: *Žao nam je, gospođo. Vaša kći više neće moći plesati. Tu se više ništa ne može učiniti.*

Požuri, zakasnit ćeš, glas dolazi s druge strane kućarskih vrata. Iza vrata je majka, već odjevena. Ogleda se u velikom zrcalu i bira bolje cipele. Danas je važan dan. Iza majke je zid, iza njega soba, prozor i veliki svijet. Svijet odraslih ljudi. U njega se ne ulazi rođenjem nego prvim zaposlenjem. Rođenje se slavi svake godine ponovo, a zaposlenje samo na početku, kad mu se veseliš, i onda opet na kraju kad se veseliš što ga više nema. U međuvremenu si nešto naučio.

Neke stvari neki ljudi nikad ne nauče.

Anina prijateljica Silvia bez j ima dečka Jamesa kojeg zovu Bond. On već godinama živi u Rijeci, ali nije naučio hrvatski. Zna samo naručiti kavu, drugo mu ne treba. Ionako svi razumiju engleski, a i potajno se nada da će jednom razum prevladati i da će njegova djevojka pristati poći s njim u civilizaciju. Vrijeme je na njegovoj strani.

Anina baka Slavica nikad nije naučila plivati. Najprije nije imala gdje, onda nije imala kad, a sad nema smisla.

Anin rođak Zoran nikad nije naučio voziti bicikl. Kad je bio mali, pao je s bicikla i ozlijedio se. Onda se najprije bojavao i nije htio više sjesti na njega. Kasnije se prestao bojati, ali svejedno nije htio na bicikl. Bilo ga je sram što ne zna voziti.

I Anu je sram.

Ana nikad nije naučila plesati.

Kao dijete, skakala je bez ritma i bez smisla. Kad si dijete, to prolazi. Plješću ti i smiješe se. Kasnije prestanu pljeskati, a grimase im se promijene. Neki tada shvate, na vrijeme nauče, a neki na druge načine. Kažu im to u novinama, na televiziji, na ulici... ponove puno puta dok im se ne utuvi u glavu. Ana je shvatila na zabavi koju je organizirala njena osnovna škola, nek' se djeca vesele. Ona je plesala na *Livin' la Vida Loca* veselo razbacujući udove, kao da joj je tata rukometni golman, a mama vjetrenjača. Bilo joj je baš dobro, zatvorila je oči i zamišljala kako pleše u nekom spotu na televiziji, kako stariji dečki pred njom padaju, a čitava škola plješće baš njoj. Onda je otvorila oči i u odrazu staklenih vrata, među masnim tragovima učeničkih prstiju i dlanova, vidjela kako, dok ona pleše, iza njenih leđa dečki glume potres i padaju po podu, a čitava se škola smije. Baš njoj, debeloj koja pleše.

Nije joj istog časa bilo jasno u čemu je vic, ali tad je počela shvaćati.

U filmovima koji su se prikazivali u kinu nije bilo nikoga tako salastog i mekanog, osim ako mu se nisu smijali. Njeno tijelo bilo je građeno za gađenje, a posebno kad se kretalo. Kad se salo pretakalo s jedne strane na drugu, a suvišni nabori valjali kao nemirno more. Plesati, razmetati se tom želatinastom katastrofom, bilo je sramotno do ruba živčanog sloma, kad ti suze potocima teku u čokolino, a žlica se trese, zvecka po caklini, kaplje po majici nikad dovoljno širokoj da sakrije taj užas.

S vremenom dijete odraste, glečeri se otope pa kako ne bi i Anino salo, ali traume ostanu. Pe-te-es-pe, kako da ne, jer pubertet je bojište, gospodine generale. I da bi preživjela sve te sociokulturalne gelere, kalorijske bombe i nakazne mine, Ana je morala razviti adekvatne strategije:

- Pognuta glava, jer tako je lakše izbjegavati poglede, ako ne gledaš ti njih – ne gledaju ni oni tebe.

- Tamna odjeća, bez šminke, izgledaj kao mrlja u vidnom polju, ignorirat će te dok ne nestaneš.

- Govori rijetko i tiho, ne privlači pažnju, nikog ne zanima mišljenje ružne cure. Pogledaj na televiziji koga pitaju za mišljenje: manekenke, starlete, sponzoruje. Debele i ružne, da ne plaše malu djecu, pojavljuju se samo u kasnim terminima kad nitko ne gleda. Tako i ti: sjedi doma i čitaj knjigu, da te nitko ne vidi.

I hvaljen bio, Dionise, što stvorio si vino, jer tek je pod njegovim blagoslovom u studentskim danima, tada već na sasvim prihvatljive gabarite svedena Ana, počela ponovo komunicirati s ljudskim rodом. Proces izlječenja, iako božanski pomognut, ipak nije bio sasvim čudesan pa su neke posljedice trajno ostale:

- Seks je bolji u mraku ili pod plahantom, kad se njeno tijelo ne vidi. Nikad dokazana teorija kaže da Ana rijetko ima dečke, baš zato što ne želi da je gledaju голу.

- Svi oblici socijalne interakcije daleko su ugodniji u alkoholiziranom stanju te se takvo preferira. U nedostatku alkohola, prihvatljivi su i alternativni opijati.

- Ljeto je izdajnik i petokolonaš, plaža se izbjegava koliko je to moguće.

I ono što je posebno važno:

- Nikad, baš nikad ne dolazi u obzir nikakav oblik plesanja!

Majka sad već lupa po vratima:

“Požuri, Ana, čuješ!? Daj da ti ne zakasnimo na prvi dan!”

Jer prvi dan na radnom mjestu je važan. Prekretnica je to, sinoć je legla u krevet kao nitko i ništa, a danas je ustala kao odrasla žena koja ima važne obaveze i nipošto ne smije zakasnuti! Sinoć se u krevet zašuškala nedorasla djevojčica na maminoj sisi i odmah po sklapanju očiju usnula onaj svoj isti, glupavi san koji je proganja već tko zna koliko dugo.

Uvijek se nalazi u Angkor Watu, okružena kamenim slonovima i licima božanstava koja izranjaju iz zidova. Nad njom cvatu tornjevi oblikovani u pupoljke lotosa, uokolo se prostiru terase, stepeništa i mostovi. Mitske zmije i ratnici, kraljevi u reljefu... Ana ih sve dobro poznaje, imala je na fakultetu seminar iz toga. To joj je bio najdraži seminar, zbog slonova. Ona voli slonove jer žive u matrijarhatu i kod ženki koje ih vode ne cijene struk i sise, nego pamet kojom nalaze staze kroz bespuća. Što je slonica starija i veća, to je više poštuju. U Angkor Watu ima čitava terasa kamenih slonova i Ana se u snu rado provlači među njima, milujući im surle. A onda se svaki put pojave majmuni i sve upropaste. S krovova i hramova, iz šume stupova, hodnika i prozora, skače na tisuće majmuna. Crni majmuni, smeđi, žuti i crveni. Svi su odjeveni u dresove različitih klubova prve Hrvatske no-

gometne lige, bučni i agresivni. Na rukama nose skupe satove, oko vratova zlatne lance. Vitlaju zadnjim modelima iPhonea, a među zubima im blistaju Swarovski kristali. Ana bježi pred tom urlajućom gomilom, ali zrak je gust poput meda i teško se probijati kroz njega. Za njom majmuni galame: *Pogledaj nas! Mi imamo! A što ti imaš? Glavu punu gluposti, to! Čemu ti služi magisterij iz povijesti umjetnosti? Čemu? Bolje bi bilo da si pet godina učila držati tacnu i ribati podove!* Tu se obično budi. Ponekad pada s vrha velikog hrama, ponekad u vodu, ponekad samo otvori oči. Budi se kao nezaposlena povjesničarka umjetnosti... ali ne i danas. Danas treba započeti novo razdoblje u njenom životu, ona više nije nezaposlena povjesničarka umjetnosti već prodavačica u novoj trgovini odjećom.

Za to se obrazovala ukupno sedamnaest godina, da bi znala reći: *Dobar dan, izvolite.* Pokazati gdje stoje artikli i otkucati račun na kasi tek treba naučiti, a poznavanje kmerske sakralne arhitekture pritom je od slabe pomoći.

“Daj, Ana! Što tamo izvodiš? Mrdni se više, osramotit ćeš me pred Kovačevićkom! Ja sam te nahvalila da si vrijedna, odgovorna i... i... disciplinirana, a sad ćeš zakasnuti na otvorenje! Mogla je ona i neku drugu tamo zaposlit, znaš! Nemoj si mislit da nije... e! Ko da sam je ja jedina molila, znaš da svi imaju nekog nezaposlenog... no, daj više! Ajde!”

Majka je shvaćala Anino zaposlenje vrlo osobno. Kako i ne bi, osobno se za njega izborila povlačeći veze i poznanstva. Pa što ako posao nije u struci? *Jebeš ti, ćerko, takvu struku koja ti neće staviti kruha na stol,* kratko je komentirao tata, ne dižući pogled s križaljke. *Pusti ti te mazarije i stare zgrade razvijenim državama. Mi smo zemlja znanja, kođ nas i klošari imaju diplomu filozofskog fakulteta, pa što ne bi i prodavačice? Da... šest slova, okomito, Sokrat.*

“Ajmo, Ana...” majka joj dodaje jaknu i gura je prema vratima. “Znaš kako sam sretna što si konačno dobila neki posao. To je danas prestrašno, svi ti mladi ljudi nezaposleni... Da su ovo ona vremena nekad...”

Da su ona vremena, Ana bi imala posao u struci.

Da su ona vremena, Ana bi jednom dobila i stan od firme.

Da su ona vremena, Ana bi se udala za brkatog proletara koji bi joj strastveno citirao Marxa, a za Osmi mart je vodio u Trst da si kupi traperice i kilu kave.

Majka ju je iskrcala na parking u trgovačkog centra, gdje su se baloni šarenili u jatima, vrećice lepršale poput leptirovih krila, a penzioneri s rukama na leđima razgledavali izloge, brojeći artikle skuplje od mirovine. Otvorenje je bilo spektakularno i Ani je bilo muka. Krenula je u smjeru u kojem je bilo najmanje ljudi, došla do ograde, prekoračila, zatim vrludala, zaobišla urbani konzumeristički kompleks i našla se na parking u za dostavna vozila ili nekom podjednako opskurnom dijelu trgovačkog centra što ga kupci nikad ne bi trebali vidjeti. Velika, suprematistička siva ploha, terasa bez ijednog slona na vidiku. Naslonila se na goli beton i disala, misleći da je sama, a onda je pored nosivog stupa opazila Mrkvu.

Mrkva je bila toliko golema da je progutala cijelu jednu osobu. Virile su samo uredno depilirane noge i ruke koje su vješto oblikovale prepoznatljivi smotuljak za pušenje. Mrkva je imala velike oči, nasmiješena usta i hrpu propagandnih letaka.

“Bok”, rekla je.

“Bok”, Ana joj je mahнула i prišla. “Ti radiš ovdje?”

“Dijelim letke. Morala sam malo uzet pauzu, ne mogu više slušati kako se deru: *Vidi mrkvu! Vidi mrkvu!* Jebote, ono, ko da nisu u životu mrkvu vidjeli. A ti si fulala ulaz ili što?”

“Ne. Došla sam radit... kao prodavačica.”

“Onda si svejedno fulala ulaz.”

“Nisam, pobjegla sam.”

“Oh. Glas razuma. Oćeš dim?”

“Može, hvala.”

“Pobjegla... A jel’ se vraćaš iza na posao?”

Ana je odmahнула glavom:

“Ne. Ali moji doma to ne znaju. Misle da radim i da je to baš super.”

“Znači, pobjegla skroz. Ništa ne brini, naći ćeš drugi posao. Nitko ne bi trebao radit ovdje, ovo nije mjesto za ljude. Ni za mrkve.”

“Završila sam povijest umjetnosti, ne nude mi se baš poslovi.”

“Pa što?” otpuhnula je Mrkva. “Moj dečko je završio kulturologiju pa je našao posao. U Istri, u selu Kringa. Pazi, zaposlio se u muzeju, misliš kao, super, ozbiljan posao... a kad ono, muzej vampira! Pazi, oni imaju muzej vampira, ono! I on im tamo sređuje administraciju, piše projekte, čisti i radi sve što već treba... e, a kad im dođu turisti, onda mu je u opisu radnog mjesta da iskače iz lijesa i plaši ih! Kaže da mu je to najbolji posao ikad u životu.”

“Super. Da bar ja tako nešto nađem.”

“Naći ćeš... glavno da sačuvaš dostojanstvo. To je, ono, najvažnije.”

“Ma ne znam... čuj, nemoj se uvrijedit... ali ti po trgovačkom centru dijeliš letke u kostimu mrkve.”

Mrkva je raširila ruke i učinilo se kao da bi zakolutala nacrtanim očima.

“Ono, ti baš nisi najbistriji uzorak mokraće u labosu, jel’ da? Gledaj, ja ne bih nikad ljudima uvaljivala letke

da mi nisu dali masku. Odvratno, em ih gnjaviš, em nije ekološki... stvaraš smeće sa svim tim papirom! Ali ovako me nitko ne zna pa nije bed... a i mogu se ufuravat da sam netko drugi. Pogotovo kad malo zapalim. Onda, kužiš, ja sam k'o super heroj! Noću, obična djevojka... a u radno vrijeme... MM! Mega Mrkva! Ta ta ta...!!!”

Smijale su se.

“Evo ti, završi to. Ja idem podijelit ove letke. Našim dragim potrošačima treba dnevna doza mrkve. Na, uzmi”, pružila joj je *joint* koji je dogorijevao.

“Hvala.”

“I ne brini za posao. Posao je k'o seks... ono, dobro ga je imat, ali ako ga ti ne želiš, onda je to silovanje, jebote! Drž' se!”

Ana je ostala sama razmišljajući o tome kakve bi skulpture i instalacije najbolje odgovarale ovom prostoru. Neki od velikih Calderovih *stabila*, zaključila je konačno. Možda neki koji onako malo nalikuju slonu. Ta slika ju je oraspoložila pa je odlučila vratiti se među ljude i baciti pogled na nesuđeno radno mjesto.

Njen dućan bio je u procesu otvaranja. Ispred njega natiskala se gomila znatiželjnika, gledajući kroz metalnu rešetku koja se polako, iz minute u minutu, sve više podizala. Na rubu gomile bila je i gospođa iz marketinga, pazeći da se sve odvija po planu.

S njom su svi zaposlenici, stari i novi, prošli tjedan imali sastanak, samo što ga je ona zvala *brief*, prodavačice *shopping assistants*, a otvorenje *event*. Gospođa je bila puna engleskih izraza zbog kojih je zvučala plitko, a njezina priča šuplje.

“Osmijeh je *must have*! Ne samo kad razgovarate s klijentom nego čitavo vrijeme. Nikad ne znate kad vas netko gleda, a vaš izraz lica itekako utječe na imidž poslovnog subjekta! Vi ste *billboard* za radost, kad kupac

uđe, mora znati da je ušao u oazu sreće, u ekskluzivni klub dobrog raspoloženja čiji *premium membership* može ostvariti jedino kupnjom! Vi sve licima morate odražavati tu strast; morate osjećati ljubav prema svom poslu i sreću što ga radite! Sreću!”

Gospođa iz marketinga prešla je pogledom preko okupljenog kadra pa zastala na Aninoj majici bez istaknutog branda i stisnula usne u crtu. Sigurno već mjesecima nije stajala tako blizu nepotpunog odjevnog predmeta, bez ikakvog identiteta.

“Dobit ćete uniforme”, zaključila je.

Sad su uniforme bile odjevene i ljudstvo u akciji.

S druge strane rešetke, na ulazu u trgovinu, poslagalo se nekoliko profesionalnih plesačica i sve prodavačice. Plesale su kao u kavezu, kao što im je bilo naređeno.

“Vi ste radost! Vi plešete, smijete se, veselite. Kupci stoje vani i gledaju. Oni čekaju u redu, čekanje u redu je frustrirajuće i loše. Vi ste unutra, vi plešete, zabavljate se... imate najbolji *party* na svijetu. Kod vas je genijalno. Svi oni vani žele prijeći, žele doći kod vas. Rešetka se diže sporo, odugovlači, stvara *suspense*... vi ih mamite, pozivate ih pokretima ruku... tako... gledajte plesačice, one će vam pokazati koreografiju... sve plešete, energično i s oduševljenjem! Ona od vas koja ne pokaže oduševljenje, ta ne mora niti dolaziti! Ovaj posao je ispunjenje vašeg sna, on je vaš život i najsretnije ste kad ste na radnom mjestu! To je poruka koju morate prenijeti kupcima! Hajde! Da vidim tu sreću na licima!”

Ana ih je gledala s pristojne udaljenosti, ali joj je svejedno bilo neugodno, skoro kao da je i sama tamo.

Pleši ili ne moraš ni dolaziti.

Smij se, ti tamo s fakultetom. I ti, koju kući čeka malo dijete, mrdaj tu guzu, najsretnija si kad si ovdje. Ovo je smisao tvoga života!

Plešite, iza rešetaka. Plešite.

Nije više mogla izdržati, okrenula se i otišla. U ušima joj je odjekivala plesna glazba. Bilo je to nešto jako moderno i popularno, s puno ritma, nešto što prije nikad nije čula.

Ali u njenoj glavi odjekivalo je samo *Livin' la Vida Loca* i krešendo okrutnog dječjeg smijeha.

Bojan Mušćet

Jupiter u travnju (demo)

Još i sad razmišlja što se dogodilo za vrijeme *black-outa*. Teorije su različite, prakse su uvijek istovjetne. Najprije te boli kurac zato jer te boli glava, a onda znaš da je bolest pola čistoće, pa si valjda čist pred sobom, rojile su mu misli bez primisli. Znao je da mora uslijediti rekonstrukcija, jer će ga nešto podsjetiti na propušteno, riff na gitari Keitha Richardsa dok gostuje na nekoj pjesmi Toma Waitsa (ufff, kako je ovo dobro smislio, ovako scenaristi uvaljuju muzičke fusnote u neke važne scene), no, zapravo, kad bolje promisli što mu je u glavi, zaključuje da u njegovu šupljotinu ne mogu ući ni Richards ni Waits.

Ne može ući nitko, previše je tu vakuuma.

Najgore je što će se u jednom trenutku svega sjetiti. Doći će mu Finka i reći: *Obećao si, stoti put si obećao, a ništa se nije dogodilo, ni ovaj put*. Znači, za vrijeme *blackouta* daje obećanja, a Finka je lud jer se raduje. Šta mu je mogao obećati? Lovu, žene, provod, oružje? Što, zapravo, hoće ti muškarci koji su ti najbolji prijatelji, a onda se opet ponašaju kao da su udani za tebe? Sve mora bit po PS-u, po nekakvom jebenom pravopisu.

Ili će mu djeca šaptati iza leđa, čudno se hihotati, a onda pobjeći kad čuju roditeljske kliktaje s prozora.

Pogleda se u zrcalo i traži odgovor. Vidi samo te oči, umorne kao da je na vratima knjižnice, i pita se još jed-

nom: *Gdje se luta za vrijeme blackoutu?* Najgore je što će doznati, a to sigurno neće biti nešto ugodno za slušati, još gore za gutati. Nitko mu neće reći kako je sinoć bio baš zabavan, šarmantan, znalac u svemu što govori, princ iz neke neotkrivene Andersenove bajke s hepientdom.

Nije da se baš ničega ne sjeća. Nije bio sam, bili su s njime još i Doktor, Ledinsky i Bugi. I svi su bili glasniji od njega. Opasni momci koje ne želiš vidjeti blizu svog automobila ili ulaznih vrata.

Počelo je tutnjati kao burom odneseno. U njegovoj glavi ili na poligonu? Sasvim svedjedno. Pitaو se ima li Ledinsky *blackout* ili se sjeća svega. Možda naprave rekonstrukciju, konstrukciju ili aukciju, i sve te izgubljene dijelove u prijevoju moždanih kanalicu pronađu u nekim zakutcima, slože ih i ugodno se iznenade.

Nikad nije bilo tako. Uvijek je to iznenađenje bilo neugodno, kao početak nekoga glupog političkog pamfleta: *Neugodno smo iznenađeni vašim istupom bla truć žvanj*. Finka je pisao takve pamflete za učitelje/naručitelje, zalazeći često u zone nemilosti, no svaki put izlazeći iz njih bogatiji, moćniji i ponosniji. Nije ni čudo, on nikad nije imao *blackout*, njemu je progres bio suđen. I zato mu je uvijek imao pravo postavljati teška pitanja, a odgovor nije smio biti: *Što ti znaš, pa nikad nisi bio u blackoutu*.

Takva su pravila, trubio bi Doktor kad bi o tome razgovarali. Doktor je bio vrlo visok, suhonjav, odjeven u tankericu, s nekom čudnom partizanskom kapom na glavi, narančaste kose svezane u rep, s dugom neurednom bradom i sitnim, brzokružecim zjenicama. Nadi-mak nije dobio zato jer je bio liječnik ili znanstvenik. Volio se hvaliti strašću prema arhaičnom oružju. Imao je nekoliko kubura i pucao bi svaki dan u podne u ono doba dok je još mogao nabaviti barut. Onda je pričao:

Radimosječamserazorno!, naglašavajući prva slova i slogove. I tako je postao Doktorrrrr.

Bugi je bio dežmekast, duhovit i dijabetičar. Nitko ne zna kako je dobio nadimak, ali u djetinjstvu svakako možeš pokupiti takvo što, kao krpelja. Možda su mislili da će i on izrasti visok poput Doktora, dali mu nadimak Dugi, a on to izgovarao kao Bugi. Bugi se kužio u astronomiju. Često je znao reći: *Kad Jupiter uđe u travanj, onda se izvuku samo oni kao Finka*. Kad su ga pitali da im objasni što pod time podrazumijeva, samo bi iskezio zube.

O Ledinskom nije ni želio razmišljati.

Svi su oni bili jupiterski vukodlaci koji se u noći punog Mjeseca pretvaraju u ljude. Je li to dobra premisa, pitao se. Hoće li od toga složiti priču pa scenarij? Dobro ga unovčiti? Malo fikcije, red istine, nered u glavi.

Tko bi mu u ovom stanju mogao vjerovati i tko bi mu mogao reći što je zaista bilo?

Začuje zvukove Radio Palacha i otvori oči. Znao je.

Izet Medošević

Ideal Tonyja Soprana

Mladunac (najjači u razredu)

Gledajući svoju nećakinju, osjetio sam potrebu zaviriti u svoje dječastvo, vratiti se, ako je ikako moguće, u taj svijet, dječji svijet. Intenzitet života nije jači s godinama, možda je i slabiji. Koliko se uopće sjećamo? Tu i tamo koja slika, emocije. U kojem trenutku počinje svijet odraslih, a završava djetinjstvo?

Drugo polugodište četvrtog razreda osnovne, ocjene i nogomet. Počeo sam željeti, izdići se iznad razreda, biti netko, u nečemu prvi. Djevojčice u razredu nadmetale su se ljepotom, odjećom, splotkom, roditeljima, podrijetlom. Mi dječaci nismo bili seksualno sazreli, ali htjeli smo pažnju djevojčica. Još više od toga, htjeli smo poštovanje dječaka, kontrolu.

Učenje mi se nije sviđalo niti sam točno shvaćao taj pojam. Sada znam da je to više značilo radnu etiku nego samo razumijevanje gradiva. Obično bih crtao za vrijeme sata pa nisam bio mrzak profesorima kao nemirni učenici.

Ipak, postojala je jedna titula koja me zanimala, a glasila je: NAJJAČI U RAZREDU. U svakom razredu bio je jedan takav. Njegovo ime znalo se u cijeloj smjeni te izazivalo strahopoštovanje.

U našem D razredu nije bilo klasičnog *najjačeg* kao u ostalim razredima. Neki Bane bio je najveći, imao je sve petice i nabacivao se najljepšoj u razredu. Ja sam bio među najnižima, ali stamen, inspiriran Bruceom Leejem do maksimuma, što Bane sigurno nije bio. Tu sam vidio svoju šansu. Skupio sam hrabrost i izazvao ga na fajt poslije škole. On je odbio, a ja nisam navaljivao. Osjećao sam se glupo i došlo mi je da mu se ispričam. Ali razred je čuo izazov i želio predstavu. Riječ i metak se ne povlače. Stvorila se fama o fajtu i Bane nije imao kud. Nisam ni ja. Poslije zadnjeg sata nitko nije otišao kući. Svi su nas čekali. Vijest se proširila. Masa nas je tapšanjem i urlicima odgurala na igralište. Trebali su vođu, borbu, da netko krvari da bi vladao. Bane i ja našli smo se oči u oči i on se predao. Pognute glave otišao je s igrališta i D razred je dobio najjačeg – mene. Prihvatili su to bez straha jer su me poznavali kao povučenog i nesklonog maltretiranju slabijih.

Crtao sam pod satom i čekao zvono. Zabrinuo sam se tek pod velikim odmorom jer su me počeli odmjeravati *najjači* iz drugih razreda, među kojima je bilo i divova i opasnih momaka. Tu se nije predavalo bez krvi. A do krvi je moralo doći i došlo je.

Prvi me, odguravanjem laktom, na hodniku izazvao div iz C razreda. U trenu smo se pohvatali, što je išlo meni u korist jer me nije imao vremena uplašiti svojom masom. To bi se dogodilo da me izazvao preko posrednika. Bio je trapav i nije ni koristio šake, samo nekakvo guranje. Već sam bio blizu zida kad sam krenuo u protunapad. Stisnuo sam šake i svom silinom zamahivao prema njegovoj glavi. Nisam ni gledao gdje udaram, ali osjećao sam da jedna mora sjesti i sjela je. Pa još jedna. Div se uhvatio za lice i počeo plakati kao dječarac, što je u biti i bio, samo predimenzioniran. Na licu mu se pojavila krv i kapala je na pod. Djevojčice su zavrištale, a netko je upo-

zorio da dolazi drug profesor pa smo se razišli svatko u svoju učionicu.

Uskočio sam zapuhan u klupu i tresao se od adrenalina. Pravio sam se da pratim nastavu, a znao sam da me gleda cijeli razred. Ne znam zašto, ali ja sam pogledavao samo prema Banetu. On se nije obazirao na mene, pratio je nastavu i zapisivao gradivo.

Sljedećeg dana, na velikom odmoru, prišao mi je Cigančić iz prvog razreda i nešto mi kroz osmijeh dobacio. Nisam ga razumio, ali sam vidio da se stacionirao kod starijih Roma i ostalih *najjačih*, Simonaja iz A i Blondog, dečka iz B razreda. Pratili su me pogledom dok sam napucavao loptu. Procjenjivali su me kao tigrovi. Cijela škola ih se bojala, a kad bi se koja lopta otkotrljala do njih, oni bi je ili uzeli ili napucali svom snagom u šipražje. Držao sam se podalje. Biti najjači u mom mirnom razredu meni je bilo sasvim dovoljno. Pitanje je bilo je li to i njima prihvatljivo. Kao obranu, glumio sam nezainteresiranost. Blefirao sam. Na kraju krajeva, nisam ni imao drugih opcija. Čekao sam da se fokus preusmjeri na nekoga drugog. Valjalo je samo izdržati početni pritisak.

Dva tjedna kasnije održavalo se prvenstvo škole u nogometu. Događaj godine. Igrali smo i gubili od B razreda. U jednom trenutku, za vrijeme izvođenja kornera, zakačio sam se s protivničkim mršavcem oko pozicije. Zakačio sam ga laktom i dečko je pao na pod. Nije bilo namjere, čista nervoza. Na tribini je počela graja, a mršavac se previjao u grču. Svi smo napravili krug oko njega. Odjednom je ustao kao da nije ni bio povrijeđen i krvoločno krenuo prema meni! Zgrabio me za majicu i prijeteći opsovao. Pridružili su mu se i ostali iz njegove ekipe. Osjetio sam udarac u potiljak. Dovoljno je da jedan krene pa da počne tornado. Sijevalo je sa svih strana, nogama, rukama. Dečki iz moje ekipe lagano su se udaljili. Bili su preživaci, ne grabežljivci. Nisam

mogao ustati da bih uzvratilo i dao si šansu za bijeg. Taman kad bih se pridigao, netko bi me vratio nazad na pod. Na kraju sam pokrio glavu i trpio. Nisam osjećao klasičnu bol, samo bljeskove pred očima. Trajalo je cijelu vječnost.

Najzad, pojavili su se profesori iz tjelesne kulture i odveli me u wc. Bilo je krvi po lavandinu i pločicama, da ne spominjem odjeću. Razbijen nos, zatvoreno oko, masnice po cijelom tijelu. Utakmica je prekinuta i B razred je slavio, doduše, ne zbog rezultata. Iscipelarili su me. Napravili su nešto što je bilo kontra fajterskog koda. Nije ih nije bilo briga. Naposljetku, moja ekipa je bila tamo.

Odvukao sam se kući i sakrio u sobu. Suze su same krenule. Plakao sam jer sam bio ostavljen, ponižen, izdan od svog razreda, za čiju slavu sam se također borio. Sljedećeg dana Simonaj iz A razreda uništio je Blondog iz B razreda, jednog od onih koji su nalupali mene, tek toliko da se vrati ravnoteža i da se ekipa iz B razreda ne umisli previše.

Svaki vikend hrlili smo u kina na Brucea Leeja gdje je trebalo izaći na kraj s Romima koji su vrebali one slabije i otimali im novac za kinokartu. Shodno tome, u ponedjeljak je u školi uvijek pala neka šora. Tukli su se i mlađi, ali to se nije računalo.

Uglavnom, škola puna nasilja i ja na dobrom putu da zaglavim u njemu i svemu što ga prati. Na moju sreću, i dobrobit drugih, moji roditelji su završili kuću na Matuljima. Sedamdesetih i osamdesetih većina obitelji kupovala je zemljišta i gradila si kuće, što je danas nepojmljivo, pa sam se tako na polugodištu ispisao iz lude i vrlo stare gradske škole i upisao u nenasilnu prigradsku školu. Tamo je, doduše, nasilje isto stiglo i rasplamsalo se, ali mnogo kasnije i za mene bezopasnije. Šuma nudi druge prioritete, ali to je već tema za neku drugu priču...

Sumrak i navike

Izlazim iz navike. Masturbiram, sviram, pušim, naviknut da duvam, jedem kao svinja. Postoji li koja dobra navika u mom spektru? Možda pranje zubi? A opet, možda navika kao pojam uopće nije prevažna... Što je koja godina u odnosu na vječnost? Što je istina? I da li je mogu podnijeti? Ono što je meni navika, nekome je luksuz i obrnuto.

Svanuo je sumrak. Teško jutro za radni narod. Svima smrdi iz usta.

Insomnija. Tišina. Udarci sata sasvim se jasno čuju. Mene nitko ne treba, ni ljudi ni budilica. Morat ću posuditi nešto para. Lovište je pusto i nema bizona. Dug ubija muškarca u nama, lovca.

Živjeti! Dan ne jebe jesam li spreman za njega.

Zgrada se polako budi, čujem vodu u cijevima, ljude na stepenicama. Ponovo se kapci zatvaraju... Na trenutak sanjam da sam nastavnik. Kreda škripi. Dječji žamor. Besmisao. Otvaram oči, nisam raspoložen za klince.

Nemam djecu. Nisam se ženio niti obrazovao, ne znam upravljati automobilom, skakati pravilno na glavu. Grčki mitovi, filmovi, glazba, knjige, supkultura, to su moja područja. San dobiva bitku, tijelo želi horizontalu. Mo-bitel, to je još novost. Tehnologija me zatekla, opirem se.

Ideal Tonyja Soprana je Garry Cooper. Snažan, šutljiv tip koji prihvaća stvari i nosi se s njima bez tuđe pomoći. Generacija mog oca odrasla na westernima polako odlazi, a s njima i taj mitski ideal. Mi nemamo ideala s takvom dozom morala. Tarantino, ultra bogati svijet nogometa, revolucionarne društvene mreže, NWO.

Spartak je znao da je rob, zato je i ustao. Bilo mu je dosta sranja.

Zamišljam reklamu: *Ako vam je dosta sranja, s Domestosom je manje pranja! Više pranja s manje sranja!*

Bez novca, interneta, mobitela i službovanja – soba postaje ćelija. Ćelije ne privlače ljude. Osim zimi zbog besplatnog grijanja. Tako sada stoje stvari, a ja mogu jedino u horizontalu. Naposljetku, imam sobu, što nije zanemarivo.

U horizontali gledam ljude kako žive u Baltimoreu. Korupcija na svim razinama. The Wire. Crni kriminal. Mi imamo svoj balkanski, vrlo cijenjen.

Oko podne sljedećeg dana budi me zvono parlafona. Zvonjava koja paralizira. Odavno ne otvaram poštarima i nosačima reklama. Izlazim iz stana i kroz ulazna vrata vidim Lolu, moju žensku. U čarapama joj otvaram vrata.

“Pa šta se ne javljaš, donijela sam ti čistu robu”, reče.

Na očima crne naočale, uvijek joj je smetalo sunce. Ušla je u stan i odmah počela s pospremanjem, onako okvirno, da malo poredi, kako bi rekla. Cijenio sam to. Sjeo sam za stol i otvorio novine od prošlog tjedna. Imao sam i kauč u dnevnom boravku, ali ga nikad nisam koristio. Skuhala je kavu i sjela preko puta. *Camel* je gorio.

“Kad kaniš otići na socijalno da se prijaviš za pomoć? Gubiš 500 kuna svaki mjesec, a nemaš love.”

Bila je u pravu, racionalna žena.

“Mislio sam pred kraj tjedna, kad je manja gužva.”

“To si rekao i prošli put. Ma, nećeš ti to nikad, a taman si se skulirao pa stao.”

Ugasila je *Camel* i otpila malo vina. Kava se hladila.

“Ma, znam, u pravu si. Jednostavno sam se zakukuljio u stanu. Neki strah od ljudi, valjda. Kad pomislim na papirologiju, koljena mi klecaju. Ne znam pravila igre. Moram na lobotomiju da mi odstrane dio mozga. Previ-

še razmišljam, a premalo radim. Rođen sam lijen. Zašto u školu nisu uveli predmet birokracija i društvo? Ma, šta pričam, imao bih jedinicu. Još jedan pizdin dim.”

“Ti si lijen za sve osim za ono što te zanima.”

“To je karakteristika genijalaca! Nije li tako? Joj, al baljezgam!”

Uzela je mobitel i nazvala kćer.

Na telki je bila emisija o kuhanju. Jedna od deset u zadnje vrijeme. Za narod u krizi, koji ždere samo krumpir, terapija kuhanjem i američke humorističke serije. I da imaju sigurnost i novac, gledali bi isti program. Tudumi. Masa nikad nije u pravu, rekao mi je otac, pokoj mu duši. Pratio sam nasnimljeni smijeh u jednoj seriji i izračunao da ga puštaju u točnim intervalima. Dvije rečenice pa smijeh, onda još tri pa urnebesni grohot. Čitao sam o agencijama za javno mnijenje koje se bave tim stvarima i, vjerujte mi, ništa se ne događa slučajno. Trilateralna komisija, projekt MK – ultra. Ispiranje mozga, isplativo je. 89 posto inividua koje sudjeluju u kreiranju javnog mnijenja povodi se za televizijom, čiji vlasnik nosi stranačku majicu negdje na Bahamima.

Čujem revolucionara dok urla na prosvjedima:

“*Economic hit man!* To su, draga moja braćo, igrači velikih igrača! Od Irana do srednje i južne Amerike pa nazad na Bliski istok. Terorizam je zamijenio Sovjete. Ako terorizam nije američko dijete, molim vas, čije je?”

“Sovjeti su bili od vitalnog značaja. S kim bi se Ameri natezali? Vjerojatno bi se raspali dok ne bi izmislili nove neprijatelje. Ljudi su u strahu, vlada poduzima mjere, šljakeri rade i imaju satelitsku. Super. Kažu da nas istreb-ljuju do 500 milijuna. Dodaju neko sranje u hranu. To je izglasano za vrijeme superbowla. Daj mi cigaru. Hmmm, da! Kao klinac, 1984. sam čitao kao bajku, futurizam, a ispada da je Orwel pisao o sadašnjosti. Ne samo našoj

nego i svojoj. Najprije stižu lobisti pa šakali, a onda, ako sve propadne, vojska.”

Lola ugasi cigaretu i pogleda na sat.

Nije joj se slušalo. Imala je 20 godina staža i kontala da je bolje za nju da ne zna stvari na koje ne može utjecati.

“Joj, ti i tvoje teorije zavjera, bolje misli da smanjiš šlagiranje, sjebat ćeš zdravlje ako već nisi.”

Spremila je stvari u torbicu i poljubila me u obraz.

“Vidimo se navečer kad završim sihtu. Bolje operi suđe.”

Kimnuo sam glavom i okrenuo program.

Prikazivala se emisija o Draženu Petroviću, hvalospjevi i tragedija. Sjećam se da su početkom devedesetih govorili da je Srbin, što je značilo – neprijatelj države. Nitko to nije govorio u medijima, ali po kafićima sam čuo te priče. Najbolji sportaš Hrvatske, a na pogrebu nikog od kraljevske obitelji. Šuker je bio puno pogodniji sa svojom primitivnom facom. Što se tiče Petrovića, jedini ga je Ivanišević spomenuo na Wimbledonu i svaka mu čast na tome.

Neki ljudi koji su konstantno bili u medijima iznenada su nestali. Na primjer, Gojko Šušak. Čovjek je umro, barem tako kažu, ali što je s njegovom pričom? Nema ga na TV kalendaru. Gdje su Pašalić, Canjuga, ona politička klika za koje je provedena privatizacija? Gdje je ta silna lova, lova naših djedova i nonića? Nitko ne traži odgovornost tih ljudi. U njih se ni Soprano ne bi usudio dirati. Izašlo bi previše prljavštine. Palo bi mnogo dobrostojećih političkih glava.

Najsmješnije mi je kad se političari kažnjavaju time što ih narod neće izabrati na sljedećim izborima. Gdje je tu kazna? To je prije nagrada! Hladovina umjesto streljačkog voda. Velika odgovornost znači teške posljedice pri zloupotrebi položaja. Teoretski! Moja odgovornost je

nevidljiva na državnoj razini pa me država jebe kako god može. Podsjeća na okorjelog *junkieja* koji otima što god može da bi se namirio. Jer trebat će i za sutra.

Političari ne znaju voditi društvo, to nije njihov posao. Njihov posao je da sklapaju saveze i da se smiješe i obećavaju. Naravno, i da laktare jedan drugoga. Što znaju o tehnologiji? Novim idejama? Bježe od toga kao vrag od tamjana. Stvoreno je masu nepotrebnih institucija kojima je svrha postojanja veoma sumnjiva. Vlasti i eliti paše *status quo*. Nek' potraje dok može! Nisu poslije rata bez razloga uzeli ljudima oružje. Da sam ga imao, kurac bih im ga dao, oni bi rekli vratio. Nijedna vlada ne želi naoružan narod. Da imamo oružje u kućama, ne bi ova robovlasnička retorika tako lako prolazila bez posljedica. Ovako je društvo slomljeno. Treba okrenuti pramidu naopako, kao pješćani sat.

Ratna generacija nema snage za još jedan fajt. Sadašnja, u koju dijelom i ja spadam, uspravana je drogom i masmedijima. Sve je to odavno rekao internet, ali kome i čemu vjerovati? Istina je da policija i razne službe štite elitu od naroda. Netko mora rintati. Vojska nije mnogo bolja, ali ima kod, rađa prijateljstva i za razliku od policije, sudjeluje u borbi, kao za vrijeme nedavnog rata. Policija je lešinarila čim bi vojska otišla dalje prema linijama. Jedina soba u stanici koja nema kameru je soba za ispitivanje! Što više reći? Prestajem s pisanjem, diže mi se želudac. Otvaram prozor.

Mobitel! Zove me lik kojem dugujem pare kojih nemam...

Robert A. Vrbnjak

Povratak iz samsare

Novinar

Zaposlio sam se, pišem za lokalne novine. Nisam novinar po profesiji, ali brzo sam se uklopio u tu atmosferu žurbe, buke, telefonskih razgovora, diktata događaja i pritisaka prekratkim rokovima. I inače sam takav – kao sklopka, brzo se uklapam i još brže isklapam, ili sam *on* ili *off*, trećeg nema. To je i urednik prvo zaključio o meni te me već prvog dana poslao na teren, u Gornje Trupce, da *osmislim prilog* o puknuću vodovodne cijevi uslijed čega nije bilo vode u periodu od osam do petnaest sati. Otišao sam tamo, zabilježio sve što su mi rekli; gdje je i zašto je pukla cijev, naveo sam da su nadležne ekipe odmah izašle na teren i u najkraćem roku uspjele zaustaviti daljnje istjecanje vode, pohvalio sve koji su radili na saniranju štete i, završavajući članak, upozorio na opasnosti koje prijete od dotrajalih cijevi. Urednik je bio zadovoljan, a posebno jer sam, kako je rekao, *informacije do čitatelja uspio prenijeti vjerno, usput slikovito dočaravši atmosferu, a ne samo gole činjenice*; toliko zadovoljan da mi je odmah potom dodijelio zadaću da napravim prilog o prvenstvu u boćanju za žene. Žene, boće – ima li što oku i srcu milije? Ne moram ni reći, i to sam stručno odradio. Zatim sam pisao o poskupljenju

jaja i pelena, radio intervju s jednim koji je po zanimanju hvalisavac i izvještavao s regionalnog prvenstva u jedenju krafni. U ovom poslu volim što je raznolik, nepredvidljiv, sviđa mi se ta dinamičnost. Dobar novinar na svaki novi dan gleda kao na novu priliku i izazov, kao na mogućnost da sakupi čim više aktualnih i zanimljivih informacija. A kad smo već kod zanimljivosti, jučer sam tako trebao razgovarati sa ženom kojoj je biološki sat nenadano počeo ubrzavati, ali se nije pojavila u dogovoreno vrijeme. Ne znam je li zaboravila na naš dogovor ili je možda taj njen poremećaj sa satom kriv; uglavnom, čekao sam tamo na ulici, smrzavajući se, i za nju, u tim trenucima, u tom njenom prebrzom poimanju vremena, bio nešto što se već odigralo, bio već daleka prošlost. A kad je postalo jasno da neće doći, lijepo sam, kao i svaki dovtljiv profesionalac kojem je stalo do prikupljanja informacija, otišao do njene kuće – kako to već novinari rade u američkim filmovima. Zavirivao sam joj u prozore i udarao po vratima, ali nije otvarala. A ja baš i nisam tip koji odustaje kad nanjuši dobru priču! Otišao sam zato susjedima i njih malo ispitivao, premda mi oni nisu znali, a ni imali bogzna što interesantnog reći o njoj. Saznao sam tek da su joj preko noći sve haljine postale preuske i opisali su je kao dragu curu koja, nažalost, u životu uvijek naleti na pogrešne, na vjetropire kojima nije stalo do nje niti zaslužuju njenu ljubav.

Danas ujutro urednik nas je pozvao k sebi i odmah počeo o tome kako loše stojimo i kako će biti problema oko isplate honorara ako nam se prodaja ne poveća.

“Što najbolje prodaje novine?” pitao je gledajući nekud kroz prozor. Kako nitko nije odgovarao, ja sam se javio za riječ.

“Žutilo, 3 S ili seks, skandal i senzacija!” rekoh.

“Upravo tako Koprivnjak! Bravo!” pohvalio me pred svima, dodavši kako sada od svih nas očekuje da po-

kažemo više inicijative, više zalaganja po tom pitanju. I tako mi je dan započeo na terenu, u potrazi za 3 S. Ali već oko devet više mi se ništa nije činilo dovoljno skandalozno, senzacionalno, a ni seksi, pa sam otišao u *Alibi bar* u nadi da će u smjeni biti ona konobarica koja ima dobro dupe, međutim nije bila. Za šankom, u društvu nekih sumnjivih investitora, sjedio je lokalni političar kojeg svi znaju kao Kvazimoda, zbog te njegove face. Pio sam kavu, ispod oka promatrajući Kvazimoda, kad mi je odjednom proradila probava i zgrabila me inspiracija, te je iz mene izletio članak o Virgilu Zonesu, čovjeku nad kojim su usta preuzela vlast – izmislio sam mu ime, lik i djelo, da budem iskren, cijelog sam Zonesa izmislio.

Ovako je nekako išao taj članak, tekst koji, nažalost, neće biti objavljen, jer je na kraju smjene neslavno završio u *Recycle Binu*, na mom, sad već bivšem novinarskom desktopu:

Stvoreni smo s dva uha za slušanje i jednim ustima za govorenje, valjda iz razloga da bismo na taj način dvostruko više slušali nego govorili. Ali što reći o Virgilu Zonesu, čovjeku koji se rodio s dvama ustima i samo jednim uhom? I to ustima koja svaka za sebe, neovisno o onim drugim, rade sve što usta već i inače rade: govore, jedu, piju, pjevaju, ljube se, hrču i zvižduću. Liječnici tvrde da Zones nije podvojena ličnost, već da su mu usta – i donja i ova gornja – ovisna o drugim centrima u mozgu te, shodno toj činjenici, imaju svoju volju i stav, svoju jasno izraženu autonomnost i samodostatnost, tako da se on po tom pitanju ponaša kao dvije potpuno odvojene, proturječne osobe, cijelo se vrijeme nalazeći u očiglednoj kontradikciji sa samim sobom. Kod Zonesa i njegovih usta vrlo je zanimljivo i odmah se uočava i to da su ona potpuno različita. Ne toliko izgledom koliko po stavovima, po onom što pričaju i kako mu se ponašaju na licu. Tako, primjerice, jedna puše, a

druga su zakleti nepušač, prva imaju žensku, a druga mušku ćud, donja vole jesti čvarke, gornja bi radije nešto slatko, jedna uče kineski, o ova na čelu svirati klarinet, jedna zagovaraju gay brakove i eutanaziju, a druga se zalažu za prijevremene izbore. Zonesu s njima stvarno nikad nije dosadno, ali mu sve to predstavlja i popriličan problem, a posebno iz razloga što ima samo jedno uho pa ih u tom njihovom nadmudrivanju najčešće baš i ne čuje najbolje. Ispada zapravo da je najsretniji kad mu usta ne razgovaraju međusobno, kad su posvađana. Uživa u tim trenucima kratkotrajne tišine i misli svoje. Na pitanje koja od njih smatra više svojim pravim ustima, i jedna i druga izjavljuju da su to upravo ona i svoju tvrdnju potkrepljuju nizom argumenata, ne prestajući s optužbama na račun onih drugih. Dotični je rođen u Engleskoj, gdje je u mladosti bio predmetom brojnih medicinskih istraživanja. Usprkos svom hendikepu, u zreloj se dobi dokazao kao uspješan poduzetnik. Oženjen je i otac šestero djece.

Tu sam još štošta nadodao o Zonesu, o njegovoj obitelji, prijateljima i suradnicima, a student koji radi na obradi fotografija poslije je u *Photoshopu* kreirao Zonesa, *copy-paste* sistemom zalijepio Mick Jaggerove usne posred čela Damira Kajina, a jedno mu je uho jednostavno izbrisao.

Kako bi cijela priča dobila i toliko nužnu interakciju s čitateljstvom, na kraju sam postavio pitanje: *Kakav bi život Zones imao da se kojim slučajem rodio na ovim našim prostorima?*

Možda bi postao političarom? Jer rođen takav kakav već jest, ima tu prednost da može dvostruko više govoriti i dvostruko manje slušati. Dakle, idealan političar – priča dvostruko, a sluša samo polovično... ponudio sam odgovor u posljednjoj rečenici članka.

Kad je pročitao tekst, urednik se nije doimao nimalo

zadovoljnim. Samo je pitao gdje mi je tu 3 S i savjetovao neka se ugledam na kolegu Mrđana Kulenovića koji svoj posao odrađuje korektno, ne izmišlja tamo nekakve Zonese, već prati scenu, piše o toaletama, novim cipelama i predbračnim ugovorima poznatih, u svakom članku redovito spomenuvši barem dvoje-troje političara, sportaša ili celebrityja, uspjevajući na taj način tekst učiniti zanimljivim i razumljivim najširim slojevima čitateljstva.

“A-ha”, potvrdio sam i sklopka je negdje duboko, duboko u meni preskočila na off. Kraj priče! Dobio sam ili dao otkaz, ne igra ulogu, ionako nisam tip za novinara, nemam taj osjećaj za medijsku atmosferu i atraktivne informacije, ne vidim se u svijetu 3 S glamura, nemam blage veze što i o čemu ljudi vole ili žele čitati.

Eto toliko o mom novinarenju.

Opet sam nezaposlen.

Dane provodim u parku. Slijedim usamljene žene koje šecu sa svojim četveronožnim prijateljima, a kad im postanem sumnjiv, sjedam na klupu i listam oglasnik.

Klinika traži psihijatra za životinje. Uvjeti: poznavanje pseće i mačje psihologije i sklonost prema radu s razmaženim i neposlušnim kućnim ljubimcima.

Javiti ću se na ovaj oglas.

Svakako hoću. To je posao za mene!

Stela

Grad me sažvakao i ispljunuo kao i tolike druge. Izgubio sam posao, upao u dugove, sreća na kocki me napustila. Samo zlo i naopako.

Već sam spremao kofer, odlučio vratiti se kući, kada me nazvao Roko iz mrtvačnice u Ezinskoj ulici. Trebao im je noćni čuvar jer je čovjek koji je na tom mjestu radio dvadeset i pet godina – umro!

“Kumpanjo, odma san se tebe sitija. Ajd, počinješ večeras!” rekao je.

“Večeras? Ajoj, ne znan baš...” nećkao sam se.

“Reci, oćeš il nećeš?” disao je u slušalicu. Jer ako ja neću, ima on i drugih kandidata.

Dao mi je desetak sekundi za razmišljanje. Premalo. Ne volim donositi brze odluke. Volim promisliti. A posebno kad je stvar ovako delikatna, ovako morbidna. Zar nije onda bolje kod kuće, na otoku, ići na ribe ili raditi u uljari, nego ovdje za tako mizerne šolde čuvati leševe po cilu noć?

Na kraju sam ipak pristao i pojavio se tamo u petnaest do deset, obrijan tupim žiletom i ljut što nikad normalno zaposlenje neću pronaći nego samo ovakve užase.

Roko mi je predao ključeve, objasnio proceduru i rekao:

“Ma, to ti je posa iz snova. Opusti se i uživaj!” ostavivši me samog usred te jezive tišine.

Zoru sam dočekao trzajući se na svaki šum i razgovarajući sam sa sobom, u strahu da mi neki mrtvac ne pozvoni na vrata portirnice.

Sljedećih noći već sam bio opušteniji, a koncem tjedna

postalo mi je jasno da je Roko bio u pravu – ovaj je posao kao stvoren za mene!

Duge smjene sam prikraćivao gledanjem televizije ili bih sjeo u izlisanu fotelju, dignuo noge na radijator i spavao.

Vremena je bilo napretek pa se u meni opet nakratko javila želja da nastavim pisati ovu svoju, već odavno započetu knjigu o socijalnim fobijama zastarjelog mobitela i ljubavnim jadima mladog pingvina. Ali ništa od toga. Riječi nisu dolazile. *Nema veze*, rekoh. Uostalom, tko bi to čitao? Tko? Ovi leševi koje čuvam? Ovaj mrtav, nezainteresiran svijet, hladna publika koja svoje štorije odnosi sa sobom tamo kuda odlazi?

I nisam pisao. Radije bih, samo tako, sklopio oči sanjareći o životu.

Stelu sam upoznao kad sam dobio prvu plaću.

Radila je kao hostesa u automat klubu.

Poželio sam joj lagati, izmisliti da sam netko drugi – kvantni fizičar, arheolog ili slavni književnik – ali sam na koncu priznao da radim kao noćni čuvar u mrtvačnici. Suprotno mojim očekivanjima, nije se okrenula i otišla kada je to čula.

“Kako romantično! A što tamo radiš?” pitala je oduševljeno.

“Ništa. Pazim da mrtvaci ne pobignu i razgovaram sam sa sobom.”

“I ja to radim. Ponekad ispred ogledala. Tako se rješavam misli.”

Kada sam je pitao kako se živ čovjek može riješiti misli, samo se nasmijala.

Uskoro smo postali kao jedno. Od travnja do rujna ona je bila moja ljubav, moja učiteljica i moje nadahnuće.

Dane smo provodili iza zatvorenih škura, u sobi u koju je dnevna svjetlost rijetko dopirala, ležali isprepleteni na

krevetu, a predvečer se nevoljko razdvajali i odlazili svatko na svoj posao: ona u automat klub, a ja u mrtvačnicu.

Bila je čudna ptica, o da, to svakako. Neki bi rekli i – luda. Sklona iznenadnim promjenama raspoloženja. Odjednom je znala postati daleka i neuhvatljiva. Osjećao sam njen topli dah i njene ruke oko svoga vrata, ali ona kao da više nije bila tu. Sklapala bi oči i tiho ječala, uzdižući se prema nekim višim sferama, tajanstvenim razinama u kojima je postojanje svega oko nas bilo upitno. A zatim se isto tako vraćala i ugledavši me kraj sebe, počela šaputati kako je sve to neobično: sva ta nastajanja i nestajanja, naša ljubav, snovi i sudbina, sve je to njoj u tim trenucima bilo tako čudno i neobjašnjivo. A ja bih je ljubio, opet postajući dijelom njenih planova i nada, zvao je svojom zvezdom, svojom najlipšom vječarom. Slušajući kako mi govori o prošlim životima, astrološkim kućama, planetima i njihovim aspektima.

Ponekad je htjela da joj pričam o svom poslu.

“Kako je to biti po cijele noći u mrtvačnici? Je li zanimljivo?”

“Što na takvom mistu može bit zanimljivo?” odvrćao sam i šutio nadajući se da ću tako zadržati tračak misteriznosti – ili možda zato što je nisam želio razočarati i priznati da noću tamo, u Ezinskoj, nema baš nikakvih nadnaravnih događaja, izgubljenih duša i mrtvaca koji tumaraju dvorištem, te da, osim što spavam, na poslu ne radim baš ništa.

“Noćni čuvar umrlih! Kakve sam ja to sreće?!” smijala se uvijek dodajući: “Ali sve je to znak!” jer je u svemu vidjela znakove, simboliku i skriveno značenje. Na to se pokrivala dekom preko glave i glumila mrtvaca ispuštajući jezive zvukove, a ja bih skočio na nju i škakljao je dok oboje ne bismo pali s kreveta.

Ponekad mi je gatala iz taloga kave ili bi, ogrnuta samo laganim crvenim ogrtačem, sjedala za stol na kojem

je držala svoje tarot karte. Uzimala ih je i izvlačila jednu po jednu iz snopa, raspoređujući ih površinom stola.

Tada bih joj se tiho prikrao i zagrlio je kada se tome najmanje nadala.

“Znaš, mi smo kroz bespočetno vrijeme već mnogo puta bili zajedno”, smijala se izmičući mojim poljupcima. “Već smo u antičko doba pripadali jedno drugom. Ali naša je ljubav često bila tragična. Kao tada u srednjem vijeku, kad su mene spalili na lomači, a ti si od tuge počinio samoubojstvo. I mnogo sam puta kroz povijest ja bila tvoja, a ti moj. To je tako jer su naše dvije duše jednostavno osuđene jedna na drugu.”

Tako smo se voljeli moja Stela i ja.

Od travnja do rujna, iza zatvorenih škura, u sobi u koju je dnevna svjetlost rijetko dopirala.

I sve je bilo kao u snu dok me jedne večeri nije nenadano posjetila u Ezinskoj.

Došla je obučena u izazovnu bijelu haljinu nalik na vjenčanicu i donijela bocu vina rekavši pomalo razočarano:

“Tebi je ovdje stvarno dosadno?”

“Je. Uzbudljivije je jedino kad je kakva izvanredna situacija, kad se koji probudi i stane galamiti u frižideru.”

“O, tako?”

“Dogodilo se to jednom, mom prethodniku. Probudio mu se jedan kojeg su u bolnici proglasili mrtvim, ali nije bija.”

“Očigledno nije!” smijala se vadeći iz torbe plastične čaše.

Pili smo vino i oči su joj zatreperile.

“Još nikad nisam vidjela mrtvacu”, rekla je i počela moljakati da joj pokažem jednog. Bilo je to protiv propisa, ali kako sam Steli mogao išta odbiti?

“U redu”, pristao sam.

Izašli smo iz portirnice i krenuli dugačkim hodnikom prema hladnjači, praćeni sablasnim treperenjem neon-skih svjetiljki.

Samo mi je malo jače stegnula ruku kada smo ušli.

Prišli smo jednom stolu i stajali neko vrijeme, kao da igramo onu našu igru, prije no što sam se odvažio odgrnuti plahtu kojom je leš bio pokriven.

Ljudi moji kakav je to šok bio!

Ispred nas se ukazalo tijelo mrtve mlade djevojke.

Osjetio sam istinsku jezu i nisam mogao odvojiti pogled, jer je djevojka na stolu upravo nevjerojatno nalikovala Steli. Kao da je riječ o njenoj blizanki – bile su tu, jedna nasuprot drugoj, licem u lice poput dviju sestara, jedna živa, a druga mrtva, stradala u prometnoj nesreći.

Tada je Stela stala drhtati.

“To sam ja! Zar ne vidiš?! Ja!” plakala je postajući kao krpica u mojim rukama, kao da je i ona u tom času umrla, prestala postojati, nalik svojoj dvojnici na stolu ispred nas.

Ljubio sam je posljednji put osjećajući kako između nas više ništa neće ostati isto.

Bio sam u pravu. Kada sam tog jutra došao iz smjene, umjesto njene zlatne kose na jastuku me dočekala poruka. Pisalo je: *Oprosti, odlazim. To je bio znak. Znam da ćeš razumjeti.*

I Stela je odlepršala, odletjela na jug, a ja sam se zavukao u svoj oklop.

Ostao je samo ponor, osjećaj da sam joj ostao dužan nešto reći, rupa koju nisam imao čime ispuniti.

Zima je bila beskrajna, puna političkih prosvjeda i nejasnih referendumskih pitanja, puna događaja o kojima nisam imao volje ni snage razmišljati.

Živio sam u mrtvačnici, hranio se sjećanjima, sanjao svoje snove, ostalo i nije bio život.

Vratila se u proljeće.

Prolazila je ulicom u štiklama i kožnoj minici vodeći pod rukom nekakvog bradonju, kamermana s lokalne televizijske postaje.

Pravila se da me ne poznaje.

Uskoro je dobila posao, postala TV gatarica, voditeljica *astro show* programa.

Mjesecima sam je svake noći gledao kako sjedi u studiju i proriče ljudima budućnost. Gledao i zavidio tom bezveznjaku koji ju je snimao dok baca karte, uklanja negativne energije i blokade, motao se oko nje s kamerom u ruci dok je gatala, dok se bavila životnim problemima, ljubavnim i financijskim jadima. Gledao sam je svake noći do tri ujutro i, ljubomoran kao pas, zamišljao te njene duge noge, zamišljao ih u toj minici, prekrizene ispod stola prepunog natalnih karata, visaka, kristala i ostalih numeroloških i astroloških alata potrebnih za predviđanje budućnosti i skidanje uroka onima koji su spremni platiti 6,99 kuna po minuti razgovora s mojom *Čudesnom Stellom*.

Nikada je nisam nazvao. Samo sam tako sjedio u izlizanoj fotelji noćnog čuvara, nepomičan i obamro, a najradije bih ostavio leševe bez nadzora, protrčao te tri ulice što su nas dijelile, banuo u studio i ugurao kretenu kameru u usta.

Kažu da vrijeme liječi rane i donosi iluziju zaborava, ali ja ne vjerujem u to. Što se mene tiče, jedino što sam mogao učiniti bilo je gledati noćni program, izbjegavajući *Astro future TV* kao vrag tamjan.

Pitanje je koliko bi sve još ostalo u tom nepodnošljivom stanju nedorečenosti i lažnog zaborava, da noćas moj umorni prst nije pogriješio i pritisnuo krivu tipku na daljinskom upravljaču.

I ja sam je iznenada, u neko gluho doba noći, opet ugledao kako sjedi u studiju i izvodi veliki ritual za blagostanje, sreću i financijsku sigurnost nekom tko je imao dovoljno strpljenja da čeka na liniji. Sav je moj prividni mir u trenu nestao. Bila je lijepa, ljepša nego ikada. Pokušao sam je nazvati i reći, ne znam što sam joj želio reći – uostalom, nije ni važno, ionako nisam uspio – linija je cijelo vrijeme bila zauzeta.

Tada, odjednom, kao da me netko isključio.

Pamtim samo da sam bacio televizor kroz prozor, istrčao u kišnu noć i uletio u studio, potukao se s osobljem, kamerman mi je uspio pobjeći, ali da sam ga dohvatio, vjerujte, ne bi se taj dobro proveo. Prije no što su me savladali, opet sam joj pokušao reći – ali opet ništa nisam rekao.

Ona je rekla.

Nasmiješila se tim svojim magičnim smiješkom i upitala:

“Zašto me nikad nisi nazvao?”

Zašto? Da. Dobro pitanje!

Eto, to je sve. Sada sam ovdje, u psihijatarskoj bolnici.

Gledam domaće serije.

Uskoro ću kući.

Vraćam se na otok.

Igor Večerina

Autogol iz zasjede

Autogol

Živjeli smo u onoj najzajebanijoj varijanti: ni u gradu ni na selu. Naše malo *mjesto* nalazi se iza prvog zavoja poslije table *Rijeka*. Ustvari, to je zadnje mjesto prije table *Rijeka*. To su oni što se nešto kurče da su gradska djeca. Oni i ne govore čakavski. Tako su nas uglavnom kritizirali. Gradska su nas djeca opet gledala odozgo, kao one iza brda. Bili smo četvorka. Zvonko je bio najstariji i previše je htio vladati pa smo ga s vremenom odjebali. Ostali smo ona najgora varijanta – trica. Dva protiv jednog. Uvijek je jedan u banani. Najgora ekipa na najgorem mjestu. Sve pretpostavke da se razvijemo u ono što nam je ideal – u protivnike svega i uvijek. Uza sve ove karakteristike, mi smo još bili i prva ulica u kvartu. Od nas se počinjalo – na nama se završavalo. Doduše, u onoj debeloj spomen-knjizi našeg mjesta spominju se tek možda naši rođaci.

Imali smo potok; imali smo tri brda, od kojih jedno pravo; imali smo i prugu i izlaz na more, između brda. Nije da je Mississippi, ali teče, nije da je Orient express, ali se čuje. Uvijek smo dolazili, ma gdje trebali doći, s nekih čudnih strana. More smo vidjeli s balkona, ali smo do njega trebali pješačiti nekih 45 minuta kozjim

putevima između brda. Vraćali smo se ipak zaobilazno, kako se već tko snašao: motori, autostopovi... Na prugu smo, na tračnice, postavljali čavle koje bi vagoni sprešali u prave male mačeve koji su, nabijeni na štap, postajali prava ubojita koplja. Pod taj vlak su se lude babe i bacale pa smo ponekad bili i prvi očevici. Nemalo su te slike utjecale na naše snove. Na živote? Sjećam se da je stari naručio stojadina. Bio je među prvima u mjestu. Već sam se svima pohvalio da stiže, kad su starcima javili da nisu upali u prvu turu narudžbi, već moraju čekati jer su N.N.-ovi na Silvestrovo kamenovali cijelu pošiljku stojadina pa su isti vraćeni u Kragujevac na popravak.

Ne znam kako nitko od nas nije završio na arhitekturi jer kućice smo gradili baš svuda: od šikara, mostova, vrhova brda do ipak najbizarnije nam kućice – navrh kuće. Točno nasuprot mojoj kući bila je neka vrsta montažne kuće. U njoj je živjela neka Mađarica koja je svake godine dolazila u drugo doba. Došla bi k mojoj mami i objašnjavala kako je baš to doba godine njoj idealno za provesti ovdje. Tog je kolovoza otišla nekako na brzinu. Fiki, Piro i ja već smo bili odjebali Zvonka. Na jednom od kupanja ful nas je sprdao pred svojim iz razreda i zakleli smo se da ga, ni pod koju cijenu, više nećemo. Dosta. Nekako je bilo logično da netko od nas zauzme to njegovo šefovsko mjesto, ali nekako se nitko nije gurao. Nije se o tome jednostavno više govorilo. Našli smo se kod mene u dvorištu i ustanovili da je teta Izolda stvarno otišla. Imala je ta baraka neku magiju. Bila je stvarno baraka, montažna brvnara usred šikare, a opet, imala je nešto fino. Ušli smo kroz prozor. Na guranje. Sve smo prekopali. U to doba o seksu se nije govorilo. Povremeno bi Fiki došao s idejom da se igramo doktora. Mama mu je bila doktorica pa valjda zato. Ipak, zanimali su nas samo pimpeki. Natezali bismo kožice, do boli, i zamatali ih u gaze koje je Fiki i donio. Taj bi pimpek bio spreman za akciju. Dok je Fiki stručno obrađivao mog velikana, Piro

je pronašao teta Izoldine čipkaste tange. U plastičnu kutiju *Cedevite* nagurali smo mekanu spužvu i navukli na nju gaćice. Lupalo nam je u glavama, jednom po jednom. Na neku foru, uopće se nismo sramili pričati kako nam je. No, dosadilo nam je. Naša vila imala je poljski wc iza kuće. Bio je napravljen od jelovih dasaka. Klimav. To je bilo dovoljno da provjerimo koliko je zaista klimav. Bio je jako klimav i ubzo se srušio. Zaključili smo da to baš i nije neka građevina pa smo od tih dasaka krenuli graditi svoju kućicu. Bili smo se već dobro ispraksirali. Pogled nam je uvijek bio važan. Skušili smo da kuća ima ravan krov, a ima i dimnjak s antenom. Daske smo prebacili na krov i ubrzo je naša kuća na kući bila spremna. Taj naš uspjeh, ta superiornost – pa napravili smo bolju kuću na krovu kuće nego što je ona sama.

Dobro smo se zabavili i otišli doma. Baš kao i svaki put. Ništa loše nismo napravili. Barem smo mislili. Drugi dan čuli smo sirene i našli se kod mene. Bolje reći, kod moje mame. Pod krilom. Čuvala nas je od naše prve sirene dok smo gledali kako murija rastura našu kuću na toj baraci i odnosi dasku na kojoj smo napisali – KUĆA. Uzeli su otiske, naše otiske koji su iz dana u dan rasli.

Sljedećih smo dana pričali o konjima, o psima, o tome kako bismo si trebali nabaviti takve kompanjone i trčati po livadama. Znali smo da smo srali. Onih par pasa što smo ih bili kućama dovukli, tjedan-dva hranile su mame, a onda bi ih tate noću odvezali s lanca da se ne pate.

Ja sam bio nestao na par dana. Nešto sam bio zabrijao s onim pederčićima iz razreda. Bilo je oko jedan u noći kad su zakucali na moj blindirani prozor. Moja je kuća bila prva u mjestu ili zadnja, a moj prozor prvi, ovaj put zadnji na redu. Bio je i Zvonko, i to za volanom škode, s cigarom u zubima. Izgledao je kao Kvaka s predzadnje iz *Modre laste*.

“Ajde, diž se, idemo”, šapnuo je Fiki.

“Ma kamo? Šta ste pop...” nisam dalje pitao. Navukao sam traperice i zakoračio na prozor. Sjetio sam se kutije *Chesterfielda* iza knjiga na polici i vratio se po njih. Činilo se da smo ovaj put kompletni. I sigurni. Ma bili smo ful ekipa. Zvonko je odmah oderao po gasu. Nismo znali kuda idemo ni zašto, ali se točno kužilo kako to radimo. Sigurno i zajebano. Škoda je isto zajebana s tim zadnjim pogonom. Već na zavoju na izlazu iz sela lagano nas je zanijelo. Počeli smo pizditi. Piro je htio voziti i govorio da je bolji jer mu je stari mehaničar. Doduše, na brodu, ali i brod ima zadnji pogon. I ja sam htio, ali čim sam to rekao, usro sam se. Znali smo da ne smijemo u grad pa smo pičili po selima. Počeli smo vrištati kao ljudi. Neka pretplodna sperma nam je pukla u glavu, neki adrenalin što ga ne pamtim ni iz kakve kasnije droge ili alkohola. Tek sam onda, kad je Fiki počeo inzistirati da vozi, a Zvonko se sve slabije opirao, skužio da je smrad, Zvonko, ustvari maznuo ključeve Fikijevom starom jutros kad je došao po njega za na more i kasnije ga uspio nagovoriti da se idemo voziti. *I Zvonko ima starog*, pomislio sam. Valjda je skužio što mislim. Okrenuo se i počeo vrištati na mene:

“Šta si se kurac usro?! Nismo ni trebali doć po tebe...”

Fiki je vrisnuo:

“Paziiii!”

Kurac. Bili smo u lunaparku. Vrtjeli smo se valjda satima. Tako je barem izgledalo. Prvi šut je bio gadan, a onda smo se odbijali i urlali.

Stalo je. Šta sad?

“Bježmo”, rekao je Zvonko i već bio vani. Tek smo onda skužili da je Fiki sav u krvi. Smrad Zvonko je zbrisao. Fiki je bio u šoku. Svi smo bili, a posebno kad je Fiki iz usta ispljunuo tri zuba. Izvukli smo se iz dobro rasturene škode. Susjedi iz okolnih kuća počeli su paliti svjetla. Imali smo, preko livada i potoka, jedno pet kilometara

do doma. Jurili smo kao ljudi. Ni sam ne znam kako, ali za nevjerojatno kratko vrijeme bili smo pred mojom kućom.

“Šta sad?”

“Ništa”, kaže Fiki, “reći ću da sam pao na pločicama u wc-u.”

Bilo nam je najlakše ne komentirati. Zbrisali smo doma.

Ujutro je policija zvala Fikijevog starog i probudila ga. Bila je nedjelja.

“Gospodine, gdje ste bili noćas?”

“Gdje i sada, u krevetu”, odgovorio je i ne znajući tko ga zajebrava rano ujutro.

“A vaš auto, gdje vam je auto?”

E onda se probudio. “Pred kućom. Tu malo niže.”

I tako je policija došla kod Fikijevih već za koju minutu. Stari je ušao u kupaonicu. Fiki je, luđak, valjda facom namazao pločice. Ušli su u njegovu sobu i izvukli ga iz potpuno krvavih plahti. Tresao se, a stara se skućila između njega i starog. Svi su se tresli. Svatko na svoj način. Poslije je stari trebao prijaviti maloljetnog sina, a to baš nije bilo popularno; uz to, mali je bio dobrano sjeban: bez tri zuba i s devet šavova na usnici. Iako su svi znali, barem slutili, da Fiki nije bio sam, nikad nije priznao. Zvonka smo sad stvarno odjebali. Dugo sam mislio da ni mi drugi nismo bili baš najbolji. No, nisam baš imao vremena za razmišljanje. Tek dva dana kasnije došao sam Fikiju u posjet i u njegovoj sobi smo šaptali o svemu. Nije bio ljut na mene i to mi je puno značilo. Te su večeri malom, išokiranom nećaku u posjet došli barba i teta. Malo su popričali s njim, ne spominjući tragediju, po nalogu mame, naravno. Onda su otišli s njegovim starcima u dnevni boravak malo to prostudirati i vidjeti bi li Fiki možda trebao kakvu stručnu pomoć. Da se ne zna.

U Fikijevoj sobi, u Fikijevoj glavi, u nekom zajebanom dijelu te glave, nešto se jako zajebano tada dogodilo. Barba je bio zaboravio ključeve svog stojadina na Fikijevoj pisanim stolu. Fiki se obukao i onako zašiven iskrao iz kuće. Upalio je stojadina i vozio se. Starci i barbe i tete su se zapili dokasna pa dugo nisu ni kužili da ga nema. On se vozio nekih sat vremena, a onda se sjetio. Zvonkov stari uvijek ostavlja ključeve svog opela u bravi jer zaključava garažu. No, prozor je otvoren, barem ljeti. Ušao je u garažu, tiho otvorio vrata, izgurao vektru ne paleći motor i tek na nizbrici zaverglao. Znao je kud ide. Znao je i kako i zašto. Sam. Došao je do iznad Bakra. Do provalije. Dvadesetak metara ispod bilo je nogometno igralište trećeligaša čiji je direktor bio Zvonkov stari. Izašao je iz direktorovog auta, spustio ručnu i izgurao ga na travnjak na kojem je pionir Zvonko prošle nedjelje igrao na mjestu beka. Upisao se u strijelce. Autogolom.

Pa ti vidi!

Mislio sam da su takve cure samo za odlikaše, ali ipak sam se usudio. Na onoj prometnoj uzbrdici u centru grada stajao sam nogom naslonjenom na zid, s kožnim udbaškim kaputom preko ramena a la Tito, malo šmekerski pogled a la Mangup, sve u svemu – ušminkana bitanga. Čekao sam ortodoksnu šminkericu pred njezinim ulazom. Imala je vlastiti stan! Čuo sam da ima i neki obrt. *Tu nešto treba razjebat da bi se uklopio*, na neku foru sam si šapnuo baš kad se palilo zeleno i kolona auta me zavila u oktanski smog. Dosta dobar početak. Za razjebavanje, mislim. Kasnije, kad se to razjebavanje sjedinilo s nečim, ne znam kako je ona to

zvala, ja sam uglavnom blejao u njezin vrat i gležnjeve, a ona u moje vretenaste podlaktice u punoj akciji rolnja *jointova*. Hašiš je bio dio te egzotike koju je Dalina, tako se zvala, u i oko mene tražila. Samo da zna, jebali je odlikaši, ako hoće egzotiku, nek se s njom i nosi, a ne kao sve takve pičke – *Ajme kako fora, on je muzičar, pisac, što li već, doma svira, piše, ja idem na posao i vraćam se, a on radi svoje*, da bi za tjedan dana počela pizditi kako joj ide na kurac što je to tako. To je kužila. Mislim da, sve zajedno, nismo izgovorili više od tisuću tristo riječi prije braka. Miješani brak. Muško-ženski. Pankersko-šminkerski. Tisuću tristo fiat bio je i prvi auto mojih staraca u kom sam na sam miris izrigavao dušu. U braku nisam na miris. U braku uopće nisam povraćao. Najsličnije riganju bilo je ejakuliranje. U fiat u nije bilo zadovoljstva, čak ni olakšanja, jer bi povraćao neprestano. U Ulici Hanibala Lucića 1/3 bilo je i zadovoljstva i olakšanja. Doduše, svaki put jednokratno. S obzirom da smo se već nakon tri godine razveli, a od toga sam godinu i pol bio odsutan, moglo bi se reći – čisto reproduktivno ejakuliranje u tada omiljenu vaginu. Postajala je pomalo pička, a na sreću, na vrijeme su ejakulirale i neke druge osobine naših bića tako da smo se razišli prije nego je onaj treći stupanj – pizda – prerastao i u opis karaktera – obostran. Zašto si žene ne nađu primjeren termin – ne znam. Jedna od tih a la fiat ejakulacija bila je iskorištena prilika onoga jednog od minimum tristo šezdeset milijuna spermija da oplodi, vidi čuda, tek jedno jajašce. Žensko, naravno. Odvratno se može opisati početak nečeg, ustvari predivnog – života. Nažalost, često se kasnije, tijekom tih življenja, ispostavi da tako banalan početak i nije bez vruga.

“I onda su mi te donijeli, ljubičastu, sa sedam dana zakašnjenja, dali mi te u ruke i čekali prve riječi oca”, uz pivo i *juice* pomalo sam shvaćao da možda i davim vla-

stitu kćer pričajući kako je to bilo kad se ona rodila, a da nije ni znala. Rodiš se, ustvari, za nekog.

No, oči su joj bile širom otvorene, skoro kao usta.

“I? Šta je otac rekao?” odvrati Luna.

“A u pičku materinu”, kažem joj gotovo kao i onda onoj medicinskoj sestri.

“A mama? Što je mama prvo rekla?”

“Koliko je točno sati? Ali točno”, pokušao sam je zamisliti.

“Pa zašto?” čudi se.

“Da ti ne promaši podznak.”

“Šta je tako brijala na astrologiju? Pa kad je prestala?” pita me Luna. Ona neka radost me prožima dok tako razgovaram s tim stvorom kog su mi, kao jučer, ljubičastog donijeli na ruke prije. *A u pičku materinu.*

Pokušavam Luni dočarati situaciju:

“Dok nije od Nostradamusa čula, kroz pušačka usta naše kume – vještice – da je, astrološki, tvojoj mami i tati jedina zajednička stvar – zrak koji udišu”, uspio sam i to izgovoriti, uvjeravajući se da sam oduvijek sa svojom malom pričao kao s frendom. “A nego kako”, konstatiрам na kraju ponosno.

Tako smo se Dalina i ja u međuvremenu i, na svu sreću, na vrijeme razveli, prije nego smo si stigli napraviti onu kritičnu dozu zla da bismo se zamrzili. Sve kao zbog Lune. Ma kurac. Nikad se ne bismo uspjeli toliko osloboditi svojih ega da jednostavno nismo bili premalo okemijani jedno drugim, ustvari *pozvali su nas da dođemo ostaviti Lunu*. U međuvremenu je Dalina pronašla svoje *veslo*, ja svoju Bambinu, izvrsno smo se, svi skupa, posložili i nemalo postali primjer kako bi se, ustvari, trebalo razvoditi. Najviše, u cijeloj toj priči, prvo za sebe, a potom za sve nas ostale, napravila je ona sama, moja Luna. Sad joj je petnaest i ima brata, polubrata, za kog smo joj ob-

jasnili da ne postoji nešto takvo i da uopće ne bi moglo funkcionirati bilo što napola, a kamoli ljud, zvan brat. Dakle, ima brata kojeg jako voli, ali koji joj i uzurpira dio svega, ali baš svega. Kad dođe kod tate i Bambine, i dalje je kraljica. Tako Luna svoje frendice i frendove uglavnom dogurava tu, doma, k tati. Nešto se počela zaključavati u sobu, nismo je puno gnjavili – pubertet je lupa pa da joj još i mi ne dosadujemo. SMS-ovi deru do duboko u noć. Nokia classic sound po mozgu. *Alo, curo, sredi malo doživljaje, neću te gnjaviti, ali sutra imaš školu* i tako to. U školi je inače super pa joj previše ne zagorčavamo život. Kako mi se čini, barem za sad, u ekipi je koja ne brije ni na kakve droge pa je i to olakšanje. Počela je izlaziti subotom. Osim što, kao roditelji, skoro svakodnevno nailazimo na neke postupke vlastite djece koji nas sočno podsjećaju na propuste učinjene u odgoju ili, jednostavno, u životu, tu i tamo naletimo i na neke detalje koji nas jednostavno obraduju. Mojoj se Luni vidi da je kao beba bila na gomili tonskih proba nekakvih lokalnih bendova, vidi joj se sjedenje na koljenu dok su se pisale pjesme, modne revije... Svega vidiš, koliko već hoćeš vidjeti. Brije na modu, ali totalno. Slaganje boja i krojeva i te fore. Nema šanse da izađe neusklađena. Počeli su me lagano cimati ovi moji mladi prijatelji. Oni, na pola puta od Lune do mene po godinama: *Taste, daj ruku kćeri, Ne ljubomori i tako ću ti oženiti kćer, Ne možeš ti tu ništa, mi se volimo*; to su te neke zajebancije na koje ja istom mjerom obično odigram uzvratnu, kao ljubomorno-očevsku rolu. Poslije malo razmislim. Počeo sam, naime. Neki dan se uhvatim da kontam... *hoću li stvarno biti takav idiot i daviti kćer i sve oko nje? S druge strane, šta kurac, jebote... Odjebite svi od moje male.*

Posljednje je vrijeme glavna tinejdžerska fora – perderluk; onaj neki homoseksualizam iz fore ili pak mode radi, ili čisto furka u glavi. Jednostavno, fora je biti malo homić. Svuda su uokolo: dizajniraju, pjevaju, plešu, re-

žiraju, zarađuju... Ispada da je gomila tih isfuranih klinaca koji, hoćeš-nećeš, drže priču klinaca dobi moje Lune, ustvari u kakvom-takvom dodiru s homoseksualizmom. U neko, nazovimo ga najgadnije – moje vrijeme, pravi pederi su se skrivali od javnosti, a pijani izljevi iskrenosti stajali su ih obično gadne blamaže. S druge strane, bilo je onih agresivaca koji bi izjebali frajera i istukli curu, kako smo to voljeli reći. Čista demonstracija te neke fore, psiho-hedo-ludila.

Luna je već ispozirala nekakav katalog za lokalni butik; upoznala je par stilista, frizera, fotografa, a baš ta ekipa i nosi cijelu tu priču. A tata je pomalo lud. *Neću valjda biti kreten i djetetu raditi scene izvlačeći se na tu dozvolu dozvoljenog ludila?* najozbiljnije sam se zapitao. Opet, ma neću joj dozvoliti da u startu sjebe stvar. *Šta će, kurac, neka tamo pederčina plaziti po mojoj Luni? Neki izblajhani fotograf s tri i pol fotke u životu i jedno par metara kurca u šupku, on će joj solit pamet?* Ma lako da su samo pederi u smislu seksualnosti, ali stoput sam se uvjerio da su takvi tipovi i karakterne pederčine. Jednostavno, ne stoje iza onog što rade. Uvijek nešto gmižu i skližu. Stvarno ih toleriram, ful, ali Luna? *Halo, ej, odjebite, gadovi.* Što ću? Nije da sam najsretniji, ali što mogu?

Neki dan uzmem Lunin *Sony Ericsson* s njezinog stola, inače i mog, pa si tu i tamo pročačkamo po ladicama. Uzeo sam ga da skinem neku polifonu melodiju zvona koju taj mob ima i naletim na poruke. Sve od prošle noći. Njih jedno desetak i sve – Edi. Mali proljeva emocije (možda i njegovi starci imaju kakav fiat). Sad, da li je mulja ili stvarno otkida na nju – ne znam. Ona je, naravno, kao pred ogledalom – pazi na svaku riječ. Rasturit će ga u svakom slučaju. A ja sam njezin stari. A on će biti lud na nju. A ovo, a ono, pa što nije bolje poštedjeti se toga? Odvratno mi je bilo takvo što se pitati, ali bogami

jesam. Pitao sam se i to uopće nije bila zajebancija. Jebeš ga, neke stvari su jednostavno takve, pa kome god, kad god i gdje god se događale.

Bila je subota i mlada se dama spremala van. Oko sedam – telefoni. Tiha šaputanja pa onda na dva-tri zvona pretjerano javno, onako s praga sobe, da kao svi čujemo. Okrznuli smo se dok je izlazila iz kupaonice, ne još sasvim spremna.

“Alo, djevojko, di ćemo večeras?”

“Misliš, s kim ćemo?” odvrati. Zaustavila se. Sigurna. Nije samo onako u žurbi zbrisala, što sam nekako očekivao. Znači, provalila je da sam čačkao po mobitelu.

“Ej, mala, sorry. Skidao sam, stvarno, skidao sam onu melodiju pa sam slučajno...”

“Slučajno si podivljao?”

“Ma koji ti je kurac? Zašto bih podivljao?” skužim taktiku i odvratim sigurno.

Izdahnula je komad nervoze i poljubila me: “Sorry, tata, mislila sam... Nisam ti rekla pa...”

“Ej, sve je o.k.”, umirim je.

“Bez veze. Edi. Zezamo se. Ustvari, ja njega zezam. A i u društvu smo.”

Produžio sam ravno na terasu. Pun Mjesec je žario tanke oblake i debeli smog nad Kvarnerom i riječkim neboderima ispod nas. S njih je otpadala žbuka. Hrvatska je htjela u EU. Riječke ljepotice su putovale i slikale se. Naše se generacije sortiraju i promatraju jedna drugu. Tješe se. Klinci, tinejdžeri se, čini mi se, najbolje snalaze. Oni neki moji su počeli na dječje rođendane, ovi neki sreću kćeri u hodnicima i tamo s njima razgovaraju, a sjećam se što se na tim hodnicima za tuluma radilo; naša repka hoće na europsko prvenstvo i muči se. Večeras. Sad, za pol ure na TV-u, s Bugarima. Nogomet.

Došla mi je ekipa na tekmu. Panker i Đornaexalista. Hladno pivo, namještene fotelje, TV je bog i lagano nardkavanje na tekmu. Teme:

- mali nogomet: tko je kriv, tko je više zajebo, kako si falio, kako si mogao...

- brak: *Ma koji brak? Dobro o.k.*, obično uleti jer ipak smo kod mene, ima nekih koji su o.k.

Onda dođu djeca na red. Jedva skuliramo svađu do neke pete-šeste minute tekme. Tu sam ja opak.

Nogomet. Stvarno muška priča. Zna se gledanje i komentiranje tekme koji put dobro nastaviti u druge priče i tu ne zvuči loše ona *najvažnija sporedna stvar na svijetu*. Malo fali do jedanaest. Dobili smo Bugare pa ćemo možda na europsko. Idemo malo van. Muški. Bambina je najbolja na svijetu. To zna. I ja to znam, a i oni. Stvarno joj je dobro u cijeloj toj situaciji oko tekme: makne se, a ostane prisutna i to voli. Uglavnom. Luna ima izlaz do ponoći i obično je, više-manje, u to vrijeme doma. Dobro smo se opili već na tekmi. Obišli smo par barova. Nas trojca. Tipovi, svoji sa svojim pričama. Luna se javila da je došla doma. Ispričao sam im *Kod debele mame*, što mi se dogodilo popodne, prije nego su naši ušli u kvalifikacije. Kaže panker: *Ma znam ja tog malog, znam mu sestru. Susjedi smo. Ja mislim da sam je karo. Bit će tu večeras, vjerojatno*. Prebacivali smo se u taj neki novi klub o kom mi je Luna pričala. Na stepenicama teta Canabinola, pa murija, na sreću bivša i sve što već ide uz subotnje večeri. D.J. nam je slao stvari: *Clash*, pa *Pistolse*, pa malo *Public Enemy*... Stari kulturnjaci, neki tipovi iz đira pred desetak godina. Nešto smo i ostavili pa nas znaju, barem preko brata, sestre.

Panker mi pokaže malog. Faca je mali! Zabrijali smo s nekom ekipom što se vratila s Istoka pa ga nisam baš ni promatrao. Bili smo blizu šanka, samo okrenem i Niti viknem pet piva. Dok sam čekao da mi ih doda, sjetim

se da sam cijeli faks noću konobarario na mjestima na koja sam ionako izlazio pa sam bar besplatno pio. Edi se progurao. Kuži se da mali ima, već sad prolaz i na šanku (što nije malo). Imao je neki jak parfem. Malo japijevski. Nita nas pogleda; njega pa mene i nasmije se. Znakovito. Edi se okrene prema meni. Bio je napušten i dobro janpi. Pozdravi me u stilu: *Znam 'ko si, kompa, tu smo, ima fore, sve je u redu, sve u tom stilu.* Išlo mi je to, ustvari, na kurac.

Moj Đornaexalista me trenutačno zgrabi i odvuče u neku svoju, uvijek spremnu priču.

I tako sam ja na toga malog Edija mislio, pa nisam, pa opet. Onda se sjetim Lune i punog Mjeseca. *La donna della luna piena*, ima jedna odlična Klasova slika i, vjerojatno, takva žena.

Rasplesasali smo se. Bilo je i nekih komada. Prešli smo s piva na *Jack, Jack Daniells*. Vidio sam da i oni Edijevi dečki plešu. Ipak su bili tri-četiri godine stariji od Lune. Ođgađam pišanje jer je wc na katu. I u tom njihovom društvu bilo je onih pokreta, gesti, plesa, onih trendly ili kakvih već pедера. Malo mi se zavrtjelo u glavi pa sam odteturao prema wc-u. Muško-ženski wc.

Kao brak. Lijevo su pločice po kojima se piša, u sredini ženska kabina i opet crne pločice popišanice. Čekamo na red: mlada, plava, zgodna, jako dobra pička i cura. Kod prvih crnih pločica netko izvuče glavu između ramena Edi. Ja desno. Plesali smo. Sve bliže jedan drugom. Dobro je to izgledalo: dobra cura u crnoj koži, mladi rock-šminker, trendly. I ja sam nekako izgledao, a bio sam i u filmu. Marcy Grey je prašila odzdola. *You can leave your hat on, tu je blizu*, pomislim. Plesali smo skoro pripijeni jedno uz drugo. Sve mi je prošlo kroz *Jack*, pive, kroz sve drugo u glavi. Luna, SMS-ovi, kupaonica, pun Mjesec, Edi, drugi s tim imenom... *Šta nije ljepše pozvat dijete,*

svoju kćer, na skijanje ili jednostavno doma nešto slikamo... Samo moja Luna i ja?

Odjednom se dama izmakla. Mi smo nastavili. Kad je mali otvorio oči, malo se stresao, krenuo je i on dolje. Uhvatio sam ga, onako u plesu, lagano, za ruku, i privukao k sebi. Čvršće. Nastavio sam s njim plesati kao s curom. Tu i tamo bi ubacio neku *mušku foru*. Mali se malo usro, ali je bio dovoljno zabijen da ga je nekoliko mojih standardnih kratkih pričica o slobodi skroz opustilo. Jednostavno, pustio sam mu mamac. I je! Mali je bio spreman i na frajere. Iz kog razloga? Trendly? Trajno? Pojma nemam, samo znam da moram završiti svoju priču.

Počeo je i on mene dodirivati. Pustio sam ga. Sve više je bio ona kurva, a to je kod pедера meni gadno. Odgurnuo sam ga do ženske kabine, prislonio na štok i nogom odškrinuo vrata. Zinuo je i pobijelio. *Ma daj opusti se. Šta ne voliš malo strasti?* Skroz sam bio ufuran. Hvala bogu, nagledao sam se takvih. I mali se, onako razbijen, skroz ufurao. Počeo se sav izvijati, erotizirati svaki pokret i nešto mumljati. Polako se spuštao dolje i hvatao me za remen. *A ne, ne. To bi bilo kao neko iskorištavanje, kao, natjerao je malog da mu popuši!* pomislim, a i nije bilo dovoljno dojmljivo. Za njega, mislim. I previše, mislim, za ovakve situacije. I opet se prisjetim svih onih dekadentnih tuluma, ful nabrijanih na seks... ali nikad nisam bio s frajerom. Ovo je bilo drugo. Skroz drugo. Krenuo mi je otkopčavati šlic. Podigao sam ga, poljubio u čelo otkopčavajući mu nekakve svilenkaste hlače i okrenuo ga spuštajući mu glavu prema naprijed. Nakon onog kad mi se digao na prirodu, ovo je najčudnija erekcija koju pamtim. Nije dugo trajalo, ali naguzio sam ga. Mislim da se trenutačno otriježnio, ali pijanstvo i izdrogiranost su ga u tom trenutku štitili bolje od bilo čega.

“Vi ste ljudi”, progovorio je, sad već persirajući. “Svi će sad znati?! Jel’ da?” namještao si je košuljicu.

“Nitko neće znati. Baš nitko”, rekao sam i izgurao ga iz kabine.

Spustio sam se dolje i naručio si dupli *Jack*. Ozbiljan do bora na licu. Sve dok nisam skužio da me ovi moji banditi fiksiraju. Puknemo u smijeh. I njima sam zvao cugu. Onda sam opet šutio. I oni. Znali su da se sad ništa ne pita. Što su vidjeli na Edijevoj faci kad se spuštao iz wc-a? Nešto jesu. Svi su nešto danima danima poslije vidjeli na njegovoj faci. Nadam se da sam mu ubrzao neke stvari u glavi. Luna? Za nekih je desetak dana rekla:

“Imao si pravo za onog Edija, znaš.”

“Šta? Ništa nisam rekao za njega”, kažem.

Kristina Posilović

O umijeću jahanja

Jedan je čovjek glas, dvoje su ljudi promjena. Jedna lasta ne čini priču kratkom, u Berlinu čaj piju na tašte, neki je čovjek pojeo proljeće.

Bijeli aluminijski okviri, sedamdeset centimetara širine i metar i osamdeset visine, ručka se može okrenuti u tri smjera; gore, dolje i desno. Gredica zvana balkončić mramorna je i postavljena s unutarnje strane. Na narančastom su zidu dvije mrlje od gipsa koje nitko neće prebojiti jer se ne vide golim okom.

Ne ide gore. Ni dolje. Vučem prema sebi. Ne ide. Guram prema van. Ne ide. Ni desno ne ide. Škljoc i stane. Ne pomiče se. Samo stane. Desnom rukom vrtim ručku, lijevom lupkam po okviru. Ne ide nikako. Zrak se uvukao u dvije rupice u ručki. Objema rukama primam okvir i tresem ga. Stoji na mjestu. Ne ide nikako. Grabim ručku i mrdam je, ali se zaglavila prema dolje. Puštam je. Desnom nogom pritišćem okvir s gornje strane, a lijevom se rukom pridržavam za zaglavljenu ručku. Sve stoji. Ne ide nikamo. Puštam ruke. Puštam noge.

Ma ne tako. Rukama ga izvuci iz ležišta.

Dižem se na prste i jagodicama lovim za rub gornje strane okvira. Ne ide. Skliznem i ostanem visjeti, jagodice popuštaju, a noktima se držim da ne padnem. Dobro da ih nisam odrezala.

Pusti se. Pusti se i probaj ponovno.

Padam na pod, ali odmah ustajem. Gledam u nokte. Neki su pukli. Drugi krvare. Pljunem u dlanove i protrljam ih. Natežem ručku, guram je prema naprijed pa natrug. Ne ide. Nikako. Primičem glavu rupicama u ručki, no presitne su pa vidim samo svoj nos. I na nosu konja malenoga rasta. Oko 1.45 cm dužine mi skače po vrhu nosa pa počinjem kihati. Otpuhujem ga s nosa. *Neeeeee*, odbija se od zidova.

Kraljica Nefertiti imala je velik nos i vozila je konjsku zapregu koju je njezin otac Juja, zapovjednik bojnih kola, donio u Amarnu. Nije sigurno je li se njezin suprug, faraon koji joj je, po nekim svjedočanstvima, bio sestrična, vozio u njima. Mogu li dvije odrasle osobe stati u kola koja su upregnuta malim konjem? Vjerojatno da ako su niskoga rasta.

Nije to važno. Prestani misliti. Probaj ponovno. To sam ja, tvoj Thumbelin. Otpuhala si me s druge strane. Poslušaj me pa ćeš uspjeti. Ajde, probaj ponovno.

Puhnem u desni dlan za sreću. S njega poleti listić mente koji se zalijepi za staklo. Rukama obavijam okvir i potpuno se naslanjam na njega. Možda će ga znoj otvoriti. Stojim tako nekoliko sekundi. Mirna sam. Čujem svoje udahe kako se uvlače u rupice na ručki. I tu ostaju. Nikud ne idu. Na svijetu živi šezdeset milijuna konja i nijedan od njih nije moj.

Ne tako. Tako neće ići. Možda je najbolje da odustaneš.

Hetiti su bili preveliki ljudi za premale konje. Konja se prvo treba promatrati i nikada ga se ne smije uzjahati prije nego što ga se nauči stajati mirno. Ksenofontovo umijeće jahanja nije *per (i) hippikēs* jer hipiji ne jašu, njih jašu bez uzda.

Pusti sad to. Tako neće ići.

Skačem i lupam rukama po okviru. Trgam ručku koja ne se ne miče. Vojnik ne pita koga će zajahati. On jaše i jaše malenoga konja sve do Berlina gdje uzima pauzu za ispijanje čaja od mente. Konja veže za stablo. Na stablo slijeću dvije laste. Okrenu se jedna prema drugoj i ona malo veća proguta drugu, malo manju.

Prestani misliti. To sam ja, tvoj Thumbelin. Ajde, prestani.

Nefertitin muž bi zadigao haljinu pri vožnji u konjskoj zaprezi. Podižem rub spavačice, stanem na desnu nogu i zagledam se u list mente na staklu. Grci su stalno nešto pisali pa se poslije nikome nije dalo ništa dopisivati jer su oni sve već rekli. Gledanje u Sunce ne šteti očima, ali ni ne pomaže smirivanju konja zavezanoga za stablo. Lasta slijeće konju na vrat, spušta mu se po grivi do usta, sve do ždrijela i trbuha. *Trojanskom* lastom su Hetiti ušli u Egipat.

Daj prestani misliti. Boljet će te glava. Prestani misliti.

Čajem od mente Grci su smirivali živce kad su ih Egipćani zajahali pa su im Grci za osvetu poubijali sve malene konje. Na svijetu živi šezdeset milijuna konja, ali nijedan od njih nije moj.

- - -

Brže, brže to izvucite. Nemamo puno vremena. Vidite da krvari. Nikada nisam vidio ovoliku glavu. Brže, rekao sam, brže, sve je više i više stakla u njezinoj glavi.

Nisam do kraja pročitala priču. Kako završava?

Dajte mi gazu. Moramo zaustaviti krvarenje. Nije mi samo jasno otkud ovo silno staklo.

Neću imati vremena ako brzo ne odem. Zašto im treba toliko dugo? Pa to je samo nekoliko komadića sjećanja u mojoj glavi.

Ručnik mi dodajte. Neće biti dosta gaza. Što da radimo? Ne prestaje krvariti. Svi su šavovi pukli. Ne možemo riskirati s novima. Pritisnite joj ručnik na glavu. Možda zaustavimo krvarenje. Lako ćemo staklo poslije izvaditi.

Požurite se, nisam pročitala priču do kraja. Neću stići. Što je bilo s Nefertiti i konjem?

Ovo je sve gore. Ne staje, a i stakla je sve više. Najbolje da je pustimo. Što kažete?

Nemojte me puštati. Ne još. Ali požurite se da stignem pročitati što je bilo s Nefertiti i konjem. Požurite se, sve je više sjećanja.

Ma najbolje da je pustimo. Vidite da joj ne možemo pomoći. Stakla je sve više, glava joj se ne raspoznaje, a iz ušiju joj stalno izlijeću nove laste. Nemamo dovoljno gaza da pokriju sve rupe na njezinom tijelu.

Zašto me puštate? Još mi samo malo pritisnite glavu. Možda ugušimo sjećanja.

Ne dirajte nas. Ođite sada. Pustite nas na miru. Otiđite. Jebala vas vaša kratka priča.

Malo mi se vrti. Gegam se i teško dišem. Kao da su mi leđa aluminijski okvir za koji su privezana dva mrtva konja. Moram prijeći svega dvadesetak centimetara do postolja gdje ću se odmoriti. Ne mogu gledati u stranu, samo ravno, jer se pri pokušaju pomicanja tijela poskliznem i padnem, a ne mogu ustati jer sam glatka.

Malo mi se vrti. Još deset centimetara i bit ću doma. Ometaju me laste koje mi se zabijaju u leđa i zbog kojih posrćem nekoliko puta. Ona najdosadnija stalno viče: *Dajte mi kavu i cigarete!* Vratila se po mene, kaže, nedostaje još jedna osoba u priči.

Molila bih vas da mi se pridružite na šalici čaja. Ja ne

pijem čaj, ali sam se zadužila kod Grka za novu vrećicu, posebno spremljenu za vas.

Još pet centimetara i bit ću doma. Još samo kad bi prestala govoriti. Vrta mi se od njenoga cik cikanja. Što je s vašim konjem?

Ah, pokazalo se da nije bio konj nego kobila.

Još samo centimetar i doma sam. Teška su mi aluminijska leđa i puno se znojim. Valjda se neću poskliznuti na balkončiću. Evo... tu sam, vidim odavde da sam stigla. Samo da ispustim zrak iz rupica i doma sam. *Fijuuuuuuu*, škljoc. Sjela sam u utore jer sam potpuno mokra od znoja.

Sad kada ste se napokon smjestila, molila bih vas da podete sa mnom na šalicu čaja.

Brdo konjskih kostura, izgrizena kopita od napasnih lasta i njihovih statista koje su preplavile grad. Sada konačno gledam u stranu. Ali gdje je proljeće? Ne volim putovati po zimi.

Čovjek koji je pojeo proljeće, per (i) hippik.

Što da vam kažem, nije mi lako, svi me prozivaju da sam pojeo proljeće. Nikako da im objasnim da nisam namjerno. Nefertiti me zamolila da joj pomognem oko izbora božanstva pa sam od predugoga buljenja u Sunce naglo ogladnio. Bilo mi je žao pojesti njezinu kobilu pa sam na brzinu dohvatio proljeće koje je čuvala ispod nubijske perike.

Na svijetu živi šezdeset milijuna konja, a nijedan nije moj. Napokon sam doma, jedan listić mente zalijepio mi se za staklo pa me smiruje. Njemačka je vojska u rat ušla s 514 tisuća konja od kojih nijedan, ali baš nijedan nije bio moj. Predugo gledanje u božanstvo može oštetiti vid. A i priču.

Prestani već jednom pisati tu priču i dođi na čaj. Nikud ti neće pobjeći. Priča, ne čaj.

O autorima

Alen Kapidžić (1974.) završio je kroatistiku u Rijeci. Na natječaju za kratku priču Zlatko Tomičić 2002. osvojio drugu nagradu, a 2006. prvu. Na natječajima za kratku SF priču Istrakon i Sferakon uvršten u nekoliko zbirki priča. Ušao u najuži izbor za nagradu Prozak. Na natječajima Drago Gervais i Biblioteke 90° ušao u uži izbor. Jedan od pokretača i osnivača udruge Katapult kojoj je bio predsjednik u više mandata. Dobitnik nagrade Volonter godine Grada Rijeke. Završio radionice kreativnog pisanja kod Daše Drndić i Ivane Sajko. Sudjelovao na 5. festivalu kratke priče Kikinda short. Zajedno s partnerima iz Engleske, Nizozemske i Srbije pokrenuo web stranicu European Short Story Network (<http://www.theshortstory.eu/>). Potaknuo okupljanje neformalne riječke književne skupine Pokojni. Objavio tri romana. Pionir e-nakladništva (vidi: <https://www.smashwords.com/profile/view/alenskapdzic>). Radi kao viši stručni suradnik za nakladničku, knjižnu i knjižničnu djelatnost u Odjelu za kulturu Grada Rijeke.

Moris Mateljan rođen je u Rijeci 1976. Živio je u Dublinu i Poreču, ali se vratio Rijeci. Piše poeziju, kratku prozu, eseje i recenzije. Objavljuje u Ižeu, Rivalu i Zarezu. Autor je zbirke poezije Bizargonauti. Bavi se glazbom, bio je član više riječkih sastava, sklada za kazalište i film.

Vlado Simcich Vava rođen je 1964. u Rijeci, gdje se školovao te diplomirao na odsjeku hrvatskog jezika i književnosti pri Filozofskom fakultetu. Pisanom riječju surađivao u omladinskom listu Val, Novom listu, časopisima Rival i RE te na raznim portalima. Bio je

dugogodišnji glavni urednik lokalnog radija Svid, sve do njegova gašenja 2009. godine. Od 1988. do 1991. bio član grupe En Face s kojom nastavlja suradnju tijekom njihove karijere kao tekstopisac, instrumentalist i producent. S grupom Laufer objavljuje sve albume do 1996. kada se razilaze. Od 2005. godine objavljuje samostalno četiri albuma. Za dokumentarni film Bosanoga redateljice Morane Komljenović komponirao prateću glazbu. Član je Hrvatske zajednice samostalnih umjetnika (HZSU) i Hrvatske glazbene unije (HGU). Odstranjivač ljubavi prvi mu je ukoričeni naslov.

Zoran Žmirić, riječki glazbenik i književnik, član Hrvatskog društva pisaca. Autor je knjiga Kazalište sjena, Vrijeme koje nam je pojeo Pac-Man, Blockbuster i Riječke rock himne. Romanom Blockbuster finalist je VEZ-ove nagrade za najbolji neobjavljeni rukopis te finalist T-portalove književne nagrade roman@portal za najbolji roman. Dobitnik je nagrade Književno pero za najbolju knjigu godine 2010. (Blockbuster) koju dodjeljuje Hrvatsko književno društvo i Godišnje nagrade Grada Rijeke u 2011. za stvaralački rad i posebna dostignuća u području kulture. Prevođen je na poljski i talijanski.

Enver Krivac rođen je 1976. u Ravnoj Gori (Gorski kotar). Od 1994. živi i radi u Rijeci. Jedan od pokretača udruge Katapult iz Rijeke. Autor je romana Ulica Helen Keller (Zigo, 2010.) za koji je dobio nagradu Artefakt za spekulativnu fikciju, strip albuma Priče iz Ž+K! (Zigo, 2007.) i prozne zbirke Ništa za pisati kući o (Algoritam, 2013.) Za priču rainbowing dobio je drugu nagradu časopisa Ulaznica iz Zrenjanina u kategoriji kratke priče. Dobitnik književne nagrade Prozak za 2011. godinu. Član je glazbenog kolektiva Japanski Premijeri (japanskipremijeri.bandcamp.com) gdje djeluje kao autor

i producent. Autor raznih omota cd-a i ploča te brojnih ilustracija i stripova. Održava stalnu on-line izložbu na windomearleroyalcomics.tumblr.com.

Milan Zagorac (1976.) urednik je i autor iz Rijeke. Diplomirao je hrvatski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu u Rijeci. Od 1997. do danas aktivno djeluje kao urednik, najprije u Rivalu, zatim u Adamiću, u Izdavačkom centru Rijeke i Studiju TiM. Kao autor pojavljuje se vlastitom prozom, člancima, osvrtima i recenzijama od 1997. godine u domaćoj periodici. Do sada je objavio četiri autorske knjige: Želiš li pogledati sunce u ponoć? (2002.), Jeste li kupili direktoru parkerice? (2006.), Spojene vožnje (2011.) i Vražji prolaz (e-izdanje 2013., tiskano 2014.), te Dan velikih valova (2011.) u koautorstvu s Mladenom Uremom i Goranom Ušljebrkom i Janko Polić Kamov, njegovo i naše doba s Mladenom Uremom (2010.). Suraduje s brojnim domaćim i stranim piscima, prevoditeljima i dizajnerima. Vodi blog Aksiomatični Milan (milanzagorac.blogspot.com) o književnim, filozofskim, umjetničkim i općenito humanističkim i općeljudskim temama.

Tea Tulić (Rijeka, 1978.) aktivna je u udruzi Katapult. Piše, uglavnom, kratke prozne tekstove. Neke od njih je objavila u književnim časopisima Ulaznica, Zarez, Knjigomat i Slijepi putnik te predstavila na raznim književnim festivalima i večerima diljem Hrvatske i Srbije. Na ljeto 2011. objavila je svoju prvu knjigu, fragmentarni roman/zbirku crtica Kosa posvuda. Ovim romanom je osvojila nagradu Prozak koju dodjeljuju časopis Zarez i Algoritam za najbolji neobjavljeni rukopis u kategoriji autora/ice do 35 godina. Dnevni list Vjesnik svrstao je roman u pet najboljih proznih ostvarenja u 2011., žiri Jutarnjeg lista u polufinale istoimene nagrade, a

Ministarstvo kulture dodijelilo nagradu kao jednom od deset najboljih romanesknih ostvarenja u 2011. Bila je prva stipendistica KROKODIL-ova rezidencijalnog programa u Beogradu, a tamo joj je i objavljena knjiga.

Zoran Krušvar rođen je 9. travnja 1977. u Rijeci i još uvijek nije pobjegao. Završio je studij psihologije te poslijediplomski specijalistički studij iz marketing menadžmenta. Godine 2004. izašla mu je i samostalna zbirka priča Najbolji na svijetu; 2007. objavljuje roman Izvršitelji nauma Gospodnjeg. Roman i popratni multi-medijalni projekt odmah su postali jedinstveni primjeri u hrvatskoj književnosti, pokrenuvši čitav niz čitatelja da sami stvaraju likovne, literarne, glazbene i video-radove koji se nadovezuju na sadržaj romana. Amaterska skupina iz Maribora postavila je i dvadesetminutnu predstavu čija se snimka (titlovana na hrvatski) može vidjeti na službenim internetskim stranicama romana <http://izvršitelji.com/>; 2008. objavljuje roman za djecu Zvijeri plišane koji izaziva veliku pažnju javnosti te reakcije javnih osoba i istaknutih hrvatskih političara. Polemiku je izazvalo tematiziranje homoseksualnosti i transrodnosti u dječjoj literaturi; 2010. objavljuje eksperimentalni roman Kamov se vraća kući; 2011. objavljuje edukativni roman za djecu Poduzmi nešto; 2012. objavljuje zbirku priča Zaljubljeni duhovi. Njegova djela prevedena su na engleski, rumunjski, poljski i francuski. Vodio je literarnu radionicu za djecu i mlade Laboratorij fantastike te uredio dvije zbirke kratkih priča polaznika radionice. Uredio je i zbirku priča raznih autora Kamovo novo ruho koja tematizira Janka Polića Kamova. Od prosinca 2012. voditelj je riječkog ogranka HDP-a. Osvojio četiri nagrade Sfera i nagradu Artefakt. Roman Izvršitelji nauma Gospodnjeg zauzeo je, u konkurenciji domaćih i stranih naslova, prvo mjesto na listi top 10

fantasy/sf knjiga objavljenih u Hrvatskoj 2007., po izboru Fantasy Hrvatska portala.

Bojan Mušćet, pisac, novinar, urednik i glazbeni kritičar. Objavio je knjigu proznih uradaka Taj fatalni poljubac, priče objavljivao u desetak časopisa i književnih publikacija u regiji, uključujući zbirke Riječki krug redom, Pogledom u riječ i Dan velikih valova. Jedan je od osnivača i član prvog uredništva književnog časopisa Rival.

Izet Medošević (Rijeka, 1976.) autor je glazbenog albuma Zlo i naopako (izdavač Slušaj najglasnije) te autor dviju pjesama na CD kompilaciji Strašni Riječani (Dallas records). Autor zbirke poezije Sve je s Vežice (Slušaj najglasnije, 2002) i knjige Genij usamljenog čovjeka (Manufaktura, 2011.). Voditelj i urednik glazbene emisije Cheeroke na Radio Trsatu od 2008. do 2012. Sudionik niza koncerata, književnih večeri i performansa u Hrvatskoj i Sloveniji.

Robert A. Vrbnjak je svoje prozne uratke objavljivao u mnogim književnim časopisima i zbornicima u Hrvatskoj i izvan nje. Autor je nekoliko knjiga proze, dvaju romana te jedne zbirke pjesama. Likovi njegovih priča urbani su pojedinci koji baštine naše suvremene frustracije, strahove i nadanja, a izraz mu je pisanja često protkan duhom egzistencijalne filozofije, antikonsumerizma i otpora korporativnom svjetonazoru koji nam se nameće. Objavio je Triplex letačice (zbirka pripovjedaka, 1996.), Ženi koju je spomenula ona (zbirka pripovjedaka, 1999.), Dobitnik (roman, 2008. pod pseudonimom Tamoya Sanshal), Zbog munjoloova, zaborava i kemijskog sastava ljubavi (roman, 2010.), Pjesme kartonskog lutka (zbirka poezije, 2010.), Poduke iz posebne proljetne p nude (zbirka pripovjedaka, 2012.).

Igor Večerina rođen je u Rijeci, odrastao u predgrađu. Završio srednju graditeljsku školu za građevinskog tehničara, potom otputovao u Nizozemsku gdje se zadržao i previše. Zatvaran i uvijek oslobođen. Završio studij hrvatskog jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu. Novinario još za studija, od Radio Rijeke, radio na radiju Porto Re u Kraljevici, a potom na Svid radiju kao voditelj i urednik kulture. U Sofiji završio workshop elektroničkih medija. Godine 1990. pokrenuo umjetničku udrugu Poet teatar s eminentnim umjetnicima različitih interesa. Nastavio novinariti u Nedjeljnoj Dalmaciji, Novom listu itd. Član DHK-a, ogranka u Rijeci. Uređivao časopis DHK-a. Koncentrirao se na sinesteziju čula pretočenu na pozornicu. Zastupljen u većini književnih časopisa i antologijama proze i književnosti. Inzistira na interakciji pjesnik-slušatelj. Ugostio eminentne književnike s područja Velike Britanije: Irvine Welsh, Nial Griffiths, James Kelman, Toby Litt... Posjet je i uzvraćen, a Večerina predstavlja u Faenzi grad Rijeku na međunarodnom poetry festivalu. Objavio: Rubnika (1990.), Gruv, Urania, I psi i ptice, Dvojina, Dva te Srh.

Kristina Posilović rođena je 1982. u Rijeci gdje je diplomirala hrvatski jezik i književnost. Članica je Hrvatskoga društva pisaca. Od 2013. u statusu je književnice. Apsolventica je na doktorskom studiju književnosti pri Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Objavila je pet knjiga pjesama: O vječnosti i drugim neprilikama (2013.), Canto azzuro (2012.), Barcelona (2009.), pHI Odessa (2009.) i Agara (2005.). U 2014. bit će joj objavljena knjiga pjesama Kuga i njezine kćeri. Trenutačno je zaokupljena pisanjem eseja O zaboravu i Esencija (drame).